

V Bruseli 23. 5. 2022
SWD(2022) 627 final

PRACOVNÝ DOKUMENT ÚTVAROV KOMISIE

Správa o Slovensku za rok 2022

Spríevodný dokument

k odporúčaniam na ODPORÚČANIE RADY,

ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2022 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Slovenska na rok 2022

{COM(2022) 627 final} - {SWD(2022) 640 final}

Slovensko

Správa o krajine za rok 2022

PREHĽAD V OBLASTI HOSPODÁRSTVA A ZAMESTNANOSTI

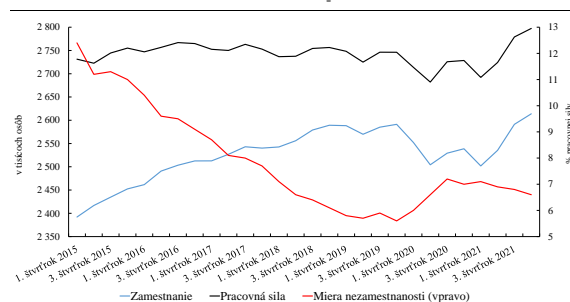
Dostavilo sa výrazné oživenie, štrukturálne problémy však pretrvávajú

Konvergencia Slovenska sa po rýchlom pokroku v dobiehaní EÚ v mnohých oblastiach v posledných rokoch spomalila, keďže krajina čelí dlhodobým štrukturálnym výzvam. Keďže hospodárstvo je vo veľkej miere závislé od výroby, udržanie rastu produktivity vzhľadom na zelenú a digitálnu transformáciu si vyžaduje ďalšie úsilie a rýchlejší prechod k diverzifikovanejšiemu a environmentálne udržateľnejšiemu hospodárstvu. Zatiaľ čo nerovnosť a chudoba sú na relatívne nízkej úrovni, niektoré nedostatky v sociálnej a regionálnej súdržnosti pretrvávajú. Makroekonomická stabilita čelí rizikám vyplývajúcim z rastu zadlženosti domácností zo strednodobého hľadiska a z vplyvu starnutia obyvateľstva na verejné financie z dlhodobého hľadiska.

Hospodárstvo Slovenska prekonalo pandémiu COVID-19 relatívne dobre, hoci oživenie sa spomaľuje a inflačné tlaky stúpajú. Po prudkom poklese reálneho HDP v roku 2020 sa hospodárska aktivita v roku 2021 vrátila na pôvodnú úroveň. Oživenie sa však ku koncu roka spomalilo v dôsledku novej vlny infekcií ochorením COVID-19 a globálnych výpadkov dodávok, ktoré nepriaznivo ovplyvnili slovenský sektor vývozu, ktorý je výrazne zameraný na priemyselné výrobky. Očakáva sa, že ruská invázia na Ukrajinu v nadchádzajúcich rokoch ešte viac zhorší hospodársky výhľad a zníži predpokladaný ročný rast HDP na 2,3 % v roku 2022 a 3,6 % v roku 2023, keďže rastúce ceny energií a komodít zvyšujú výrobné náklady a znižujú kúpnu silu domácností. Napriek tomu sa očakáva, že verejné investície financované z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti

a Európskych štrukturálnych a investičných fondov⁽¹⁾ prispievajú k hospodárskemu rastu. Opatrenia fiškálnej podpory pomohli zmierniť vplyv pandémie na trh práce a režimy skráteného pracovného času zabránili nárastu nezamestnanosti (graf 1.1). Prehrievanie trhu práce v dôsledku nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a nedostatku pracovnej sily v niektorých sektoroch by však mohlo obmedziť produkciu. Inflačné tlaky sa v poslednom čase zintenzívnili a ich základňa sa rozšírila, pričom ich poháňa nepriaznivý vývoj na strane ponuky a rastúce výrobné náklady, v dôsledku ktorých by sa mala inflácia tento rok zvýšiť na 9,8 % a rast cien by sa mal udržať na zvýšenej úrovni aj v roku 2023.⁽²⁾

Graf 1.1: Ukazovatele trhu práce

Zdroj: Eurostat.

Zraniteľnosť krajiny voči vonkajším vplyvom zostáva pod kontrolou, ale dynamický rast cien nehnuteľností treba ďalej pozorne sledovať. Zatiaľ čo vonkajšia nákladová konkurencieschopnosť sa v posledných rokoch o niečo zhoršila, výkonnosť v oblasti vývozu zostala stabilná. Napriek tomu bude pravdepodobne nedávny nárast dovozných cien v nadchádzajúcich rokoch negatívne vplyvať na saldo zahraničného obchodu, ale keďže prílev fondov NextGenerationEU naberá tempo,

(1) Rok 2023 bude posledným rokom výdavkov v programovom období 2014 – 2020.

(2) Pozri najnovšiu Európsku hospodársku prognózu Komisie (jar 2022) a prílohu 18.

obmedzil by rast zahraničného dlhu a súvisiace riziká ohrozujúce stabilitu. Rastúci dlh domácností však môže predstavovať potenciálne riziko pre makroekonomickú a finančnú stabilitu. Ceny nehnuteľností na bývanie v posledných rokoch výrazne vzrástli (6,4 % v roku 2021), pričom referenčné ukazovatele naznačujú možné nadhodnotenie. Hoci banky zostávajú zdravé a dostatočne kapitalizované, zvýšením zadĺženosti domácností spojeným s týmto silným rastom cien nehnuteľností na bývanie sa zvýšilo vystavenie bankového systému potenciálne prehrievajúcemu sa trhu s bývaním, čo si preto vyžaduje neustálu regulačnú obozretnosť.⁽³⁾ Dostupnosť cenovo dostupného súkromného, verejného a sociálneho bývania na Slovensku navyše zostáva veľmi nízka, čo vytvára ďalší tlak na ceny nehnuteľností na bývanie.

Chudoba a sociálne nerovnosti sú relatívne na nízkej úrovni, no určité skupiny zostávajú znevýhodnené a regionálne rozdiely pretrvávajú. Príjmová nerovnosť patrí medzi najnižšie v EÚ, čo je skôr dôsledkom nízkeho rozptylu príjmov pred zdanením než prerozdelenia. Pomerne nízky je aj podiel obyvateľstva ohrozeného chudobou. Za nízkym priemerom sa však skrývajú obrovské rozdiely. Niektoré regióny (napr. východné Slovensko, pozri prílohu 15) a sociálne skupiny (napr. marginalizované rómske komunity) zostávajú obzvlášť znevýhodnené, napríklad z dôvodu nižšej miery zamestnanosti. Miera nezamestnanosti nízkokvalifikovaných pracovníkov, a najmä mladých ľudí s nízkou kvalifikáciou, patrí medzi najvyššie v EÚ. Vysoký zostáva aj podiel dlhodobej nezamestnanosti. Rozdiel v zamestnanosti žien a mužov je blízko priemeru EÚ, je však výrazne vyšší v prípade žien v reprodukčnom veku, čo zodpovedá obmedzenému využívaniu a dostupnosti formálnej starostlivosti o deti vo veku do troch rokov. To bráni rovnakým príležitostiam na trhu práce. Rodové rozdiely v odmeňovaní zostávajú vysoké. Napriek niektorým problémom, ako je napríklad slabá účasť na starostlivosti o deti, Slovensko dosahuje relatívne dobré výsledky v mnohých aspektoch sociálneho prehľadu,

⁽³⁾ Európsky výbor pre systémové riziká (ESRB) vydal v roku 2022 pre Slovensko nové varovanie pred zraniteľnosťou na trhu nehnuteľného majetku určeného na bývanie a čiastočne dostatočnými makroprudenciálnymi politikami (pozri prílohu 16).

o ktorý sa opiera Európsky pilier sociálnych práv (pozri prílohu 12).

Pokrok Slovenska pri dobiehaní EÚ sa spomalil, ďalšie príležitosti na rast spočívajú v udržateľnejšom hospodárstve s vyššou pridanou hodnotou. Slovenský HDP na obyvateľa (pri konštantnej parite kúpnej sily z roku 2015) sa od roku 2015 pohybuje na úrovni 78 % až 82 % priemeru EÚ. Model rastu krajiny založený na vývoze, ktorý vychádza z nízkych nákladov na pracovnú silu v priemyselnej výrobe, čelí výzvam, keďže jej významný sektor výroby automobilov je vo veľkej miere vystavený rizikám, ktoré predstavuje automatizácia. To len podčiarkuje potrebu urýchliť prípravu na zelenú a digitálnu transformáciu. Nesúlad medzi súčasnými súbormi zručností pracovnej sily a budúcimi potrebami trhu práce je veľký. Zároveň je nedostatočne rozvinutý systém celoživotného vzdelávania, čo bráni akumulácii ľudského kapitálu. Výdavky na výskum a inovácie zostávajú relatívne nízke a ich systém správy a riadenia je takisto roztrieštený (pozri prílohu 9). V kontexte vysokej energetickej náročnosti chýbajú zelenej transformácii dostatočné investície do energetickej efektívnosti, energie z obnoviteľných zdrojov a obehovejšieho hospodárstva. Zvýšenie dlhodobého rastu produktivity a opätovné naštartovanie konvergenzie si preto vyžaduje prechod na diverzifikovanejšie a environmentálne udržateľné hospodárstvo založené na väčšom podiele aktivít s vysokou pridanou hodnotou, čo umožní Slovensku zostať v digitálnom veku technologicky konkurencieschopnou krajinou.

Slovensko napreduje smerom k cieľom udržateľného rozvoja OSN, no v niektorých oblastiach stále zaostáva. Slovensko zaznamenalo pokrok vo všetkých cieľoch udržateľného rozvoja súvisiacich s environmentálnou udržateľnosťou, pričom pri napĺňaní cieľa týkajúceho sa cenovo dostupnej a čistej energie (SDG7) postupuje pomalším tempom. Okrem toho zostáva hlboko pod priemerom EÚ, pokiaľ ide o zodpovednú výrobu a spotrebu (SDG12) a opatrenia v oblasti klímy (SDG13). Plnenie cieľov udržateľného rozvoja v oblasti spravodlivosti sa zlepšuje, s dobrým pokrokom v rámci cieľov udržateľného rozvoja v oblasti chudoby, práce a nerovností (SDG1 a 8),

zatiaľ čo vzdelávanie, zdravie a rodová rovnováha (SDG3, 4 a 5) napredujú pomalšie a zostávajú pod priemerom EÚ. V oblasti produktivity a makroekonomickej stability (SDG4, 8, 9 a 16) Slovensko takisto úspešne napreduje, pri väčšine z nich však zostáva pod priemerom EÚ (pozri prílohu 1).

Verejné financie čelia výzvam v oblasti udržateľnosti

Fiškálna politika poskytla hospodárstvu podporu počas krízy spôsobenej pandémiou COVID-19, ktorá sa postupne ukončuje, ako dochádza k oživeniu. Počas pandémie sa rozpočtový deficit zvýšil z 1,3 % v roku 2019 na 5,5 % v roku 2020 a 6,2 % v roku 2021 (pozri graf 1.2), keďže fiškálna politika bola mobilizovaná na podporu hospodárstva a obmedzenie sociálno-hospodárskych dôsledkov pandémie. Rozpočtové príjmy prečkali krízu relatívne dobre (zostali stabilné na úrovni približne 40 % HDP), zatiaľ čo výdavky vzrástli zo 40,7 % HDP v roku 2019 na 46,8 % v roku 2021 vďaka opatreniam na podporu vybraných sektorov a na ochranu zamestnanosti a príjmov domácností. Očakáva sa, že konsolidácia verejných financií sa začne v rokoch 2022 – 2023, keďže podporné opatrenia súvisiace s pandémiou COVID-19 sa postupne rušia (v závislosti od vývoja pandémie). Zároveň sa očakáva, že podiel verejných investícií (ktoré sú vo všeobecnosti nižšie ako v iných krajinách strednej a východnej Európy) na HDP vzrastie. Financovaním z grantov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti sa podporí zvýšenie verejných investícií bez ohrozenia konsolidácie verejných financií.

Graf 1.2: **Kľúčové fiškálne ukazovatele**

Zdroj: Európska komisia.

Očakáva sa, že verejný dlh sa v nasledujúcich rokoch stabilizuje. Počas pandémie došlo v dôsledku kombinácie značných deficitov a klesajúcej produkcie k prudkému zvýšeniu pomeru verejného dlhu k HDP zo 48,1 % pred krízou na 63,1 % v roku 2021 (zmena zahŕňa aj úpravu likvidných aktív približne na úrovni 5 % HDP). Očakáva sa však, že klesajúce primárne rozpočtové deficity, silný rast nominálneho HDP, ako aj trvalo nízke úrokové sadzby v nadchádzajúcich rokoch znížia pomer dlhu k HDP.

Starnutie obyvateľstva predstavuje výzvy pre dlhodobú udržateľnosť verejných financií. Strednodobé a dlhodobé výzvy v oblasti fiškálnej udržateľnosti sú pre Slovensko zásadné⁽⁴⁾. Starnutie je najväčšou výzvou pre dlhodobú fiškálnu udržateľnosť, ktorú určujú najmä dôchodky a v menšej miere náklady na zdravotnú starostlivosť a dlhodobú starostlivosť. Podľa Správy o starnutí z roku 2021 sa očakáva, že index ekonomickej závislosti poproduktívnej zložky (pomer ľudí nad 65 rokov a ľudí v produktívnom veku, t. j. 20 – 64 rokov) sa od roku 2019 do roku 2060 takmer strojnásobí, keďže sa zvyšuje stredná dĺžka života. Vzhľadom na chýbajúcu súvislosť medzi starnutím obyvateľstva a vekom odchodu do dôchodku, ako aj úrovňou dôchodkov, sa odhaduje, že výdavky na dôchodky sa zvýšia z 8,3 % HDP v roku 2019 na 13,4 % v roku 2050, čo je jeden z najvyšších nárastov v EÚ. Fiškálne zaťaženie by mohli pomôcť znížiť dodatočné zmierňujúce opatrenia, ako napríklad posilnenie integrácie žien s malými deťmi a zraniteľných skupín, ako sú Rómovia, na trhu práce, alebo uľahčenie prisťahovalectva. Pokiaľ ide o zdravotnú

⁽⁴⁾ Pozri prílohu 19.

starostlivosť, v nadmernom spoliehaní sa na nemocnice sa odrážajú ťažkosti komponentu primárnej starostlivosti pri plnení funkcie gatekeeping-u (funkcia, na základe ktorej všeobecný lekár určuje, kto pôjde ďalej do systému špecializovanej starostlivosti), čo znižuje účinnosť systému zdravotnej starostlivosti. Problém poskytovania udržateľnej a primeranej dlhodobej starostlivosti starnúcemu obyvateľstvu okrem toho pravdepodobne zvýši tlak na verejné financie.

Hospodárske a sociálne dôsledky ruskej invázie na Ukrajinu

Hospodárstvo Slovenska je vo veľkej miere vystavené účinkom ruskej invázie na Ukrajinu, čo zhoršuje krátkodobý hospodársky výhľad. Hoci je priame vystavenie ruskému a ukrajinskému vývozu relatívne nízke, krajina je vo veľkej miere vystavená riziku možného prerušeniu dovozu ruskej energie a rastúcim dovozným nákladom, čo by nepriaznivo ovplyvnilo hospodárstvo na strane ponuky. Na základe údajov z roku 2020 je závislosť Slovenska od dovozu fosilnej energie z Ruska jedna z najvyšších v EÚ, najmä v prípade ropy a zemného plynu. Slovenský ťažký priemysel je okrem energetiky závislý aj od dovozu železa z Ruska, pričom sa očakáva, že nedostatok káblových zväzkov a neónového plynu, ktoré sa prevažne dovážajú z Ukrajiny, obmedzí produkciu v automobilovom priemysle, čo ešte zhorší celosvetový nedostatok polovodičov, ktorý už minulý rok silne doliehal na slovenský automobilový priemysel.

Očakáva sa, že prerušenie na strane ponuky a rastúce dovozné náklady spôsobené vojenskou agresiou zosilnia inflačné tlaky a utlmia hospodársky rast.

Prudký rast cien dovážaných energií a komodít vedie k zhoršovaniu obchodných podmienok, čím sa kúpna sila presúva zo Slovenska do zvyšku sveta. Slovensko je voči týmto otrasom obzvlášť zraniteľné, keďže vzhľadom na pomerne veľkú úlohu priemyslu patrí jeho hospodárstvo medzi energeticky najnáročnejšie v EÚ. Na strane ponuky sa tým zhoršujú nepriaznivé vedľajšie účinky vyšších nákladov na energiu,

obmedzovania výroby a zvyšovania cien širšej skupiny tovarov a služieb. Podiel výdavkov na energiu na spotrebe domácností je navyše jeden z najvyšších v EÚ, čo zväčšuje aj priamy vplyv vyšších cien energií na infláciu. Očakáva sa, že výsledným znížením kúpnej sily domácností sa zníži spotreba, zatiaľ čo vyššia neistota podľa prognózy negatívne ovplyvní investície. Očakáva sa, že vývoz výrobkov bude trpieť potenciálne intenzívnejšími narušeniami dodávateľských reťazcov, rastúcimi výrobnými nákladmi a slabším rastom obchodných partnerov, čím by sa zhoršili vyhliadky rastu HDP v blízkej budúcnosti.

Humanitárna kríza na Ukrajine vytvorí pre Slovensko nové výzvy v sociálnej oblasti, oblasti zdravotnej starostlivosti a trhu práce. K 9. máju 2022 požiadalo o dočasné útočisko na Slovensku približne 74 519 vysídlených osôb z Ukrajiny. Ich integrácia si vyžiada výrazné úpravy v systéme zdravotnej a sociálnej starostlivosti, ako aj v školstve. Slovensko zaviedlo opatrenia podľa smernice EÚ o dočasnej ochrane. Na uľahčenie integrácie do hlavného vzdelávacieho prúdu sa bezprostrednou prioritou stalo poskytovanie jazykových kurzov a psychologickéj podpory tým, ktorí utekali z Ukrajiny, ako aj podpora učiteľov. Keďže počet vysídlených osôb z Ukrajiny rastie, bude potrebné riešiť potenciálne problémy súvisiace s kapacitami škôlok a škôl, ako aj s dostatočným počtom pedagogických pracovníkov. Podpora bude potrebná aj na uľahčenie integrácie ľudí utekajúcich z Ukrajiny na trh práce, čo by bolo prínosom pre ponuku pracovnej sily. Keďže účasť dospelých na vzdelávaní na Slovensku bola hlboko pod priemerom EÚ (pozri oddiel 3), pre utečencov budú potrebné aj programy zvyšovania úrovne zručností/rekvalifikácie. Prílev utečencov vytvára ďalší tlak na dostupnosť sociálneho bývania pre zraniteľné skupiny.

Dodatočné vládne opatrenia by mohli spomaliť tempo fiškálnej konsolidácie, vyššia inflácia by však mohla poskytnúť úľavu verejným financiám. Možno bude potrebné, aby sa prostredníctvom fiškálnej politiky poskytla ďalšia podpora oslabenému hospodárstvu s cieľom zmierniť vplyv zvyšovania cien energií na domácnosti a podniky (dohoda o strope veľkoobchodných cien elektriny pre

domácnosti už bola dosiahnutá). Opatrenia, ktoré Slovensko prijalo s cieľom prispôbiť sa príchodu ľudí na úteku z Ukrajiny, by navyše mohli skomplikovať snahu udržať verejné výdavky pod kontrolou a obmedziť tempo znižovania rozpočtového deficitu. Na druhej strane vyšší rast nominálneho HDP v dôsledku zvyšujúcej sa inflácie by mal mať pozitívny vplyv na fiškálne príjmy, čím sa zmierni rozpočtové saldo.

Slovensko bude využívať mimoriadne flexibility poskytované v rámci nariadenia CARE a dodatočného predbežného financovania v rámci REACT-EU s cieľom urýchlene riešiť potreby prijímania a integrácie pre tých, ktorí utekajú z Ukrajiny v dôsledku ruskej invázie.

ZAČAL SA REALIZOVAŤ PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI

V pláne obnovy a odolnosti Slovenska sa na riešenie hlavných sociálno-hospodárskych a environmentálnych výziev krajiny predpokladajú investície vo výške 6,3 miliardy eur (približne 6,7 % HDP z roku 2019). K účinnému riešeniu významnej podskupiny štrukturálnych výziev zistených v odporúčaniach pre jednotlivé krajiny z rokov 2019 a 2020 prispievajú najmä ambiciózne reformy a investície plánu. Plán sa zameriava na politiky pre budúcu generáciu (najmä inkluzívne vzdelávanie), verejnú správu a investície do zelenej a digitálnej transformácie a inteligentného rastu, ktoré zvyšujú produktivitu. Prispieva aj k sociálnej a územnej súdržnosti a podporuje ciele Európskeho piliera sociálnych práv. Okrem toho zahŕňa opatrenia na zlepšenie fiškálnej udržateľnosti, najmä dôchodkového systému. Ide o komplexnú a primeranú reakciu na výzvy, ktorým Slovensko čelí (pozri graf A2.1 v prílohe 2).

Jednou z hlavných iniciatív plánu obnovy a odolnosti je balík reformy vzdelávania. Úroveň základných zručností slovenských tíndžerov je pod priemerom EÚ a podiel žiakov so slabými výsledkami je výrazne vyšší ako priemer EÚ (31 % oproti 22,5 % v čítaní, 29 % oproti 22,3 % vo vedách a 25 % oproti 22,9 % v matematike) (PISA za rok 2018). Rozšírením kvalitného vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, spustením reformy školských osnov a modernizáciou vzdelávania učiteľov sa má reformný balík zlepšiť základné zručnosti žiakov vrátane digitálnych zručností a rozvoj prierezových zručností, ako je kritické myslenie, riešenie problémov alebo tímová práca. Cieľom reforiem vo vysokoškolskom vzdelávaní je zlepšiť systémy zabezpečenia kvality, riadenia a financovania. Inklúzia sa má posilniť na všetkých stupňoch vzdelávania. Reformou v oblasti výskumu, vývoja a inovácií sa posilní koordinácia a výkonnosť výskumu, vývoja a inovácií.

V pláne sa navrhuje komplexná reakcia na výzvy v oblasti zdravotnej starostlivosti.

Plánujú sa v ňom opatrenia na zlepšenie kapacity a infraštruktúry systému zdravotnej starostlivosti, ako aj zlepšenie poskytovania primárnej starostlivosti v oblastiach s nedostatočnou dostupnosťou týchto služieb. Nedávno schválené právne predpisy o sieti nemocníc majú potenciál zlepšiť kvalitu zdravotnej starostlivosti a nákladovú efektívnosť. Okrem toho sa plán zameriava na domáce a komunitné poskytovanie dlhodobých služieb a služieb starostlivosti, posilnenie paliatívnej starostlivosti a riešenie roztrieštenej správy a riadenia tohto sektora.

V pláne Slovenska sa rieši zelená transformácia komplexnými opatreniami.

Tie sú zamerané na renováciu budov, modernizáciu železníc, dekarbonizáciu priemyslu, urýchlenie zavádzania energií z obnoviteľných zdrojov a adaptáciu na zmenu klímy.

Očakáva sa, že plán urýchli digitálnu transformáciu v celom hospodárstve a spoločnosti.

Slovensko investuje do svojho digitálneho hospodárstva a reformuje ho. Podporuje sa tým elektronická verejná správa, vzdelávanie v oblasti digitálnych zručností a digitálne inovácie. Úsilie o lepšie digitálne schopnosti a služby sa rozširuje aj do oblasti vzdelávania, zdravotníctva, verejnej správy a výskumu a inovácií. Slovensko sa takisto zapojí do štyroch cezhraničných digitálnych projektov vrátane zavádzania centier digitálnych inovácií a zapojenia sa do projektu európskej vysokovýkonnej výpočtovej techniky.

Plán obnovy a odolnosti Slovenska prináša do verejnej správy a inštitúcií významné štrukturálne zmeny.

Najmä reformy systému súdnictva a boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí sú nastavené tak, aby mali trvalý vplyv. Potenciál zlepšiť efektívnosť a kvalitu verejných služieb má práca na digitalizácii širokého spektra inštitúcií a verejnej správy. Reforma verejného

obstarávania by mala navyše výrazne urýchliť investičné postupy, a to aj vďaka digitalizácii. Dobre fungujúce verejné obstarávanie je kľúčové pre investície plánované v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a politiky súdržnosti.

Vykonávanie plánu obnovy a odolnosti napreduje. Slovensko urobilo prvé kroky k reforme kľúčových oblastí. Tie zahŕňajú zlučovanie inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, zverejnenie investičného zámeru pre železničný systém SR, prijatie širšej metodiky realizácie projektov na podporu cyklistickej dopravy (predovšetkým infraštruktúry), ako aj prijatie koncepcie rozvoja intermodálnej dopravy v Slovenskej republike do roku 2030, či reformy národných parkov, ktorá predstavuje prvý krok k transformácii na jednotné riadenie pozemkov vo vlastníctve štátu nachádzajúcich sa

Rámček 1:

Kľúčové výstupy očakávané v rámci plánu obnovy a odolnosti v rokoch 2022 – 2023

- Reforma vzdelávacieho systému s cieľom zvýšiť jeho kvalitu a inkluzívnosť.
- Posilnenie štruktúry riadenia na univerzitách s cieľom zvýšiť ich výkonnosť a reformu v oblasti výskumu, vývoja a inovácie.
- Nová sieť nemocníc poskytujúca lepšiu zdravotnú starostlivosť.
- Podporné programy zlepšujúce energetickú efektívnosť rodinných domov.
- Reforma dôchodkového systému zlepšujúca dlhodobú fiškálnu udržateľnosť.
- Zjednodušená súdna mapa na podporu kvality a efektívnosti súdnictva.

v národných parkoch.

ĎALŠIE BUDÚCE PRIORITY

Okrem výziev, ktoré sú predmetom plánu obnovy a odolnosti, ako už bolo uvedené, čelí Slovensko aj ďalším výzvam, ktoré nie sú v pláne dostatočne pokryté. Pozornosť v politike a ďalší pokrok sú potrebné v oblasti udržateľného zdaňovania, posilňovania verejnej správy, riešenia nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami, nájomného a sociálneho bývania a inklúzie, napredovania v zelenej transformácii a posilňovania energetického sektora. Riešenie týchto výziev takisto prispeje k ďalšiemu pokroku pri dosahovaní ukazovateľov týkajúcich sa cieľov udržateľného rozvoja, ktoré súvisia s dôstojnou prácou a hospodárskym rastom, mierom, spravodlivosťou a silnými inštitúciami, kvalitným vzdelávaním, znižovaním nerovností a dostupnou a čistou energiou.

Konkurencieschopnú udržateľnosť Slovenska možno ďalej posilniť nad rámec opatrení v pláne obnovy a odolnosti. Daňový systém možno prispôbiť tak, aby lepšie posilňoval produktivitu a rast, spravodlivosť a sociálnu inklúziu a environmentálnu a fiškálnu udržateľnosť. Posilňovanie zručností riešením nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a investovanie do celoživotného vzdelávania môže zohrávať úlohu pri odstraňovaní rozdielov v produktivite práce v porovnaní s EÚ a využívať prínosy dvojakej transformácie. Investície do sociálneho bývania a infraštruktúry môžu pomôcť lepšie zabezpečiť začlenenie znevýhodnených skupín, ako sú marginalizované rómske komunity, a zaistiť inkluzívnejší rast. Zlepšenia regulačného prostredia môžu pomôcť podnikom a vláde investovať do vyššieho rastu produktivity a zabezpečiť ho v budúcnosti. Odstránenie regionálnych rozdielov by stimulovalo dlhodobu udržateľný a inkluzívny rast posilňujúci hospodársky potenciál menej rozvinutých regiónov Slovenska. Ďalšie kroky smerujúce k efektívnejšiemu využívaniu zdrojov a obehovému hospodárstvu môžu navyše

Slovensku pomôcť posunúť sa vpred na ceste k environmentálnej udržateľnosti.

Reforma daňového systému s cieľom podporiť dvojakú transformáciu a chrániť verejné financie

Dobre navrhnutý daňový systém môže prispieť k zlepšeniu efektívnosti, spravodlivosti a dlhodobej fiškálnej udržateľnosti. Daňové zaťaženie pracovníkov je vysoké, najmä pokiaľ ide o osoby s nízkymi príjmami. To môže odrádzať ľudí od nástupu do práce. Naproti tomu environmentálne dane a dane z nehnuteľností zohrávajú na Slovensku obmedzenú úlohu. Posun smerom k ekologickému zdaňovaniu a zdaňovaniu nehnuteľností, v rámci ktorého sa starostlivo zvažujú sociálne aspekty, by mohol zlepšiť vyhliadky v oblasti zamestnanosti a rastu a fiškálnu udržateľnosť.

Ďalšie snahy o zjednodušenie daní a zlepšenie dodržiavania predpisov môžu zvýšiť verejné príjmy a zabezpečiť spravodlivosť. Napriek určitému zlepšeniu zostáva výpadok príjmov z DPH vysoký (16,1 % v porovnaní s 10,4 % v EÚ). Ďalšie zlepšenie daňovej správy vrátane elektronickej fakturácie, predvyplnených daňových priznaní a väčšej miery digitalizácie by mohlo pomôcť zlepšiť príjmy tým, že sa znížia úniky v daňovom systéme.

Fiškálna politika a zdaňovanie zatiaľ dostatočne nepodporujú zelenú transformáciu. Väčšina emisií CO₂ má vzhľadom na ich environmentálne náklady príliš nízku cenu. Aj keď je hospodárstvo energeticky náročné, environmentálne dane tvorili v roku 2020 len 2,4 % HDP, čo je blízko priemeru EÚ. Indexácia environmentálnych daní a poplatkov

by časom zabránila ďalšiemu znižovaniu týchto príjmov. V cestných daniach a poplatkoch za registráciu motorových vozidiel by sa mohla lepšie odrážať intenzita emisií ich zvýšením pre znečisťujúce vozidlá. Okrem toho sa očakáva, že v revidovaných pravidlách EÚ pre zdaňovanie energie sa budú lepšie zohľadňovať negatívne environmentálne účinky rôznych zdrojov energie pri stanovovaní daní, ktoré sa na ne majú vzťahovať.

Environmentálne poplatky súvisiace s nakladaním s odpadmi a znečistením ovzdušia by mohli lepšie podporiť efektívne využívanie zdrojov. Zlá kvalita vzduchu je zdraviu škodlivá. Oxidy dusíka sú zodpovedné za tvorbu smogu a pevných častíc, no príslušná daň nebola upravená od roku 2008. Hoci sa poplatky v roku 2019 zvýšili, v roku 2020 sa stále 50 % komunálneho odpadu ukladalo na skládky, kým v EÚ to bolo 23 %. Slovensko podnietilo v roku 2022 viac ľudí k recyklácii tým, že zaviedlo systém vratných záloh za jednorazové nápojové obaly, čo je ďalší krok v prevencii v rámci obehového hospodárstva. Využívanie hospodárskych stimulov a demotivačných faktorov však nie je koherentné a nie je vždy v súlade so zásadami „znečisťovateľ platí“ a „používateľ platí“.

Hoci je zdaňovanie nehnuteľností relatívne priaznivé pre rast, jeho potenciál sa nevyužíva naplno. Príjem z periodických daní z nehnuteľností je relatívne nízky (0,5 % HDP oproti 1,2 % v EÚ; pozri prílohu 18) Slovenský daňový systém zvyhodňuje vlastníctvo obytnej nehnuteľnosti viac ako iné krajiny EÚ. Aktualizáciou základu dane tak, aby sa v ňom odrážala trhová hodnota, by sa mohli zvýšiť príjmy bez toho, aby sa zvyšovali sadzby dane. Bez riadnej indexácie by znižujúci sa základ dane mohol prispieť aj k zvýšeniu cien nehnuteľností. Pri reforme daní z nehnuteľností je potrebné dôkladne zvážiť sociálne dôsledky.

Posilnenie verejnej správy a regulácie na podporu investícií

Schopnosť verejnej správy investovať a reformovať sa je rozhodujúcim faktorom

pre transformáciu krajiny. Nízka kapacita verejnej správy je vážnym problémom pre investície a reformy. Nedostatky týkajúce sa riadenia ľudských zdrojov, efektívnej správy a riadenia a koordinácie v oblastiach, ako je správa, spravodlivosť, služby ľuďom a podnikom a výskum a inovácie, často vedú k oneskorenému alebo len čiastočnému vykonávaniu reforiem a investícií. Nedostatky v kvalite verejnej správy majú vplyv aj na efektívne a včasné čerpanie finančných prostriedkov EÚ, ktoré zostáva kľúčovou výzvou (pozri prílohu 11).

Efektívnejšie riadenie verejných investícií by mohlo pomôcť naplno využiť investičný potenciál Slovenska. Reformou stavebných zákonov by sa mohol vyriešiť zdĺhavý postup udeľovania stavebných povolení, ktorý je prekážkou pre verejné investície a trh s bývaním. Treba zabezpečiť účasť verejnosti a prístup k spravodlivosti. Hoci Slovensko realizuje reformy na urýchlenie postupov verejného obstarávania, používanie kvalitatívnych kritérií zostáva obmedzené. V roku 2020 bolo na Slovensku približne 94 % zákaziek zadaných len na základe najnižšej ceny. Je to výrazne nad priemerom EÚ na úrovni 64 % a obmedzuje sa tým hospodárska súťaž založená na kvalite. Zároveň sa znižuje možnosť strategického využívania verejného obstarávania na podporu iných politík vrátane ekologickej, sociálnej a inovačnej politiky. Okrem toho sektor odborných služieb zostáva vysoko regulovaný (pozri prílohu 10).

Posilnená regionálna správa a kapacity by pomohli riešiť zložité výzvy vrátane dvojakej transformácie v celom rozsahu. Implementačný tlak v praxi na zabezpečenie koordinácie strategickej politiky a synergie medzi rôznymi investičnými intervenciami je obrovský. Nová štruktúra na uľahčenie investícií v rámci politiky súdržnosti v regiónoch riadených Radou pre partnerstvo nie je zároveň dostatočne vyspelá a vyžaduje si dodatočnú administratívnu podporu. Cielené regionálne iniciatívy financované z fondov EÚ (napr. dobiehajúce regióny) prispievajú k budovaniu poznatkov, úspešná regionálna transformácia si však vyžaduje kvalifikovaný ľudský kapitál a silnú koordináciu investícií (pozri prílohu 3, v ktorej je uvedený prehľad nástrojov EÚ na obnovu a rast na Slovensku). Určitý pokrok sa dosiahol pri

posilňovaní miestnej správy a riešení vysokej fragmentácie prostredníctvom centier spoločne využívaných služieb. Na celkovej reforme územnej konsolidácie pre obce sa však stále pracuje.

Oneskorené platby a zlý prístup k financiám bránia podnikovému investovaniu na Slovensku. Priemerné platobné lehoty verejných nemocníc presahujú 400 dní, čo má vplyv na likviditu a investičný potenciál MSP. Oneskorené platby boli v roku 2020 jedným z najväčších problémov pre 40 % spoločností. Okrem toho 45 % slovenských podnikov vyhlásilo, že omeškanie platieb predstavuje riziko pre ich prežitie v roku 2021⁽⁵⁾. K tomu sa pridávajú problémy s prístupom k financovaniu, pričom približne 26 % spoločností čelilo situácií, v ktorej boli ich žiadosti o úver odopreté alebo zamietnuté⁽⁶⁾. Nedostatočne rozvinuté je aj kapitálové financovanie, investície prostredníctvom rizikového kapitálu predstavujú iba 0,02 % HDP⁽⁷⁾ (pozri prílohu 10).

Podpora inkluzívnejšej spoločnosti

Chudoba a sociálne vylúčenie stále predstavujú v niektorých regiónoch a pre marginalizované rómske komunity vážny problém. Podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením v roku 2020 klesol zo 14,9 % na 13,8 %, čo je výrazne pod priemerom EÚ. Takmer 200 000 Rómov však naďalej žije v podmienkach núdze a vylúčenia, často s nenaplnenými základnými potrebami primeraného bývania a prístupu k pitnej vode, elektrine a kúreniu⁽⁸⁾.

Kľúčovou výzvou pri riešení sociálneho vylúčenia zostáva dostupnosť nájomného a sociálneho bývania. Z údajov EU-SILC vyplýva, že podiel domácností žijúcich v nájomných bytoch vo vlastníctve verejného

sektora na Slovensku (1,6 %) je výrazne nižší ako priemer EÚ (10,8 %)⁽⁹⁾. To obmedzuje prístup znevýhodnených skupín k nájomnému bývaniu, ako aj schopnosť verejných orgánov rozvíjať programy sociálneho bývania. Vo vládnom programe na roky 2020 – 2024 bolo štátom podporované nájomné bývanie označené za jednu z hlavných oblastí reforiem a investícií. Doteraz sa v rámci Európskeho sociálneho fondu zaviedli určité opatrenia na podporu mäkkých projektov „Housing First“ (bývanie na prvom mieste)⁽¹⁰⁾ založených na trhu so súkromným nájomným bývaním v niekoľkých väčších mestách. K riešeniu týchto obmedzení môže prispieť zavedenie opatrení na zvýšenie ponuky bývania a rozvoj trhu s nájomným bývaním a nájomnými bytmi vo verejnom vlastníctve.

Vláda zatiaľ neschválila národnú stratégiu prevencie a ukončenia bezdomovectva, hoci ide o pretrvávajúci problém. Približne 23 000 ľudí je bez domova a 4 % až 8 % obyvateľstva je ohrozených stratou domova⁽¹¹⁾. Riešenie týchto výziev je kľúčové, aby Slovensko prispelo k dosiahnutiu hlavného cieľa EÚ do roku 2030 v oblasti znižovania chudoby.

Nerovnosti sa v dôsledku pandémie COVID-19 prehĺbili, a to najmä v oblasti vzdelávania. Značná časť študentov so slabými výsledkami pochádza zo znevýhodneného sociálno-ekonomického zázemia (pozri prílohu 13). V rokoch 2020 – 2021 boli školy na Slovensku zatvorené počas 38 týždňov a namiesto toho poskytovali dištančné vzdelávanie. Z výskumu vyplýva, že 10 % žiakov sa nezapájalo do dištančného vzdelávania alebo sa doň zapájalo len vo veľmi malej miere⁽¹²⁾,

⁽⁵⁾ Intrum, Správa o európskych platbách z roku 2021.

⁽⁶⁾ Prieskum o prístupe podnikov k financiám (prieskum SAFE), 2021.

⁽⁷⁾ EIF Index prístupu k financiám – vlastný kapitál, 2020.

⁽⁸⁾ Atlas rómskych komunit (2019), Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Bratislava.

⁽⁹⁾ Ondrušová, D., „Dôležité je nestratiť bývanie. Ako štát v súčasnej situácii môže pomôcť skupinám obyvateľstva najviac ohrozeným prepadom do pouličného bezdomovectva“. Analytický komentár IVPR 1/2020. Dostupný [tu](#).

⁽¹⁰⁾ Táto iniciatíva je financovaná z Európskeho sociálneho fondu prostredníctvom fondu REACT-EU na obnovu. Zameriava sa na hľadanie slušného ubytovania na bežnom trhu s nájomným bývaním na Slovensku.

⁽¹¹⁾ Ondrušová, D., et al. „Ľudia bez domova: príprava a realizácia empirického výskumu, analýza nástrojov prevencie a riešenia bezdomovectva“ (2015).

⁽¹²⁾ Komenského inštitút: Správa z reprezentatívneho prieskumu o priebehu a vplyve dištančného vzdelávania v školskom roku 2020/2021, dostupná v slovenskom jazyku [tu](#).

pričom výrazne vyšší podiel v tejto skupine predstavovali znevýhodnení študenti⁽¹³⁾. Súčasťou plánu obnovy a odolnosti je doučovanie pre 12 000 žiakov škôl v roku 2022 a štúdia o vplyve COVID-19 na žiakov základných a stredných škôl. Na zmiernenie dlhodobého negatívneho vplyvu však môžu byť potrebné ďalšie nápravné opatrenia. Na poskytovanie kvalitného vzdelávania a riešenie strát vo vzdelávaní/zručnostiach v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 treba zabezpečiť dostatok kvalifikovaných učiteľov. Hoci plán obnovy a odolnosti je zameraný na zlepšenie kvality programov odbornej prípravy učiteľov, nízke platy v učiteľskej profesii spôsobujú ich nedostatok. Poukazuje to na potrebu zvýšenia miezd na prilákanie a udržanie vysokokvalifikovaných odborníkov. Podiel osôb, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu, sa v roku 2020 zvýšil na 7,6 % zo 6,9 % v roku 2015. Predčasné ukončenie školskej dochádzky je bežné najmä medzi Rómami (v roku 2018 72 % vo vekovej skupine 18 – 24 rokov) čiastočne z dôvodu obmedzeného prístupu k inkluzívnemu vzdelávaniu na predškolskej, základnej a sekundárnej úrovni⁽¹⁴⁾.

Rozvíjanie zručností prostredníctvom celoživotného vzdelávania s cieľom zvýšiť produktivitu

Nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a chýbajúce zručnosti na Slovensku sú značné, čo má nepriaznivý vplyv na hospodársky rast.

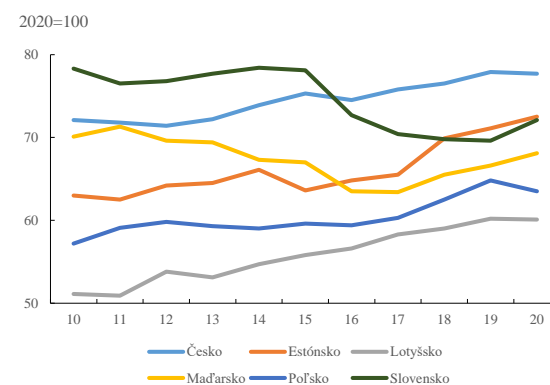
Rozdiel v zamestnanosti medzi osobami s vysokou a nízkou kvalifikáciou je najvyšší v EÚ, pričom osoby s nízkou kvalifikáciou čelia najvyššej miere nezamestnanosti v EÚ (42,9 % v 3. štvrtroku 2021). Slovensko navyše dopláca

na nízky podiel absolventov vedy, techniky, inžinierstva a matematiky, ktorí dosahujú lepšie výsledky na trhu práce ako ľudia, ktorí si vyberajú všeobecnejšie študijné odbory. Panoráma zručností Cedefopu naznačuje, že Slovensko pravdepodobne pociťuje nedostatok vysokokvalifikovaných aj stredne kvalifikovaných pracovných miest. Učitelia, zdravotníci a IT odborníci patria medzi povolania s vysokým nedostatkom pracovných síl. Zelená transformácia vytvorila tlak na ďalší rozvoj zelených zručností s cieľom obsadiť tzv. zelené pracovné miesta.

Na zvýšenie rastu produktivity a zlepšenie životnej úrovne bude nevyhnutné riešiť nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a realizovať ďalšie investície do vzdelávania dospelých.

Rozdiel v produktivite práce v porovnaní s priemerom EÚ sa od roku 2010 na rozdiel od väčšiny porovnateľných krajín zväčšuje (pozri graf 3.1.). Znižujúci sa počet obyvateľov v produktívnom veku okrem toho zníži príspevok využitia pracovnej sily k hospodárskemu rastu.

Graf 3.1: Vývoj produktivity práce smerom k priemeru EÚ (HDP na odpracovanú hodinu v PPS, EÚ27_2020 = 100)

Zdroj: Eurostat.

Slovenský systém vzdelávania dospelých nie je dostatočne rozvinutý. Napriek určitým zlepšeniam v posledných rokoch sa v roku 2020 účasť dospelých vo veku 25 – 64 rokov na formálnom alebo neformálnom vzdelávaní a odbornej príprave za posledné štyri týždne znížila a v súčasnosti je štvrtá najnižšia v EÚ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁵⁾ V správe o krajine sa namiesto ukazovateľa vzdelávania za predchádzajúcich 12 mesiacov používa ukazovateľ účasti dospelých na vzdelávaní za

⁽¹³⁾ Gardoňová, K. & Rybanská, V. „Obmedzená škola, obmedzená budúcnosť: Vplyv obmedzenia školskej dochádzky ako opatrenia proti šíreniu Covid-19 na populáciu slovenských detí“. Úrad vlády SR (2021).

⁽¹⁴⁾ Kahanec, Martin, et al. „Sociálna a zamestnanecká situácia rómskych komunit na Slovensku.“ Európsky parlament, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648778/IPOL_STU\(2020\)648778_E N. pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648778/IPOL_STU(2020)648778_E N. pdf) (2020).

Hoci súčasťou plánu obnovy a odolnosti sú ciele v oblasti vzdelávania, v pláne sa neriešia hlavné priority vzdelávania dospelých. Ministerstvo školstva predstavilo návrh stratégie celoživotného vzdelávania do roku 2030, v ktorom sa ohlasujú reformy, ako napríklad pilotný projekt pre individuálne vzdelávacie účty a posilnenie základných zručností. Riešenie týchto výziev je kľúčové, aby Slovensko prispelo k dosiahnutiu hlavného cieľa EÚ do roku 2030 v oblasti zručností.

Digitálne zručnosti sa zlepšujú pomaly, ale pretrvávajúce nedostatky v základných aj špecializovaných zručnostiach sú prekážkou digitálnej transformácie a vyžadujú si ďalšie opatrenia. Slovensko dosahuje zmiešanú výkonnosť v aspekte ľudského kapitálu v rámci indexu digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI), pričom zlepšenie digitálnych zručností je potrebné v celej populácii. Krajina je mierne pod priemerom EÚ, pokiaľ ide o základné a odborné digitálne zručnosti, a má značné medzery v plnení cieľov digitálneho desaťročia do roku 2030 (pozri prílohu 8). Nedostatočné digitálne zručnosti skomplikujú zmeny pracovných miest v rámci prebiehajúcej priemyselnej transformácie a budú brániť ľuďom vo využívaní prínosov digitalizácie verejných služieb. V pláne obnovy a odolnosti sa dôkladne rozoberajú digitálne zručnosti vo vzdelávaní a navrhuje sa konkrétne opatrenie pre starších a znevýhodnených ľudí. Národná stratégia pre digitálne zručnosti pre dospelé obyvateľstvo zahrnutá do plánu obnovy a odolnosti však predstavuje len východiskový bod na riešenie tohto problému pre všetkých dospelých. Opatrenia v stratégii by mohli byť zamerané na širšie publikum od odborníkov na IKT až po najzraniteľnejšie osoby, mohli by sa nimi riešiť hlavné obmedzenia a prekážky účasti na vzdelávaní dospelých a prijať osobitný prístup zameraný na malé a stredné podniky.

predchádzajúce štyri týždne, pretože údaje zo zisťovania o vzdelávaní dospelých (ZVD) pre 12-mesačný ukazovateľ sú aktuálne k dispozícii len za rok 2016, zatiaľ čo nový ukazovateľ výberového zisťovania pracovných síl (VZPS) schválený na používanie v sociálnom prehľade a ako hlavný cieľ v oblasti zručností do roku 2030 bude k dispozícii až v roku 2023

Napredovanie v zelenej transformácii a zvyšovanie efektívnosti zdrojov

Proces oddelenia hospodárskeho rastu od negatívnych environmentálnych vplyvov zostáva pre Slovensko veľkou výzvou, čiastočne kvôli významnej úlohe priemyslu v hospodárstve ⁽¹⁶⁾. Energetická náročnosť krajiny bola v roku 2020 o 70 % vyššia ako priemer EÚ. V porovnaní s rokom 2000 sa intenzita skleníkových plynov, pokiaľ ide o spotrebu energie Slovenska, znížila len o 17 % ⁽¹⁷⁾. Priemyselná výroba a využívanie fosílnych palív sú zdrojom 41 % všetkých vyprodukovaných emisií a znižovanie priemyselných emisií zostáva významnou výzvou pri dekarbonizácii slovenského hospodárstva. Pokrok v znižovaní čistých emisií skleníkových plynov sa od roku 2015 zastavil a v roku 2020 sa čisté emisie v porovnaní s rokom 2019 zvýšili (príloha 5).

Národný energetický a klimatický plán Slovenska (NEKP) ⁽¹⁸⁾ si bude vyžadovať aktualizáciu vzhľadom na zvýšené klimatické ambície EÚ do roku 2030 a vývoj súvisiaci s inváziou na Ukrajinu. V národnom energetickom a klimatickom pláne sa zvýšil slovenský cieľ zníženia emisií pre sektory mimo systému EÚ na obchodovanie s emisiami na 20 % do roku 2030 (v porovnaní s rokom 2005). Opatrenia, ktoré sa majú teraz prijať, však musia byť podrobne opísané, a to aj v kontexte nedávnych zvýšených ambícií EÚ znížiť do roku 2030 emisie o 55 %.

Energeticky náročné hospodárstvo Slovenska je naďalej výrazne závislé od dovozu fosílnych palív. Podiel zemného plynu na slovenskom energetickom mixe bol v roku 2020 na úrovni 24,9 % (o 0,5 percentuálneho bodu vyšší než priemer EÚ), pričom 85 %

⁽¹⁶⁾ [Premena Slovenskej republiky na hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje \(minzp.sk\)](#)

⁽¹⁷⁾ Energia EÚ v číslach, 2020. Strany 122 a 125.

⁽¹⁸⁾ Posúdenie Národného energetického a klimatického plánu Slovenska Komisiou; 2020; strana 7.

dodávok sa dovážalo z Ruska ⁽¹⁹⁾. Viac ako 90 % obyvateľstva má prístup k rozvodnej sieti zemného plynu. Podiel jadrovej energie na slovenskom energetickom mixe bol v roku 2020 na úrovni 24,6 % (v porovnaní s 13,1 % v EÚ). Jadrové palivo a ropa sa takisto dovážajú z Ruska (100 % v roku 2020), zatiaľ čo dovoz čierneho uhlia je diverzifikovanejší. ⁽²⁰⁾ Významný podiel na spotrebe zemného plynu na Slovensku má priemysel a odvetvie vykurovania. Podiel veľkých odberateľov na domácej spotrebe zemného plynu v roku 2020 predstavoval 54,9 %, malých a stredných priemyselných odvetví 16,6 % a domácností 28,4 % ⁽²¹⁾.

Slovensko napreduje v diverzifikácii dodávok energie vďaka novým cezhraničným prepojeniam. Očakáva sa, že nový plynovod medzi Slovenskom a Poľskom ⁽²²⁾ bude uvedený do prevádzky v polovici roka 2022. Kapacita dovozu plynu z Česka sa zvýšila v roku 2019, zatiaľ čo ropovod Adria, ktorý spája Slovensko s Maďarskom, umožňuje dovoz z terminálov Jadranského mora a predstavuje alternatívu k ropovodu Družba z Ruska. Kapacita elektrických prepojení Slovenska bola v roku 2021 na úrovni 40,2 % inštalovanej kapacity, čo je výrazne nad cieľmi EÚ na roky 2020 a 2030 (10 % a 15 %). V rámci reformy plánu obnovy a odolnosti v roku 2021 sa dosiahlo významné zlepšenie slovensko-maďarského elektrického prepojenia.

Rýchlejšie zavádzanie obnoviteľných zdrojov energie je nevyhnutné na zníženie závislosti Slovenska od dovozu fosílnych palív. Slovensko výrazne prekročilo svoj cieľ 14 % energie z obnoviteľných zdrojov na rok 2020 (17,3 %), a to do značnej miery vďaka presnejšiemu štatistickému pokrytiu (v ktorom sa zohľadňuje nárast využívania biomasy na

vykurovanie domácností) ⁽²³⁾. V národnom energetickom a klimatickom pláne z roku 2020 sa zaviedol cieľ energie z obnoviteľných zdrojov na rok 2030 na úrovni 19,2 % pre konečnú spotrebu energie Slovenska, čo je pod úrovňou 24 %, ktorá vyplýva zo vzorca v nariadení o riadení Energetickej únie. Využívanie obnoviteľných zdrojov energie na Slovensku môže v súlade s príslušnými kritériami udržateľnosti pokrývať široké spektrum technológií, akými sú solárne, vetemé, geotermálne, udržateľné biometánové technológie a tepelné čerpadlá. Existuje aj významný potenciál nahradiť dovoz zemného plynu domácou udržateľnou výrobou biometánu ⁽²⁴⁾. Slovenské orgány pracujú na akčnom pláne, ktorý pomôže investíciám do vodíkového hodnotového reťazca a ktorým sa zavedie primeraný regulačný rámec.

Ďalšie reformy by pomohli riešiť značný nedostatok investícií do energie z obnoviteľných zdrojov. Po nedávnych dôležitých legislatívnych iniciatívach ⁽²⁵⁾ sú reformy v oblasti koncepcie trhu a podpory energie z obnoviteľných zdrojov zahrnuté do legislatívneho plánu na jar 2022 ako súčasť plánu obnovy a odolnosti. Ďalšie reformy sa musia zamerať na riešenie zostávajúcich výziev v oblasti pripojenia k sieti a sieťových poplatkov (poplatok G), prístupu k pozemkom, digitalizácie a zefektívnenia povoľovacích konaní na jednotnom kontaktnom mieste. Treba tiež vyvinúť úsilie o rozvoj energetických spoločností a budovanie kapacít na regionálnej úrovni. Rozvoj regionálnych plánov dekarbonizácie by sa mohol uľahčiť vytvorením

⁽¹⁹⁾ Eurostat (2020), Podiel ruského dovozu na celkovom dovoze zemného plynu. Celkový dovoz zahŕňa obchod v rámci EÚ.

⁽²⁰⁾ Eurostat (2020), Podiel ruského dovozu na celkovom dovoze ropy a čierneho uhlia. Celkový dovoz zahŕňa obchod v rámci EÚ. Ropa nezahŕňa rafinované ropné produkty.

⁽²¹⁾ Výročná správa za rok 2020, Úrad pre reguláciu sieťových odvetví Slovenskej republiky (ÚRSO).

⁽²²⁾ Spojenie Veľké Kapušany (Slovensko) – Strachocina (Poľsko).

⁽²³⁾ Podpora biomasy musí byť v súlade so zásadou „nespôsobať významnú škodu“ a zabezpečiť udržateľné získavanie biomasy, aby sa predišlo negatívnym vplyvom na záchyty uhlíka a biodiverzitu.

⁽²⁴⁾ Časť bioplynových staníc, ktoré v súčasnosti fungujú na Slovensku, je vhodná na modernizáciu na výrobu biometánu. Začiatkom roku 2022 začala na Slovensku fungovať prvá biometánová stanica.

⁽²⁵⁾ Slovenský energetický regulátor (ÚRSO) od roku 2022 znížil cenu za pripojenie nových zdrojov elektriny, aj za prístup výrobcov elektriny k distribúcii (tzv. G-komponent), o 50 %. Od apríla 2022 priniesli nové právne predpisy výrazné zníženie prekážok pre pripájanie miestnych obnoviteľných zdrojov energie. Predovšetkým sa nimi zvýšili limity pre výrobu energie z obnoviteľných zdrojov až do maximálnej rezervovanej kapacity a umožnila sa zvýšená dodávka nadbytočnej elektriny do siete.

regionálnych centier energie z udržateľných zdrojov. Rozsiahle verejné financovanie energie z obnoviteľných zdrojov by sa mohlo ďalej znásobiť využívaním súkromných zdrojov.

Investície do zvýšenia flexibility slovenskej elektrickej siete by pomohli uspokojiť rastúci objem nestálych obnoviteľných zdrojov energie. Plán obnovy a odolnosti Slovenska zahŕňa investície na zvýšenie disponibility siete (minimálne o 68 MW). Vyššia flexibilita na úrovni prenosových a distribučných sietí by umožnila zvýšiť kapacitu obnoviteľných zdrojov energie v súlade s aktualizáciou národného energetického a klimatického plánu. V apríli 2021 bol ukončený „stop stav“ pre pripájanie obnoviteľných zdrojov energie do siete a bol vytvorený rámec pre rezervovanie novej kapacity výroby elektriny. Stále je potrebné zaviesť mechanizmus s výhľadom do budúcnosti, ktorý by poskytoval transparentné a predvídateľné informácie o kapacitách na pripojenie nových nestálych obnoviteľných zdrojov energie do siete.

Slovensko trpí nedostatočnými stimulmi na hĺbkovú energetickú obnovu, aby boli verejné a súkromné budovy energeticky efektívnejšie a ekologickejšie. Využitie zostávajúceho potenciálu úspor energie si vyžaduje zrýchlenie tempa renovácie, posun smerom k hĺbkovej energetickej obnove budov, ktorú treba kombinovať so zvýšeným využívaním tepla z obnoviteľných zdrojov energie. Hoci pre obytné budovy existujú vhodné programy renovácie (67 % renovovaných bytových domov, 49 % renovovaných rodinných domov)⁽²⁶⁾, renovácia verejných a súkromných nebytových budov zostáva nevyužitá. V pláne obnovy a odolnosti sa na tento účel v rokoch 2021 – 2026 vyčleňujú približne 2 miliardy eur (približne 2 % HDP), no nedostatok investícií zostáva značný. Dosiahnutie cieľov renovácie si bude vyžadovať väčšie využitie súkromného financovania, najmä pre verejné budovy, úpravu programov renovácie prostredníctvom inovatívnych prístupov k financovaniu, zlepšenie energetického monitorovania a plánovania, ako aj presadzovanie špecializovaných opatrení na riešenie energetickej chudoby. Množstvo prekážok, ako je nedostatok kvalifikovaných

pracovníkov a kapacít, vrátane problémov pri vykonávaní spojených s programami financovania, ďalej bráni účastníkom trhu v realizácii potenciálu úspor energie. Podpora energeticky efektívnych riešení a čistejších palív a technológií by takisto prispela k zlepšeniu kvality ovzdušia vzhľadom na to, že spaľovanie tuhého paliva v domácnostiach je hlavným zdrojom emisií pevných častíc.

Zavedenie ekologických spôsobov dopravy by mohlo znížiť emisie skleníkových plynov a dopyt po rope. V roku 2021 elektrické vozidlá stále predstavovali len 1,5 % nových evidencií na Slovensku v porovnaní s 9 % v EÚ, čiastočne v dôsledku nižších príjmov slovenského obyvateľstva. Investície na Slovensku do infraštruktúry nabíjania a tankovania sa musia urýchliť. Zväz automobilového priemyslu SR odhaduje, že do roku 2030 bude v krajine potrebných 21 000 až 27 000 elektrických nabíjajúcich staníc. Z plánu obnovy a odolnosti sa investuje do približne 3 000 verejných nabíjajúcich staníc pre vozidlá na alternatívne palivá do roku 2026. Na Slovensku sa realizujú investície (aj v rámci plánu obnovy a odolnosti) s cieľom umožniť prechod od individuálnej automobilovej dopravy k ekologickejšim spôsobom dopravy, akými sú železnica, verejná doprava či cyklistika.

Pokiaľ ide o efektívnosť zdrojov, trvalejšie úsilie by mohlo pomôcť znížiť podiel komunálnych skládok. V súčasnosti má Slovensko jednu z najvyšších mier skládkovania komunálneho odpadu v EÚ, a to aj napriek poklesu zo 66 % v roku 2016 na 50 % v roku 2020 (priemer EÚ v roku 2020 bol 23 %). Značný počet nelegálnych skládok a dlhotrvajúce záťaž z priemyselných zariadení predstavujú vážne riziká pre zdravie a životné prostredie vrátane zdrojov podzemných vôd. Miera recyklácie na Slovensku za posledné roky prudko stúpla (na 42 % v roku 2020 v porovnaní so 47 % v EÚ27 v roku 2020), hoci zlepšenia v rokoch 2014 – 2017 mohli byť čiastočne spôsobené zmenami v spôsobe merania.

Slovensko potrebuje viac investícií na podporu cieľov v oblasti klímy a biodiverzity, hoci plán obnovy a odolnosti obsahuje reformu chránených prírodných parkov (zameranú aj na chránené územia a mokrade). Obnova prirodzených ekosystémov, zlepšenie

⁽²⁶⁾ SK Dlhodobá stratégia obnovy.

zadržiavania vody v krajine a udržateľné obhospodarovanie lesov môže priniesť významné environmentálne a sociálno-ekonomické prínosy. Biodiverzita sa na Slovensku neustále zhoršuje, a to predovšetkým v prípade vtákov, obojživelníkov a plazov, poľnohospodárskych a lesných biotopov v lokalitách sústavy Natura 2000 a vo vodných a mokrad'ových ekosystémoch⁽²⁷⁾. Vláda zatiaľ neprijala podrobnú stratégiu obehového hospodárstva, hoci prebiehajú práce na pláne obehového hospodárstva (pričom ďalšiemu rozvoju bráni aj nedostatok údajov). V roku 2022 bol spustený systém záloh a refundácie za jednorazové nápojové obaly. Ekologizácii rozsiahleho priemyselného sektora by takisto pomohla dostupnosť obehových technológií.

(27) Odporúčania Komisie týkajúce sa strategického plánu SPP Slovenska SWD(2020) 392 final [EUR-Lex - 52020SC0392 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

HLAVNÉ ZISTENIA

Plán obnovy a odolnosti Slovenska zahŕňa opatrenia na riešenie súboru jeho štrukturálnych výziev prostredníctvom:

- Zlepšenia dostupnosti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve a kvality, inkluzívnosti a digitalizácie školského vzdelávania, zlepšenia riadenia a správy, kvality a relevantnosti vysokoškolského vzdelávania a obmedzenia segregácie rómskych žiakov vo vzdelávaní.
- Investícií do renovácie budov, modernizácie železníc, dekarbonizácie priemyslu a využívania obnoviteľných zdrojov energie.
- Digitalizácie verejného a súkromného sektora a reformy riadenia a správy a financovania výskumu a inovácií.
- Reforiem zlepšujúcich efektívnosť verejnej správy a účinnosť súdnictva v súlade s európskymi normami a boja proti korupcii.
- Zlepšenia odolnosti a nákladovej efektívnosti systému zdravotnej starostlivosti, ktorým by sa modernizovala sieť nemocníc.

Okrem reforiem a investícií v pláne obnovy a odolnosti by Slovensko profitovalo z:

- Reformy **daňového systému** s cieľom stimulovať obehové hospodárstvo a zelenú transformáciu, ďalej posilňovať spravodlivosť a zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií.
- Posilnenia **konkurencieschopnosti a produktivity práce** riešením nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a zlepšovaním vzdelávania dospelých vrátane digitálnych zručností.
- Zvýšenia úsilia na **podporu začlenenia** rómskych marginalizovaných komunít a iných

znevýhodnených skupín, a to aj zlepšením dostupnosti nájomného a sociálneho bývania.

- Posilňovania **kapacity verejnej správy**, najmä na regionálnej úrovni, a zlepšovania riadenia verejných investícií.
- **Znižovania závislosti od fosílnych palív** prostredníctvom zrýchleného zavádzania energie z obnoviteľných zdrojov, a to aj uľahčením prístupu do siete a opatreniami na zefektívnenie povolovacích a administratívnych postupov a **znižovania závislosti od zemného plynu** prostredníctvom zvýšených úspor energie v priemysle a sektore vykurovania domácností, pričom sektor vykurovania domácností by sa mal zameriavať na rozsiahle renovácie a teplo z obnoviteľných zdrojov energie.

PRÍLOHY

ZOZNAM PRÍLOH

Zoznam príloh	21
Prierezové ukazovatele pokroku	23
Príloha 1: Ciele udržateľného rozvoja	23
Príloha 2: Plán obnovy a odolnosti – vykonávanie	25
Príloha 3: Ďalšie nástroje EÚ na obnovu a rast	26
Príloha 4: Pokrok dosiahnutý vo vykonávaní odporúčaní pre jednotlivé krajiny	29
Environmentálna udržateľnosť	32
Príloha 5: Zelená dohoda	32
Príloha 6: Zamestnanosť a sociálny vplyv zelenej transformácie	37
Produktivita	40
Príloha 7: Efektívne využívanie zdrojov a produktivita	40
Príloha 8: Digitálna transformácia	42
Príloha 9: Inovácie	44
Príloha 10: Priemysel a jednotný trh	46
Príloha 11: Verejná správa	48
Spravodlivosť	51
Príloha 12: Výzvy v oblasti zamestnanosti, zručností a sociálnej politiky vzhľadom na Európsky pilier sociálnych práv	51
Príloha 13: Vzdelávanie a zručnosti	53
Príloha 14: Zdravie a systémy zdravotníctva	56
Príloha 15: Hospodárska a sociálna výkonnosť na regionálnej úrovni	58
Makroekonomická stabilita	60
Príloha 16: Kľúčový vývoj vo finančnom sektore	60
Príloha 17: Dane	62
Príloha 18: Kľúčové ekonomické a finančné ukazovatele	64
Príloha 19: Analýza udržateľnosti dlhovej služby	65

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka A2.1:	Kľúčové prvky slovenského plánu obnovy a odolnosti	25
Tabuľka A4.1:	Tabuľka so zhrnutím odporúčaní pre jednotlivé krajiny za roky 2019, 2020 a 2021	30
Tabuľka A5.1:	Ukazovatele podporujúce pokrok v rámci zelenej dohody EÚ z makroekonomického hľadiska	35
Tabuľka A7.1:	Vybrané ukazovatele efektívnosti zdrojov	41

Tabuľka A8.1:	Kľúčové indexy digitálnej ekonomiky a spoločnosti	43
Tabuľka A9.1:	Kľúčové ukazovatele výskumu, vývoja a inovácií	45
Tabuľka A10.1:	Kľúčové ukazovatele jednotného trhu a priemyslu	47
Tabuľka A11.1:	Ukazovatele verejnej správy – Slovensko	50
Tabuľka A12.1:	Sociálny prehľad pre Slovensko	51
Tabuľka A13.1:	Ciele na úrovni EÚ a ďalšie kontextové ukazovatele v medziach strategického rámca Európskeho vzdelávacieho priestoru	54
Tabuľka A14.1:	Kľúčové ukazovatele zdravia	57
Tabuľka A15.1:	Slovensko, vybrané ukazovatele na regionálnej úrovni	58
Tabuľka A16.1:	Ukazovatele finančného zdravia na Slovensku	61
Tabuľka A17.1:	Ukazovatele zdaňovania	62
Tabuľka A18.1:	Kľúčové ekonomické a finančné ukazovatele	64
Tabuľka A19.1:	Analýza udržateľnosti dlhovej služby pre Slovensko	65
Tabuľka A19.2:	Teplotná mapa rizík fiškálnej udržateľnosti pre Slovensko	67

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1.1:	Ukazovatele trhu práce	2
Graf 1.2:	Kľúčové fiškálne ukazovatele	4
Graf 3.1:	Vývoj produktivity práce smerom k priemeru EÚ (HDP na odpracovanú hodinu v PPS, EÚ27_2020 = 100)	13
Graf A1.1:	Pokrok smerom k cieľom udržateľného rozvoja na Slovensku za posledných päť rokov (1)	24
Graf A2.1:	Podiel finančných prostriedkov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti prispievajúcich do jednotlivých pilierov politiky	25
Graf A3.1:	EŠIF 2014 – 2020 Celkový rozpočet podľa fondov (mld. EUR, v %)	26
Graf A3.2:	Príspevok politiky súdržnosti k cieľom udržateľného rozvoja (v miliardách EUR)	27
Graf A4.1:	Pokrok Slovenska v súvislosti s odporúčaniami pre jednotlivé krajiny na roky 2019 – 2020 (cyklus európskeho semestra 2022)	29
Graf A5.1:	Fiškálne aspekty zelenej transformácie Zdaňovanie a vládne výdavky na ochranu životného prostredia	32
Graf A5.2:	Tematické – Energia Podiel v energetickom mixe (pevné látky, ropa, plyn, jadrová energia, energia z obnoviteľných zdrojov)	32
Graf A5.3:	Tematické – Biodiverzita Suchozemské chránené oblasti a ekologické poľnohospodárstvo	33
Graf A5.4:	Tematické – Mobilita Podiel vozidiel s nulovými emisiami (% nových evidencií)	34
Graf A6.1:	Výzvy v oblasti spravodlivej zelenej transformácie	39
Graf A6.2:	Energetická chudoba podľa príjmového decilu	39
Graf A7.1:	Hospodársky význam a rozšírenie obehového hospodárstva	40
Graf A11.1:	Stupeň rozvoja využívania otvorených dát	48
Graf A11.2:	Výkonnosť podľa ukazovateľa verejného obstarávania na jednotnom trhu	49
Graf A13.1:	Index izolácie znevýhodnených študentov, PISA 2018	55
Graf A14.1:	Stredná dĺžka života pri narodení, v rokoch	56
Graf A14.2:	Predpokladaný nárast verejných výdavkov na zdravotnú starostlivosť v rokoch 2019 – 2070 (referenčný scenár)	56
Graf A15.1:	Územia najviac postihnuté transformáciou v súvislosti so zmenou klímy na Slovensku	59
Graf A15.2:	Miera nezamestnanosti (2020) na Slovensku	59
Graf A17.1:	Ukazovatele daňovo-odvodového zaťaženia	63

V tejto prílohe sa posudzuje pokrok Slovenska v plnení cieľov udržateľného rozvoja (SDG) v štyroch aspektoch konkurencieschopnej udržateľnosti. 17 cieľov udržateľného rozvoja a ich súvisiace ukazovatele poskytujú politický rámec v rámci Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj, ktorú prijala OSN. Zámerom je ukončiť všetky formy chudoby, bojovať proti nerovnostiam a bojovať proti zmene klímy a zároveň zabezpečiť, aby nikto nezaostával. EÚ a jej členské štáty sa zaviazali dodržiavať túto historickú globálnu rámcovú dohodu a zohrávať aktívnu úlohu pri maximalizácii pokroku pri plnení cieľov udržateľného rozvoja. Graf uvedený ďalej v texte vychádza zo súboru ukazovateľov v oblasti cieľov udržateľného rozvoja EÚ, ktorý bol vypracovaný na účely monitorovania pokroku pri plnení cieľov udržateľného rozvoja v kontexte EÚ.

Slovensko dosahuje dobré výsledky, respektíve sa zlepšuje v ukazovateľoch týkajúcich sa environmentálnej udržateľnosti (SDG2, 6, 7, 9, 11, 13 a 15). Slovensko sa ďalej zlepšilo v oblasti udržateľnej mobility (podiel verejnej dopravy vzrástol na 26,2 %, čo je výrazne nad priemerom EÚ 17,2 %) a znížilo závažnú depriváciu v oblasti bývania (na 3,2 % v porovnaní s mierou EÚ na úrovni 4,2 %). Slovensko má predovšetkým potenciál využívať hospodárske prínosy inovácií a čistej energie (SDG7, 9). Konkrétne, hoci sa podiel energie z obnoviteľných zdrojov zvýšil z 12,9 % na 17,3 % a Slovensko prekročilo svoj cieľ na rok 2020 (z veľkej časti vďaka revidovaným štatistickým predpokladom), zostáva pod priemerom EÚ 22,1 %. Energetická produktivita sa zlepšila len nepatrne, čo má za následok väčší rozdiel v porovnaní s priemerom EÚ (zo 4,8 na 5,0 EUR/kgoe v porovnaní s priemerným zlepšením EÚ zo 7,8 na 8,6 EUR/kgoe). Opatrenia zahrnuté v komponentoch plánu obnovy a odolnosti o energii z obnoviteľných zdrojov, dekarbonizácii priemyslu, energetickej efektívnosti a výskume a vývoji pomôžu ďalej zlepšovať výkonnosť pri plnení environmentálnych cieľov udržateľného rozvoja.

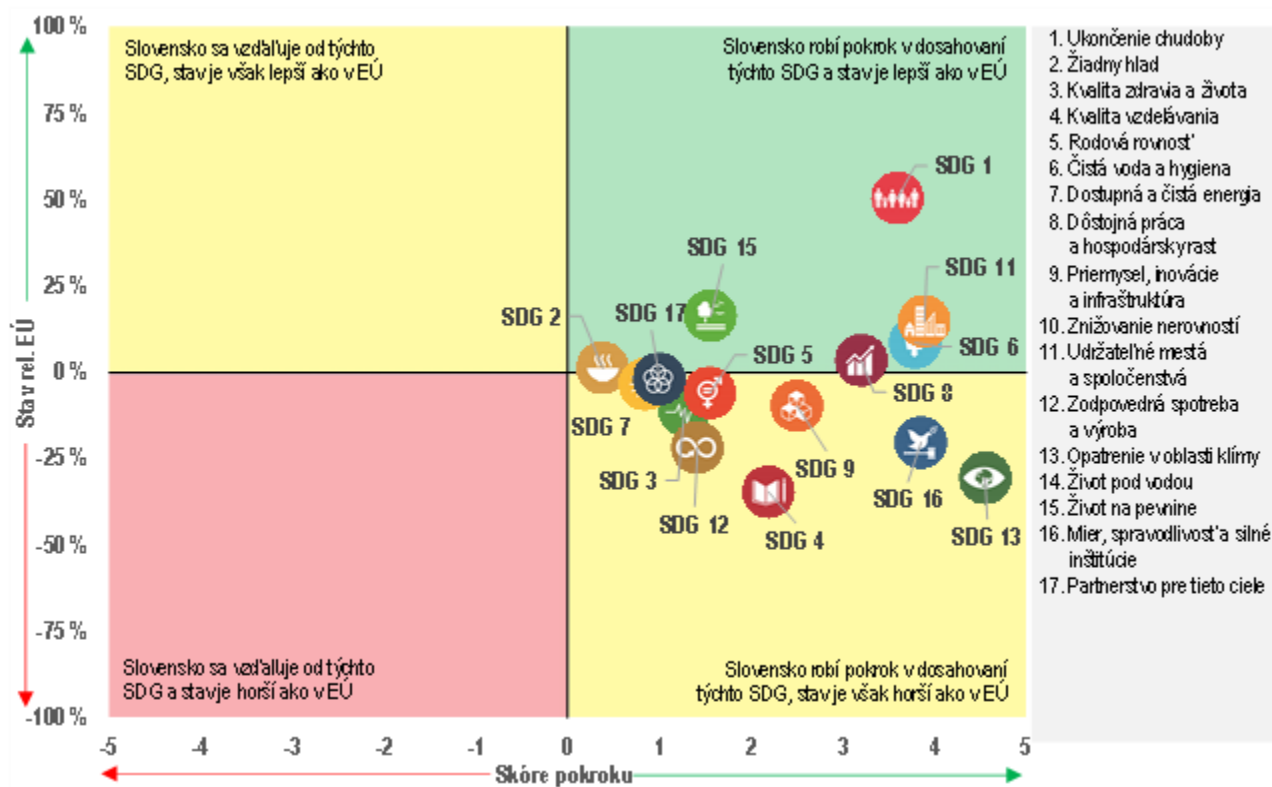
Slovensko dosahuje veľmi dobré výsledky, pokiaľ ide o plnenie jedného SDG týkajúceho sa spravodlivosti (SDG1), a zlepšuje sa vo väčšine ostatných (SDG2, 3, 4, 5 a 8), aj keď nerovnomerným tempom. Slovensko prevyšuje priemer EÚ v jednom ukazovateli chudoby a nerovnosti (SDG1), čo možno pripísať skôr nízkemu mzdovému rozpätiu než systému sociálneho zabezpečenia. Slovensko sa zlepšilo v niektorých ukazovateľoch kvality vzdelávania (SDG4), ako

napríklad „účasť na vzdelávaní v ranom detstve“ (72,2 % v roku 2015, 78,1 % v roku 2020), hoci Slovensko v tejto oblasti stále zaostáva za priemerom EÚ. Ukazovatele predčasného ukončovania vzdelávania a účasti na vzdelávaní dospelých sa zhoršili, čo predstavuje dôležité výzvy pre rast produktivity. Plán obnovy a odolnosti zahŕňa opatrenia na zlepšenie zručností žiakov a zabezpečenie inkluzívnosti na všetkých úrovniach vzdelávania, najmä prostredníctvom rozšírenia predškolského vzdelávania, reformy školských osnov, vzdelávania učiteľov a odborných požiadaviek a obmedzenia segregácie rómskych komunít. (Zložka 6, 7, 8).

Slovensko sa zlepšuje v ukazovateľoch SDG súvisiacich s produktivitou (SDG4, 8, 9). Výdavky na výskum a vývoj na Slovensku v poslednom období stagnujú. V roku 2020 dosahovali 0,9 % HDP, a zostávali tak výrazne pod priemerom EÚ 2,3 %, čo neveští nič dobré pre inovácie a zvyšovanie produktivity založené na technológii. Podiel pracovníkov výskumu a vývoja sa zvyšuje a v roku 2020 dosiahol 0,8 % aktívneho obyvateľstva, zostáva však pod priemerom EÚ, ktorý je 1,4 %. Miera dosiahnutého terciárneho vzdelania, ktoré je kľúčovým prvkom zvyšovania kvality ľudského kapitálu a prechodu na vedomostnú spoločnosť, sa neustále zvyšuje a v roku 2021 sa takmer vyrovnala priemeru EÚ 41,2 %, keď dosiahla 39,5 % obyvateľstva vo veku 25 – 34 rokov. Podiel dospelých, ktorí sa zúčastňujú na vzdelávaní, však zostáva na veľmi nízkej úrovni 4,8 %, čo je pod priemerom EÚ 10,8 % v roku 2021. Podiel domácností s internetovým pripojením s rýchlosťou aspoň 100 Mbps vzrástol v roku 2021 na 66,7 % (pod priemerom EÚ 70,2 %), pričom v roku 2021 malo aspoň základné digitálne zručnosti 55 % dospelých, čo je mierne viac ako priemer EÚ 54 %. Očakáva sa, že investície do digitálnej infraštruktúry a vzdelávacie reformy načrtnuté v pláne obnovy a odolnosti tieto zdroje dlhodobej produktivity ďalej posilnia.

Slovensko sa zlepšuje v ukazovateľoch SDG súvisiacich s makroekonomickou stabilitou (8, 16). Reálny HDP na obyvateľa na Slovensku sa zvyšuje a v roku 2020 v reálnom vyjadrení dosiahol 15 660 EUR (v porovnaní so 14 550 EUR v roku 2016). Stále je však výrazne pod priemerom EÚ (27 810 EUR v roku 2021), pričom konvergencia sa spomaľuje (aj pri porovnateľných štandardoch kúpnej sily). Podiel investícií na HDP výrazne klesol z 23,8 %

Graf A1.1: Pokrok smerom k cieľom udržateľného rozvoja na Slovensku za posledných päť rokov (1)

Podrobné súbory údajov o rôznych cieľoch udržateľného rozvoja sú uvedené vo výročnej správe ESTAT „Udržateľný rozvoj v Európskej únii“, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-03-21-096>; rozsiahle údaje o jednotlivých krajinách týkajúce sa krátkodobého pokroku členských štátov sú uvedené tu: Hlavné zistenia – Ukazovatele udržateľného rozvoja – Eurostat (europa.eu).

Zdroj: Eurostat, posledná aktualizácia z 28. apríla 2022. Údaje sa týkajú najmä rokov 2015 – 2020 a 2016 – 2021. Eurostat

v roku 2015 na 19,6 % v roku 2020, čo znamená, že je v súčasnosti takisto pod priemerom EÚ 22,3 %. S výnimkou obdobia počas pandémie sa miera zamestnanosti neustále zvyšovala a v roku 2021 dosiahla 74,6 % obyvateľstva vo veku 20 – 64 rokov a zostala trvalo nad priemerom EÚ 73,1 %. Miera dlhodobej nezamestnanosti sa mierne zvýšila (na 3,9 % v roku 2021) a zostáva nad priemerom EÚ 2,8 %. Verejné investície a reformy načrtnuté v slovenskom pláne obnovy a odolnosti by mohli pomôcť pri riešení nízkej miery investícií a ďalej znižovať podiel dlhodobej nezamestnanosti.

Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti je ústredným bodom úsilia EÚ o podporu zotavenia sa z pandémie ochorenia COVID-19, urýchlenie dvojakej transformácie a posilnenie odolnosti voči budúcim otrasom. Slovensko predložilo svoj plán obnovy a odolnosti 29. apríla 2021. Pozitívne hodnotenie Komisie zo 16. júna 2021 a schválenie Rady z 13. júla 2021 pripravili pôdu pre vyplatenie 6,3 miliardy eur vo forme grantov v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v rokoch 2021 – 2026. Dohoda o financovaní a operačné dohody boli podpísané 7. októbra 2021 a 16. decembra 2021. Kľúčové prvky slovenského plánu obnovy a odolnosti sú uvedené v tabuľke A2.1.

Podiel finančných prostriedkov prispievajúcich do každého zo šiestich pilierov politiky Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, je znázomený ďalej v grafe.

Pokrok, ktorý Slovensko dosiahlo pri vykonávaní svojho plánu, je zverejnený v hodnotiacej tabuľke [obnovy a odolnosti](#). Platba predbežného financovania vo výške 823 miliónov eur sa uskutočnila 23. októbra 2021 a Slovensko predložilo svoju prvú žiadosť o platbu vo výške 458,3 milióna eur 29. apríla 2022. Hodnotiaca tabuľka poskytuje aj prehľad o pokroku dosiahnutom pri

vykonávaní plánu obnovy a odolnosti.

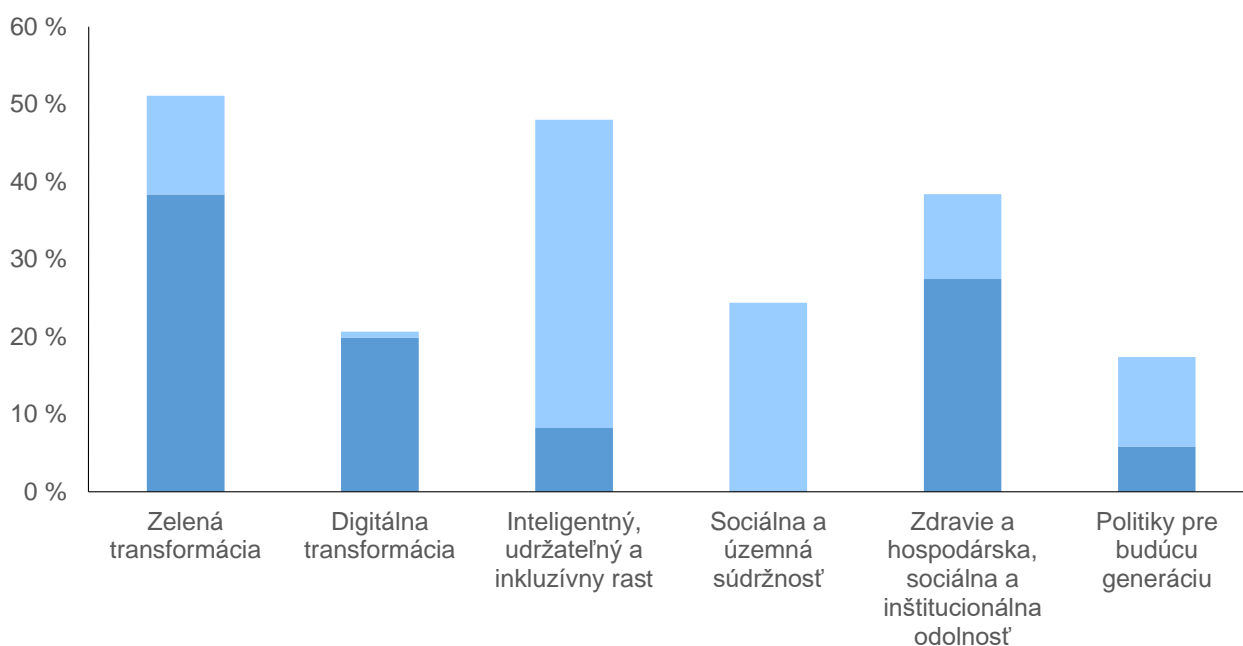
Tabuľka A2.1: **Kľúčové prvky slovenského plánu obnovy a odolnosti**

Celkové pridelené finančné prostriedky	6,3 miliardy EUR v grantoch (6,7 % HDP z roku 2019)
Investície a reformy	58 investícií a 58 reforiem
Celkový počet míľnikov a cieľov	196
Predpokladaný makroekonomický vplyv (1)	Zvýšenie HDP o 2,1 % do roku 2026 (0,6 % v účinkoch presahovania)
Vyplatené predbežné financovanie	823 miliónov EUR (október 2021)
Prvá splátka	Slovensko predložilo prvú žiadosť o platbu v apríli 2022

(1) Pozri Pfeiffer P., Varga J. a in 't Veld J. (2021), *Quantifying Spillovers of NGEU investment* (Kvantifikácia účinkov presahovania Nástroja Európskej únie na obnovu), Diskusný dokument o európskom hospodárstve č. 144 a Afman a kol. (2021), *An overview of the economics of the Recovery and Resilience Facility* (Prehľad ekonomie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti), Štvrťročná správa o eurozóne, zv. 20, č. 3, s. 7 – 16.

Zdroj: Európska komisia, 2022.

Graf A2.1: **Podiel finančných prostriedkov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti prispievajúcich do jednotlivých pilierov politiky**

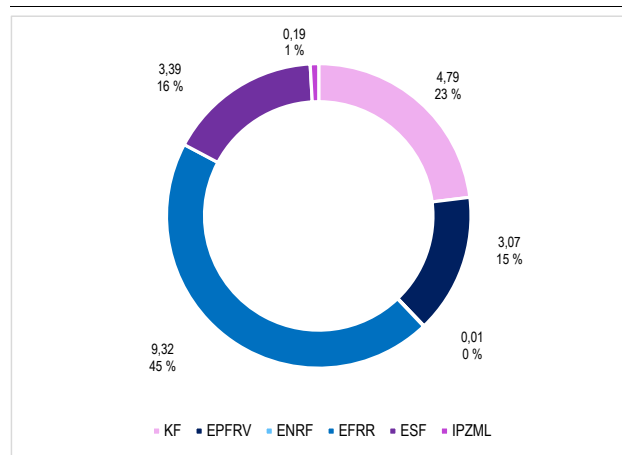

Zdroj: Európska komisia 2022. Keďže každým opatrením sa prispieva k dvom oblastiam politiky šiestich pilierov: primárne (tmavomodrá) a sekundárne úlohy (svetlomodrá), celkový príspevok do všetkých pilierov zobrazený v tomto grafe predstavuje 200 % prostriedkov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti pridelených členskému štátu.

Rozpočet EÚ na roky 2021 – 2027 vo výške viac ako 1,2 bilióna eur je investičnou pákou, ktorá má pomôcť pri realizácii priorít EÚ. S podporou dodatočnej sumy približne 800 miliárd eur prostredníctvom nástroja NextGenerationEU a jej najväčšieho nástroja, Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti má významný potenciál podporiť obnovu a udržateľný rast.

V rokoch 2021 – 2027 sa z fondov politiky súdržnosti EÚ⁽²⁸⁾ podpora dlhodobé rozvojové ciele na Slovensku investovaním sumy 13,31 miliardy eur⁽²⁹⁾. Táto suma zahŕňa 459,0 milióna eur z Fondu na spravodlivú transformáciu určených na zmiernenie sociálno-ekonomického vplyvu zelenej transformácie v najzraniteľnejších regiónoch. Partnerské dohody a programy v rámci fondov politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027 sú navrhnuté tak, aby v nich boli zohľadnené odporúčania pre jednotlivé krajiny (CSR) na roky 2019 – 2020 a investičné usmernenia poskytnuté ako súčasť európskeho semestra, čím sa zabezpečujú synergie a komplementárnosť s inými finančnými prostriedkami EÚ. Okrem toho Slovensko získa podporu vo výške 3,4 miliardy eur na obdobie 2023 – 2027 zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktorou sa podporuje sociálna, environmentálna a hospodárska udržateľnosť a inovácie v poľnohospodárstve a na vidieku, prispieva sa k Európskej zelenej dohode a zabezpečuje sa dlhodobá potravinová bezpečnosť.

Graf A3.1: EŠIF 2014 – 2020 Celkový rozpočet podľa fondov (mld. EUR, v %)

(1) miliárd EUR v bežných cenách, % z celkovej sumy
Údaje za EPFRV a REACT-EU sa vzťahujú na obdobie 2014 – 2022

Zdroj: Európska komisia, Otvorené údaje pre oblasť súdržnosti.

V rokoch 2014 – 2020 sa v rámci vyčlenených Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) preinvestuje z rozpočtu EÚ na Slovensku 16,47 miliardy eur⁽³⁰⁾. Celkové investície vrátane národného financovania predstavujú 20,77 miliardy eur (pozri graf 3.1). To predstavuje približne 3,40 % HDP na roky 2014 – 2020 a 70,72 % verejných investícií⁽³¹⁾. K 31. decembru 2021 bolo 96 % z celkovej sumy pridelených na konkrétne projekty a 52 % bolo vykázanych ako vyčerpaných, takže do konca roka 2023 zostáva vyčerpať 10,05 miliardy eur⁽³²⁾. Spomedzi jedenástich cieľov sú najdôležitejšie pre financovanie politiky súdržnosti na Slovensku sieťová infraštruktúra v doprave a energetike, ochrana životného prostredia a efektívnosť zdrojov, konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov (MSP) a výskum a inovácie (spolu 11,3 miliardy eur). Do konca roka 2020 sa investíciami v rámci politiky súdržnosti podporilo 12 025 spoločností, zrekonštruovali školy pre 91 773 žiakov, zlepšilo čistenie odpadových vôd pre ďalších 37 280 ľudí a postavilo 62 km a zrenovovalo 267

⁽²⁸⁾ Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond+ (ESF+), Kohézny fond (KF), Fond na spravodlivú transformáciu (FST), Interreg.

⁽²⁹⁾ Bežné ceny, zdroj: [Otvorené údaje pre oblasť súdržnosti](#).

⁽³⁰⁾ EŠIF zahŕňa fondy politiky súdržnosti (EFRR, ESF+, KF, Interreg) a Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV) a Európsky námorný a rybársky fond (ENRF). Podľa „pravidla N+3“ sa finančné prostriedky viazané na roky 2014 – 2020 musia minúť najneskôr do roku 2023 (do roku 2025 pre EPFRV). Zdroj údajov: [Otvorené údaje pre oblasť súdržnosti](#), uzávierka 31. 12. 2021 pre EFRR, ESF+, KF, Interreg; uzávierka 31. 12. 2020 pre EPFRV a ENRF.

⁽³¹⁾ Verejné investície sú tvorba hrubého fixného kapitálu plus kapitálové transfery, verejná správa.

⁽³²⁾ Vrátane REACT-EU. Údaje o EŠIF na lokalite <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SK>

km ciest. Do konca roka 2021 sa v rámci investícií Európskeho sociálneho fondu (ESF) poskytovali rôzne formy podpory, ktorú získalo približne 893 000 účastníkov projektov.

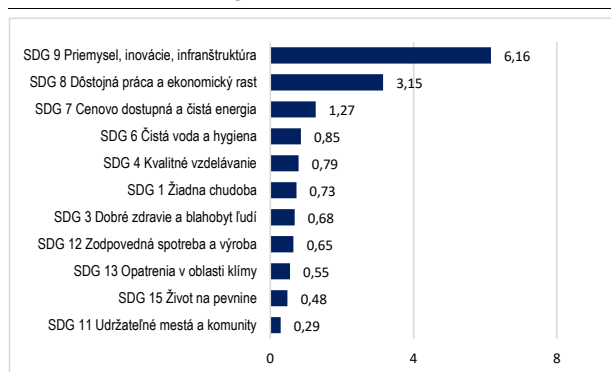
Fondy politiky súdržnosti už výrazne prispievajú k plneniu cieľov udržateľného rozvoja (SDG). Na Slovensku sa z fondov politiky súdržnosti podporuje 11 zo 17 cieľov udržateľného rozvoja, pričom k dosiahnutiu cieľov prispieva až 90 % výdavkov.

Z nástroja REACT-EU (Pomoc pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území v Európe) v rámci NextGenerationEU boli Slovensku poskytnuté dodatočné finančné prostriedky vo výške 616 miliónov eur na prídely v rámci politiky súdržnosti na roky 2014 – 2020, aby sa zabezpečilo vyvážené oživenie, podporila konvergencia a poskytla sa životne dôležitá podpora regiónom po pandémii koronavírusu. Podporou REACT-EU sa na Slovensku prispelo k režimom skráteného pracovného času, posilnilo sa vzdelávanie, odborná príprava a rozvoj zručností, podporila sa energetická efektívnosť a zelená infraštruktúra a znížila sa materiálna deprivácia priamou dodávkou potravín.

Investičná iniciatíva v reakcii na koronavírus⁽³³⁾ poskytla Slovensku prvú núdzovú podporu EÚ v súvislosti s pandemiou COVID-19. Zaviedla sa ňou mimoriadna flexibilita umožňujúca Slovensku prerozdeliť zdroje na okamžité potreby verejného zdravotníctva (25 miliónov eur) a podporu spoločností (355 miliónov eur). Slovensko napríklad presunulo zdroje na nákup ochranných pomôcok, vakcín a zdravotníckych pomôcok, posilnenie primárnej zdravotnej starostlivosti, poskytnutie pracovného kapitálu pre MSP a pomoc pri digitalizácii vzdelávacieho systému a verejnej správy. Slovensko využilo aj dočasné 100 % financovanie opatrení v rámci politiky súdržnosti zo strany EÚ prostredníctvom 100 % spolufinancovania, ktoré v roku 2021 predstavovalo približne 521 miliónov eur.

⁽³³⁾ Prerozdelenie zdrojov EŠF podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/460 z 30. marca 2020 a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/558 z 23. apríla 2020.

Graf A3.2: Príspevok politiky súdržnosti k cieľom udržateľného rozvoja (v miliardách EUR)

Zdroj: Európska komisia.

Slovensko získalo podporu v rámci európskeho nástroja dočasnej podpory na zmiernenie rizík nezamestnanosti v núdzovej situácii (SURE) na financovanie režimov skráteného pracovného času. Rada poskytla Slovensku finančnú pomoc v rámci nástroja SURE v septembri 2020 v maximálnej výške 630 miliónov eur, ktorá bola vyplatená do 16. marca 2021. Odhaduje sa, že nástrojom SURE sa podporilo približne 30 % pracovníkov a 25 % podnikov aspoň jeden mesiac v roku 2020 a 10 % pracovníkov a 15 % podnikov v roku 2021, predovšetkým vo výrobe, veľkoobchode a v maloobchode a ubytovacích a stravovacích službách. Odhaduje sa, že Slovensko v dôsledku nižších úrokových sadzieb nástroja SURE ušetrilo celkovo 8 miliónov eur na platbách úrokov.

Komisia poskytuje odborné znalosti prispôbené potrebám prostredníctvom Nástroja technickej podpory, aby pomohla Slovensku navrhnúť a realizovať reformy podporujúce rast a jeho plán obnovy a odolnosti. Od roku 2016 Slovensko získalo pomoc prostredníctvom 57 projektov technickej podpory. Cieľom projektov realizovaných v roku 2021 bolo napríklad pomôcť Slovensku pripraviť plán obnovy a odolnosti, pripraviť a realizovať jeho plán spravodlivej transformácie územia a vypracovať stratégiu využitia umelej inteligencie v zdravotníctve. Komisia takisto pomáhala Slovensku pri navrhovaní celkovej komunikačnej stratégie plánu obnovy a odolnosti a realizovaní konkrétnych reforiem plánu obnovy a odolnosti a investíciách v rámci tohto plánu, napríklad na zlepšenie kvality a atraktívnosti vysokoškolského vzdelávania. V roku 2022 sa novými projektmi začnú podporovať okrem iného aj renovácie budov, ktoré sú súčasťou viacerých komponentov plánu obnovy a odolnosti.

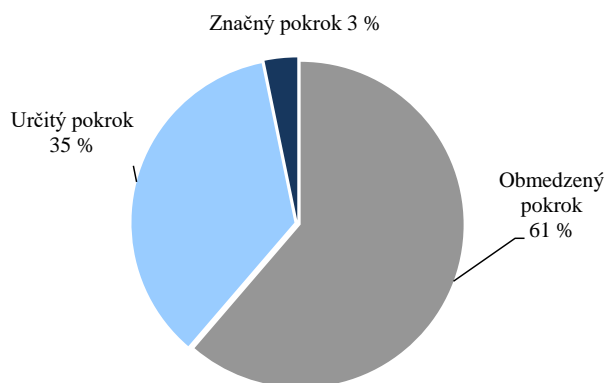
Slovensko má prospech z ďalších programov

EÚ. Patrí medzi ne Nástroj na prepájanie Európy, v rámci ktorého sa vyčlenilo 559,2 milióna eur na konkrétne projekty v oblasti strategických dopravných sietí, a Horizont 2020, v rámci ktorého sa vyčlenilo 138,8 milióna eur.

PRÍLOHA 4: POKROK DOSIAHNUTÝ VO VYKONÁVANÍ ODPORÚČANÍ PRE JEDNOTLIVÉ KRAJINY

Komisia posúdila odporúčania pre jednotlivé krajiny na roky 2019 – 2021⁽³⁴⁾ určené Slovensku v kontexte európskeho semestra. V posúdení sa zohľadňujú politické opatrenia, ktoré Slovensko doteraz prijalo⁽³⁵⁾, ako aj záväzky v pláne obnovy a odolnosti⁽³⁶⁾. V tejto skorej fáze vykonávania plánu obnovy a odolnosti sa pri celkovo 39 % odporúčaní zameraných na štrukturálne otázky v rokoch 2019 a 2020 zaznamenal aspoň „určitý pokrok“, zatiaľ čo pri 61 % sa zaznamenal „obmedzený pokrok“ (pozri graf A4.1). V nadchádzajúcich rokoch sa s ďalším vykonávaním plánu obnovy a odolnosti očakáva značný ďalší pokrok pri riešení štrukturálnych odporúčaní.

Graf A4.1: Pokrok Slovenska v súvislosti s odporúčaniami pre jednotlivé krajiny na roky 2019 – 2020 (cyklus európskeho semestra 2022)

Zdroj: Európska komisia.

⁽³⁴⁾ Odporúčania pre jednotlivé krajiny 2021: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32021H0729%2822%29&qid=1627675454457>

Odporúčania pre jednotlivé krajiny 2020: https://eur-lex.europa.eu/search.html?textScope=ti&lang=en&scope=EURL&qid=1526385017799&type=quick&AU_CODED=CO NSIL&DD_YEAR=2020&andText0=recommendation&DD_M ONTH=07

Odporúčania pre jednotlivé krajiny 2019: https://eur-lex.europa.eu/search.html?textScope=ti&lang=en&scope=EURL&qid=1526385017799&type=quick&AU_CODED=CO NSIL&DD_YEAR=2019&andText0=recommendation&DD_M ONTH=07

- ⁽³⁵⁾ Vrátane politického opatrenia uvedeného v národnom programe reforiem, ako aj v správach o pláne obnovy a odolnosti (dvojročné podávanie správ o pokroku pri realizovaní míľnikov a cieľov a vyplývajúce z posudzovania žiadostí o platbu).
- ⁽³⁶⁾ Členské štáty boli vyzvané, aby sa vo svojich plánoch obnovy a odolnosti účinne zaoberali všetkými odporúčaniami pre jednotlivé krajiny alebo významnou podskupinou relevantných odporúčaní pre jednotlivé krajiny, ktoré vydala Rada v rokoch 2019 a 2020. V uvedenom posúdení odporúčaní pre jednotlivé krajiny sa zohľadňuje stupeň vykonávania opatrení zahrnutých v pláne obnovy a odolnosti a opatrení vykonaných mimo plánu obnovy a odolnosti v čase posudzovania. Opatrenia uvedené v prílohe k prijatému vykonávaciemu rozhodnutiu Rady o schválení posúdenia plánu obnovy a odolnosti, ktoré ešte nie sú prijaté ani vykonané, ale považujú sa za dôveryhodne oznámené, v súlade s metodikou posudzovania odporúčaní pre jednotlivé krajiny, zaručujú „obmedzený pokrok“. Výsledkom týchto opatrení po ich vykonaní môže byť „určitý/významný pokrok“ alebo „úplné vykonanie“, v závislosti od ich relevantnosti.

Tabuľka A4.1: Tabuľka so zhrnutím odporúčaní pre jednotlivé krajiny za roky 2019, 2020 a 2021

Slovensko	Posúdenie z mája 2022*	Pokrytie odporúčaní pre danú krajinu v pláne obnovy a odolnosti do roku 2026
Odporúčanie 1 z roku 2019	Obmedzený pokrok	
Dosiahnuť strednodobý rozpočtový cieľ v roku 2020.	Už nerelevantné	Netýka sa
Zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť verejných financií, a to najmä systémom zdravotnej starostlivosti a dôchodkového systému.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2022, 2023 a 2025
Odporúčanie 2 z roku 2019	Obmedzený pokrok	
Zlepšovať kvalitu a inkluzivnosť vzdelávania na všetkých úrovniach a podporovať zručnosti.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2022 a 2023
Zlepšiť prístup k cenovo dostupnej a kvalitnej starostlivosti o deti a dlhodobej starostlivosti.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2023 a 2024
Podporovať integráciu znevýhodnených skupín, najmä Rómov.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2023 a 2024
Odporúčanie 3 z roku 2019	Obmedzený pokrok	
Zaceliť hospodársku politiku súvisiacu s investíciami na zdravotnú starostlivosť,	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2023, 2024 a 2025
výskum a inovácie,	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2022 a 2023
dopravu, najmä na jej udržateľnosť,	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2022, 2023, 2025 a 2026
na digitálnu infraštruktúru,	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2022 a 2023
energetickú efektívnosť,	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2024 a 2026
konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2023, 2024 a 2025
a sociálne bývanie, a to s ohľadom na regionálne rozdiely.	Obmedzený pokrok	
Vo verejnom obstarávaní zvýšiť uplatňovanie kritérií kvality a nákladov životného cyklu.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022 a 2023
Odporúčanie 4 z roku 2019	Určitý pokrok	
Nadalej zlepšovať účinnosť súdneho systému a zamerať sa na posilnenie jeho nezávislosti, a to aj pri menovaní sudcov.	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2023 a 2024
Zvyšiť úsilie zamerané na odhaľovanie a stíhanie korupcie, a to najmä v prípadoch korupcie veľkého rozsahu.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2022 a 2023
Odporúčanie 1 z roku 2020	Určitý pokrok	
V súlade so všeobecnou únikovou doložkou prijať všetky potrebné opatrenia na účinné riešenie pandémie, udržanie hospodárstva a podporu následného oživenia. Keď to hospodárske podmienky umožnia, realizovať fiškálne politiky zamerané na dosiahnutie obzretných strednodobých fiškálnych pozícií a zabezpečenie udržateľnosti dlhovej služby pri súčasnom zvyšovaní miery investícií.	Už nerelevantné	Netýka sa
Posilniť odolnosť systému zdravotnej starostlivosti v oblasti zdravotníckeho personálu, kritických zdravotníckych materiálov a infraštruktúry.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2023, 2024 a 2025
Zlepšiť poskytovanie primárnej zdravotnej starostlivosti a koordináciu medzi jednotlivými druhmi starostlivosti.	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2023, 2024 a 2025
Odporúčanie 2 z roku 2020	Určitý pokrok	
Poskytnúť primeranú náhradu príjmu	Značný pokrok	
a zabezpečiť prístup k sociálnej ochrane a základným službám pre všetkých.	Obmedzený pokrok	
Posilňovať digitálne zručnosti.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2023 a 2024
Zabezpečiť rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2022, 2023 a 2024
Odporúčanie 3 z roku 2020	Určitý pokrok	
Účinne vykonávať opatrenia na zabezpečenie likvidity malých a stredných podnikov a samostatne zárobkovo činných osôb.	Určitý pokrok	
Odstrániť nedostatky v oblasti digitálnej infraštruktúry.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2023 a 2024
Čo najskôr realizovať pripravené verejné investičné projekty	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2023 a 2026
a podporiť investície súkromného sektora zamerané na podporu oživenia hospodárstva.	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2024 a 2026
Zamerať investície na zelenú a digitálnu transformáciu, najmä na čistú a efektívnu výrobu a využívanie energie a zdrojov,	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2024 a 2026
udržateľnú verejnú dopravu	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2022, 2023, 2025 a 2026
a odpadové hospodárstvo.	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022
Odporúčanie 4 z roku 2020	Určitý pokrok	
Zabezpečiť účinný dohľad nad rámcom boja proti praniu špinavých peňazí a jeho presadzovanie.	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2022 a 2023
Zabezpečiť priaznivé podnikateľské prostredie	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2023, 2024 a 2025
a kvalitné verejné služby, a to prostredníctvom posilnenej koordinácie a tvorby politík.	Obmedzený pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2022, 2023, 2024 a 2026
Riešiť obavy týkajúce sa integrity v justičnom systéme.	Určitý pokrok	Príslušné opatrenia v pláne obnovy a odolnosti plánované na roky 2021, 2023 a 2024
Odporúčanie 1 z roku 2021	Určitý pokrok	
V roku 2022 zachovať podporné zámery fiškálnej politiky vrátane impulzu poskytnutého Mechanizmom na podporu obnovy a odolnosti a zachovať investície financované z vnútroštátnych zdrojov.	Značný pokrok	Netýka sa
Keď to hospodárske podmienky umožnia, uskutočňovať fiškálnu politiku zameranú na dosiahnutie obzretných strednodobých fiškálnych pozícií a na zabezpečenie fiškálnej udržateľnosti v strednodobom horizonte.	Značný pokrok	Netýka sa
Zároveň zvýšiť investície s cieľom posilniť rastový potenciál. V záujme zabezpečenia udržateľnej a inkluzívnej obnovy venovať osobitnú pozornosť zloženiu verejných financií na strane príjmov aj na strane výdavkov rozpočtu, ako aj kvalite rozpočtových opatrení. Uprednostňovať udržateľné investície podporujúce rast, najmä s cieľom podporiť zelenú a digitálnu transformáciu.	Značný pokrok	Netýka sa
Uprednostňovať fiškálne štrukturálne reformy, ktoré pomôžu zabezpečiť financovanie priorít verejnej politiky a prispieť k dlhodobej udržateľnosti verejných financií, a to aj posilnením rozsahu pokrytia, primeranosti a udržateľnosti systémov zdravotnej starostlivosti a sociálnej ochrany pre všetkých.	Obmedzený pokrok	Netýka sa

(pokračovanie na ďalšej strane)

Tabuľka (pokračovanie)

* Pozri poznámku pod čiarou 36.

Zdroj: Európska komisia.

Cieľom Európskej zelenej dohody je transformovať EÚ na spravodlivú a prosperujúcu spoločnosť s moderným a konkurencieschopným hospodárstvom efektívne využívajúcim zdroje, v ktorej budú v roku 2050 čisté emisie skleníkových plynov na nule a v ktorej nebude hospodársky rast závisieť od využívania zdrojov.

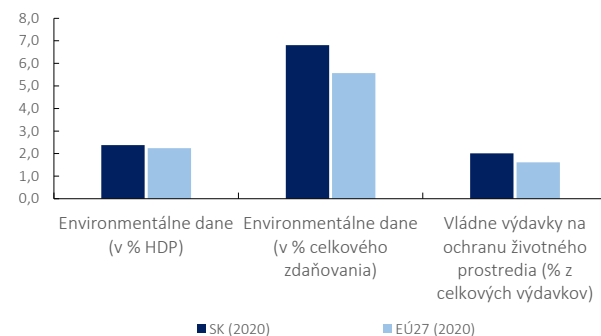
Táto príloha ponúka prehľad najvýznamnejších a hospodársky najrelevantnejších udalostí na Slovensku v príslušných pilieroch Európskej zelenej dohody. Dopĺňa ju príloha 6 o zamestnanosti a sociálnom vplyve zelenej transformácie a príloha 7 o aspektoch obehového hospodárstva zelenej dohody.

Slovensko má pred sebou dlhú cestu k prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo. Medzi rokmi 1990 a 2019 sa emisie skleníkových plynov v celom hospodárstve znížili o 43 %, čo bol výrazný pokles aj v regionálnom kontexte prechodu na trhové hospodárstvo. Intenzita skleníkových plynov v hospodárstve zároveň zostáva výrazne vyššia ako priemer EÚ. V súčasnosti sa predpokladá nárast emisií skleníkových plynov v sektoroch, ktoré nepatria do systému na obchodovanie s emisiami, čo sťažuje splnenie národného cieľa zníženia emisií do roku 2030 o 23 %. Prognózy Slovenska v národnom energetickom a klimatickom pláne naznačujú do roku 2030 ďalší pokles čistého odstraňovania emisií z využívania pôdy a lesného záchytu. Slovensko vo svojom pláne obnovy a odolnosti vyčleňuje 43 % výdavkov na klimatické ciele a načrtáva kľúčové reformy a investície na podporu prechodu na udržateľnejšie, nízkouhlíkové hospodárstvo odolné voči zmene klímy.

Slovensko sa blíži k priemeru EÚ vo výbere environmentálnych daní a vládných výdavkoch na ochranu životného prostredia, môže však čeliť výzvam v oblasti adaptácie na zmenu klímy. Napriek vysokej energetickej náročnosti hospodárstva boli environmentálne dane v roku 2020 na úrovni 2,4 % HDP, čo je blízko priemeru EÚ, pričom dane z energie sú vo veľkej miere hlavnou zložkou environmentálneho zdaňovania a menšiu časť tvoria dane z dopravy a znečistenia. Podiel vládných výdavkov na ochranu životného prostredia je zároveň vyšší ako v EÚ ako celku. Odhadované rozdiely v ochrane klímy dnes Slovensko zaraďujú do kategórie celkovo nízkeho až stredného rizika z pohľadu poistených strát. Je však v kategórii stredného až vysokého rizika pre povodne a prírodné požiare, s nízkym až veľmi nízkym poistným krytím pre tieto nebezpečenstvá, ktoré sú buď už významné (povodne), alebo sa stávajú významnejšími

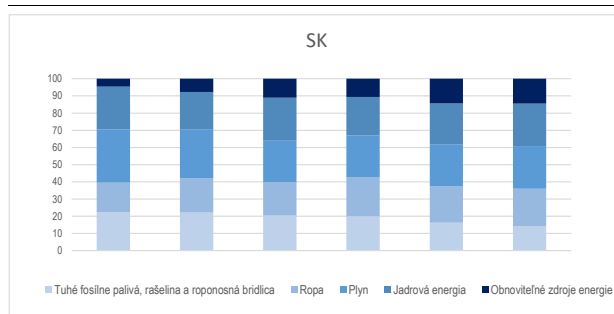
(prírodné požiare). Ďalšie ukazovatele týkajúce sa zdaňovania sú uvedené v prílohe 18.

Graf A5.1: Fiškálne aspekty zelenej transformácie
Zdaňovanie a vládne výdavky na ochranu životného prostredia

Zdroj: Eurostat.

Graf A5.2: Tematické – Energia
Podiel v energetickom mixe (pevné látky, ropa, plyn, jadrová energia, energia z obnoviteľných zdrojov)

Energetický mix je založený na hrubej domácej spotrebe a nezahŕňa teplo a elektrinu. Podiel energie z obnoviteľných zdrojov zahŕňa biopalivá a neobnoviteľný odpad

Zdroj: Eurostat. Podiel energie z obnoviteľných zdrojov zahŕňa odpad

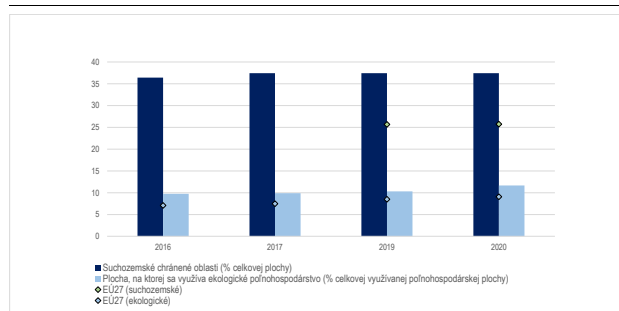
Slovensko sa vo veľkej miere spolieha na fosilné palivá, pričom podiel zemného plynu na energetickom mixe v roku 2020 bol 24,9 % a ropy 21,9 %. Jadrová energia malo podiel 24,65 % a podiel čierneho uhlia a hnedého uhlia predstavoval 14 %. A napokon, energia z obnoviteľných zdrojov a biopalivá dosiahli podiel 14,5 % vrátane 8 % pre primárne tuhé biopalivá a 1 % pre neobnoviteľný odpad. Komisia odhaduje, že príspevok Slovenska, pokiaľ ide o energiu z obnoviteľných zdrojov, k cieľu EÚ do roku 2030 na úrovni 19,2 % do roku 2030 bude potrebné prehodnotiť smerom nahor, aby bol v súlade s cieľmi balíka „Fit for 55“.

V stavebníctve sú prekážkami zlepšenia nedostatočná informovanosť o energetickej obnove, nízka kvalita

súčasných energetických certifikátov budov a nedostatočné poradenské služby.

Z hľadiska biodiverzity bolo do roku 2021 37,4 % územia Slovenska pokrytých chránenými územiami, čo je výrazne nad priemerom EÚ (25,7 %). Osobitne chránené územia (OCHÚ) klasifikované podľa smernice o vtáctve pokrývali 26,7 % (priemer EÚ 12,8 %) a lokality s európskym významom (LEV) vyhlásené podľa smernice o biotopoch 12,5 % (priemer EÚ 14,2 %) územia Slovenska. Slovensko má špecifické problémy s udržateľným obhospodarovaním lesov v chránených územiach. V slovenských lesoch nachádzajúcich sa v lokalitách sústavy Natura 2000 prebieha intenzívna asanačná ťažba vykonávaná v reakcii na rušivé zásahy v lesoch, ako je napríklad zamorenie lykožrútom alebo škody spôsobené búrkou. Napriek tomu je od roku 2020 a na základe zmenených právnych predpisov možné v rámci národných parkov len prírode blízke hospodárenie v lesoch (97 % plochy národných parkov sa prekrýva s lokalitami sústavy Natura 2000), pričom výsledkom zonácie národného parku bude bezzásahový režim na 50 % (ak je to vhodné) ich území. V roku 2022 sa reformou národných parkov zriadili aj správy deviatich národných parkov, ktoré im poskytnú práva hospodárenia na lesných pozemkoch. Pokiaľ ide o plochu obhospodarovanú v rámci ekologického poľnohospodárstva, Slovensko je s odhadovaným podielom 11,7 % mierne nad priemerom EÚ, ktorý je 9,1 %.

Graf A5.3: Tematické – Biodiverzita
Suchozemské chránené oblasti a ekologické poľnohospodárstvo

Údaje o suchozemských chránených oblastiach za rok 2018 a údaje o priemere EÚ (roky 2016, 2017) chýbajú

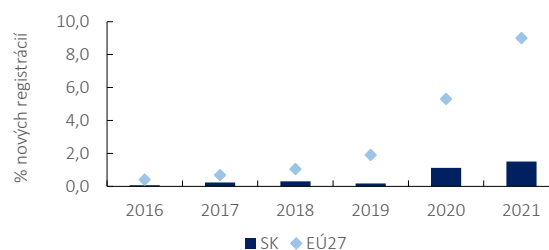
Zdroj: EEA (suchozemské chránené oblasti) a Eurostat.

Pokiaľ ide o kvalitu ovzdušia, situácia na Slovensku naďalej vyvoláva veľké obavy. Jemné tuhé častice viedli k výrazne vyššiemu počtu stratených rokov života, ako je priemer EÚ v roku 2019. Znečistenie oxidom dusným má však v porovnaní s priemerom EÚ obmedzený vplyv na zdravie. Slovensko očakáva, že záväzky znižovania emisií pre všetky látky znečisťujúce ovzdušie podľa smernice

dosiahne v rokoch 2020 – 2029 a pre väčšinu znečisťujúcich látok od roku 2030. Tieto prognózy však nie sú v súlade so záväzkami zníženia emisií amoniaku od roku 2030.

Z hľadiska mobility je podiel vozidiel s nulovými emisiami na novoevidovaných osobných automobiloch na Slovensku len 1,5 % (v porovnaní s priemerom EÚ 9 %), čo je z veľkej časti spôsobené vyššou cenou elektromobilov a nižšími úrovňami príjmov domácností. Aj keď je tento podiel jeden z najnižších v EÚ, krajina vykazuje veľmi pozitívny trend s vyšším rastom, ako je priemer EÚ (napriek tomu, že neexistuje program stimulov). Slovensko takisto zaznamenáva nárast emisií v sektore dopravy.

Graf A5.4: Tematické – Mobilita
Podiel vozidiel s nulovými emisiami (% nových evidencií)

Zdroj: Európske monitorovacie stredisko pre alternatívne palivá. Vozidlá s nulovými emisiami (osobné automobily) zahŕňajú elektrické vozidlá na batérie a elektrické vozidlá s palivovým článkom (BEV, FCEV).

Tabuľka A5.1: Ukazovatele podporujúce pokrok v rámci zelenej dohody EÚ z makroekonomického hľadiska

Pokrok pri dosahovaní cieľov politiky	Cieľ zniženia emisií skleníkových plynov z odvetví nezarađených do ETS ⁽¹⁾	ekv. MtCO ₂ ; %; pp ^(1a)	2005	2019	2020	Cieľ			„Fit for 55“		
			2005	2019	2020	2030	Scenár s doterajšími opatreniami	Scenár so zohľadnením dodatočných opatrení	2030	Scenár s doterajšími opatreniami	Scenár so zohľadnením dodatočných opatrení
			Vzdialenosť								
			23,1	-13%	-15%	-12%	-24	-15	-23%	-34	-26
			Národný príspevok k cieľu EÚ do roku 2030								
	Podiel energie z obnoviteľných zdrojov na hrubej konečnej energetickej spotrebe ⁽¹⁾	%	2005	2016	2017	2018	2019	2020	19%		
	Energetická efektívnosť: primárna energetická spotreba ⁽¹⁾	Mtoe	17,4	15,4	16,1	15,8	16,0	15,2	15,7		
	Energetická efektívnosť: konečná energetická spotreba ⁽¹⁾	Mtoe	11,6	10,4	11,1	11,1	11,2	10,4	10,3		
			SLOVENSKO						EÚ		
			2015	2016	2017	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Fiskálne a finančné ukazovatele	Environmentálne dane (v % HDP)	% HDP	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4	2,2
	Environmentálne dane (v % celkového zdaňovania)	% zdaňovania ⁽²⁾	7,7	7,6	7,5	7,2	7,0	6,8	6,0	5,9	5,6
	Vládne výdavky na ochranu životného prostredia	% z celk. výdavkov	2,03	1,73	1,98	1,97	1,97	2,01	1,66	1,70	1,61
	Investície na ochranu životného prostredia	% HDP ⁽³⁾	0,82	0,36	0,40	0,37	-	-	0,42	0,38	0,41
	Dotácie na fosílna palivá	EUR 2020bn	0,38	0,45	0,45	0,44	0,43	-	56,87	55,70	-
	Rozdiely v ochrane klímy	skóre 1 – 4	2,4 zo 4 (nárast z historickej úrovne 1,3). Ide o kategóriu nízkeho/stredného rizika (4 znamená vysoké riziko).								
Klíma	Čisté emisie skleníkových plynov	1990 = 100	55	56	58	58	55	51	79	76	69
	Intenzita emisií skleníkových plynov v hospodárstve	kg/EUR '10	0,53	0,52	0,52	0,50	0,46	0,45	0,32	0,31	0,30
	Energetická náročnosť hospodárstva	kgoe/EUR '10	0,21	0,21	0,21	0,20	0,20	0,20	0,12	0,11	0,11
Energia	Konečná energetická spotreba (KE S)	2015 = 100	100,0	103,4	110,6	110,4	111,0	103,0	103,5	102,9	94,6
	KE S v sektore obytných budov	2015 = 100	100,0	102,1	106,1	103,5	133,0	138,1	101,9	101,3	101,3
	KE S v sektore služobných budov	2015 = 100	100,0	100,7	109,8	101,2	94,0	85,3	102,4	100,1	94,4
Znečisťovanie	Intenzita emisií smogových prekursorov (k HDP) ⁽⁴⁾	tona/EUR '10	1,51	1,14	1,12	1,02	0,89	-	0,99	0,93	-
	Stratené roky života z dôvodu znečistenia ovzdušia jemnými tuhými časticami	na 100 000 obyv.	1105	1017	1198	1179	934	-	863	762	-
	Stratené roky života z dôvodu znečistenia ovzdušia NO ₂	na 100 000 obyv.	51	5	10	10	2	-	120	99	-
	Nitrát v spodnej vode	mg NO ₃ /liter	12,8	14,2	13,3	14,4	12,6	-	21,7	20,7	-
Biodiverzita	Suchozemské chránené oblasti	% z celku	-	36,4	37,4	-	37,4	37,4	-	25,7	25,7
	Morské chránené oblasti	% z celku	-	-	-	-	-	-	-	10,7	-
	Ekológické poľnohospodárstvo	% z celkovej využíwanej poľnohospodárskej plochy	9,5	9,8	9,9	9,9	10,3	11,7	8,0	8,5	9,1
				2000 – 2006	2006 – 2012	2012 – 2018		00 – 06	06 – 12	12 – 18	
	Čistý záber pôdy	na 10 000 km ²	6,3	13,8	7,2		13,0	11,0	5,0		
Mobilita	Intenzita emisií skleníkových plynov z dopravy (k hrubej pridanej hodnote) ⁽⁶⁾	kg/EUR '10	0,85	0,94	0,87	0,82	0,78	0,79	0,89	0,87	0,83
	Podiel vozidiel s nulovými emisiami	(% nových evidencií)	0,2	0,1	0,2	0,3	0,2	1,2	1,0	1,9	5,4
	Počet plug-in elektrických vozidiel na nabíjaciu stanicu		3	1	2	3	3	4	8	8	12
	Podiel elektrifikovaných tratí	%	43,8	43,8	43,8	43,8	43,7	-	55,6	56,0	-
	Preťaženie ciest (priemerný počet hodín, ktorý reprezentatívny vodič dochádzajúci do práce strávi ročne v zápchach)		22,8	23,3	23,3	23,4	23,8	-	28,9	28,8	-
Digitalizácia	Podiel inteligentných meracích zariadení na celkovom počte odberných miest ⁽⁷⁾ – elektriny	% z celku	2018	5,1	35,8						
	Podiel inteligentných meracích zariadení na celkovom počte odberných miest ⁽⁷⁾ – plynu	% z celku	2018	0,0	13,1						
	IKT používané pre potreby udržateľnosti životného prostredia ⁽⁸⁾	%	2021	76,1	65,9						

-
- (1) Cieľ v oblasti emisií skleníkových plynov mimo ETS do roku 2030 je založený na nariadení o spoločnom úsilí. Ciele FF55 sú založené na návrhu Komisie zvýšiť ambície EÚ v oblasti klímy do roku 2030. Ciele v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a energetickej efektívnosti a národné príspevky podľa nariadenia o riadení [nariadenie (EÚ) 2018/1999].
- (2) Vzďialenosť k cieľu je rozdiel medzi cieľmi členských štátov na rok 2030 v rámci nariadenia o spoločnom úsilí a predpokladanými emisiami pri existujúcich opatreniach a dodatočných opatreniach ako percentuálny podiel emisií v základnom roku 2005.
- (3) Percentuálny podiel celkových príjmov z daní a z príspevkov na sociálne zabezpečenie (okrem imputovaných sociálnych príspevkov). Príjmy z ETS sú zahrnuté v príjmoch z environmentálnych daní (v roku 2017 predstavovali 1,5 % z celkových príjmov z environmentálnych daní na úrovni EÚ).
- (4) Zahŕňa výdavky na tvorbu hrubého fixného kapitálu, ktorý sa má použiť na poskytovanie služieb ochrany životného prostredia (t. j. znižovanie emisií a predchádzanie znečisťovaniu), ktoré sa vzťahujú na všetky sektory, t. j. verejnú správu, priemysel a špecializovaných poskytovateľov.
- (5) Ukazovateľ rozdielov v ochrane klímy je súčasťou európskej stratégie pre adaptáciu na zmenu klímy (február 2021) a vymedzuje sa ako podiel nepoistených hospodárskych strát spôsobených katastrofami súvisiacimi s klímou.
- (6) Oxidy síry (ekvivalent SO₂), amoniak, častice < 10 µm, oxidy dusíka v celkovom hospodárstve (vydelené HDP).
- (7) Doprava a skladovanie (sekcia H NACE).
- (8) Vozidlá s nulovými emisiami zahŕňajú elektrické vozidlá na batérie (BEV) a elektrické vozidlá s palivovým článkom (FCEV).
- (9) Správa Európskej komisie (2019) „Referenčné porovnanie zavádzania inteligentného meracieho systému v EÚ28“.
- (10) Európska komisia (2021). Index DESI sa každý rok prepočítava pre všetky krajiny za minulé roky tak, aby sa zohľadnila akákoľvek možná zmena vo výbere ukazovateľov, ako aj opravy príslušných údajov. Skóre a poradie jednotlivých krajín sa preto v porovnaní s predchádzajúcimi správami môže líšiť.

Zdroj: Eurostat, JRC, Európska komisia, EEA, Európske monitorovacie stredisko pre alternatívne palivá.

Zelená transformácia sa netýka len zlepšenia environmentálnej udržateľnosti, ale má aj významný sociálny rozmer. Zatiaľ čo opatrenia v tomto ohľade zahŕňajú príležitosť na udržateľný rast a vytváranie pracovných miest, treba takisto zabezpečiť, aby sa na nikoho nezabudlo a aby z transformácie mali prospech všetky skupiny v spoločnosti. Zelené hospodárstvo Slovenska je stále obmedzené a jeho rozvoj, podporovaný investíciami a reformami zahrnutými v pláne obnovy a odolnosti, môže podporiť udržateľný rast a vytváranie kvalitných pracovných miest; zároveň sa očakáva, že zelená transformácia vo väčšej miere zasiahne skupiny s nízkym až stredným príjmom.

Slovensko patrí medzi najpriemyselnejšie krajiny EÚ a zelená transformácia môže pre jeho hospodárstvo priniesť určité výzvy; zelená transformácia Slovenska však zároveň ťaží z pomerne nízkouhlíkového energetického mixu a silného zamerania na zelené hospodárstvo v rámci plánu obnovy a odolnosti.

Plán obnovy a odolnosti Slovenska zahŕňa niekoľko významných investícií pre spravodlivú zelenú transformáciu. Predovšetkým investície do nových alebo renovácií existujúcich zdravotníckych zariadení a zariadení dlhodobej starostlivosti sú všetky plánované s náležitým ohľadom na normy energetickej efektívnosti. Zelené hospodárstvo podporí aj dobudovanie školskej infraštruktúry, ako aj nové investície do terciárneho vzdelávania. V integrovanom národnom energetickom a klimatickom pláne (NEKP) Slovenska z decembra 2019 sa na problematiku energetickej chudoby hľadí s odstupom, pričom sa uvádza, že ide skôr o sociálnu ako energetickú politiku. Okrem toho programy v rámci ESF+ a Fondu na spravodlivú transformáciu (FST) poskytnú ďalšiu podporu zeleným zručnostiam a podpora zelenú transformáciu.

Hospodárstvo mierne znížilo svoju uhlíkovú stopu, zatiaľ čo energeticky náročné sektory sú naďalej významné. Intenzita emisií skleníkových plynov slovenského hospodárstva medzi rokmi 2015 a 2020 mierne klesla (ako hrubá pridaná hodnota), je však 62 % nad priemerom EÚ. Uhlíková stopa na pracovníka je 13,09 ton emisií skleníkových plynov, čo je približne na úrovni priemeru EÚ (13,61) (pozri obrázok 1). Medzi upadajúce sektory na Slovensku patrí ťažba čierneho uhlia/hnedého uhlia a výroba elektriny z fosílnych palív. Energeticky náročné priemyselné odvetvia na Slovensku vrátane výroby kovov, chemikálií, nekovových minerálnych výrobkov

a výroby automobilov⁽³⁷⁾ poskytujú pracovné miesta pre 5,7 % celkovej pracovnej sily, čo jej jeden z najvyšších podielov spomedzi členských štátov EÚ. Predovšetkým automobilový priemysel na Slovensku patrí z hľadiska podielu zamestnanosti k najväčším v EÚ. V tejto súvislosti môže byť obzvlášť dôležité zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikácia (pozri prílohu 15).

Pokiaľ ide o sociálny rozmer zelenej transformácie, zabezpečenie prístupu k základným dopravným a energetickým službám sa na Slovensku celkovo javí ako menšia výzva. Podiel vidieckeho obyvateľstva ohrozeného chudobou predstavuje 13,8 % v porovnaní s priemerom EÚ 18,7 %⁽³⁸⁾. V roku 2020 je podiel obyvateľstva, ktoré nie je schopné dostatočne vykúriť svoje domovy, 5,8 %; hodnota, ktorá sa v porovnaní s rokom 2015 prakticky nezmenila a je pod priemerom EÚ (8,2 %). Najviac je ovplyvnený najnižší príjmový decil (pozri obrázok 2). Priemerná uhlíková stopa 10 % najväčších producentov emisií je asi 4,3-krát vyššia než 50 % najmenších producentov emisií, čo predstavuje relatívne mierny rozdiel v porovnaní s priemerom EÚ 5,3.

Daňové systémy sú kľúčom k zabezpečeniu spravodlivého prechodu na klimatickú neutralitu⁽³⁹⁾. Príjmy Slovenska z celkových environmentálnych daní miere klesli z 2,5 % HDP v roku 2015 na 2,39 % v roku 2019 a v roku 2020 zostali relatívne stabilné (v porovnaní s 2,24 % v EÚ). Daňovo-odvodové zaťaženie práce pre osoby s nízkymi príjmami⁽⁴⁰⁾ sa zvýšilo z 32,8 % v roku 2015 na 37,3 % v roku 2019 (36,6 % v roku 2021) v porovnaní s 31,9 % v EÚ v roku 2021 (pozri prílohu 17). Redistribučné opatrenia, ktoré sprevádzajú environmentálne zdaňovanie, môžu mať potenciál podporiť progresívne opatrenia a pozitívny vplyv na disponibilný príjem domácností v najnižších segmentoch distribúcie príjmov⁽⁴¹⁾.

⁽³⁷⁾ Európsky semester 2020: Prehľad investičných usmernení k Fondu na spravodlivú transformáciu na roky 2021 – 2027 podľa členských štátov (príloha D).

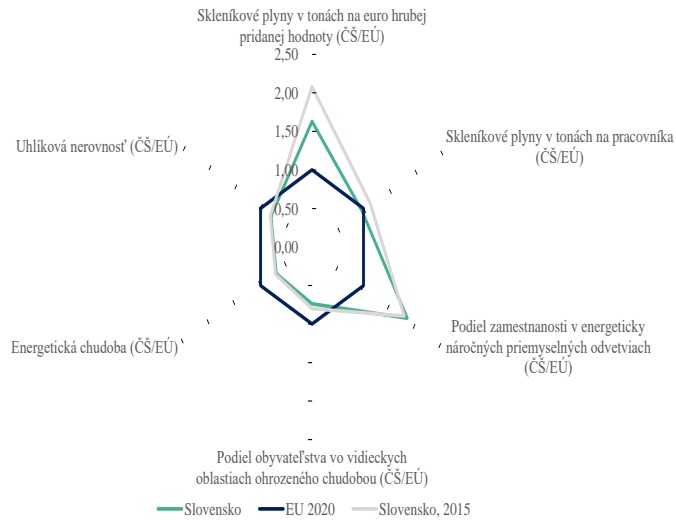
⁽³⁸⁾ Vychádzajúc z COM(2021) 568 final (príloha I) ako náhrada za potenciálne výzvy v oblasti dopravy v kontexte zelenej transformácie (napr. z dôvodu zraniteľnosti voči cenám palív).

⁽³⁹⁾ COM(2021) 801 final.

⁽⁴⁰⁾ Daňovo-odvodové zaťaženie pre jednu zárobkovo činnú osobu vo výške 50 % mzdy na úrovni vnútroštátneho priemeru (Databáza daní a dávok, Európska komisia/OECD).

⁽⁴¹⁾ SWD(2021) 641 final, ČASŤ 3/3.

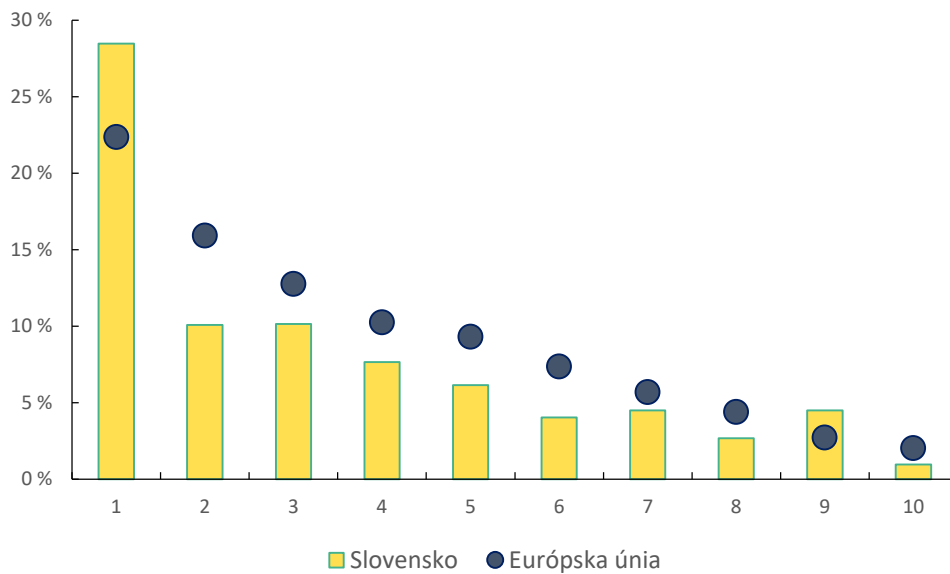
Graf A6.1: Výzvy v oblasti spravodlivej zelenej transformácie

Čísla sú normalizovaným ukazovateľom výkonnosti, významnými faktormi vo vzťahu k priemeru EÚ27. Priemerné emisie uhlíkovej nerovnosti na obyvateľa 10 % vs. spodných 50 % (2019)

Zdroj: Eurostat, World inequality database (Databáza nerovnosti vo svete).

Graf A6.2: Energetická chudoba podľa príjmového decilu

HH050: Schopnosť dostatočne vykúriť svoj domov

HY020: Celkový disponibilný príjem domácnosti

Zdroj: Eurostat výskum EU-SILC (2020).

Efektívne využívanie zdrojov je kľúčom k zabezpečeniu konkurencieschopnosti a otvorenej strategickej autonómie pri minimalizácii vplyvu na životné prostredie.

Zelená transformácia je pre európsky priemysel veľká príležitosť, pretože vytvára trhy pre čisté technológie a výroby. Bude mať vplyv na celý hodnotový reťazec v odvetviach ako energetika a doprava, stavebníctvo a renovácia, potravinárstvo a elektronika, čo pomôže vytvoriť udržateľné a dobre platené pracovné miesta na miestnej úrovni v celej Európe.

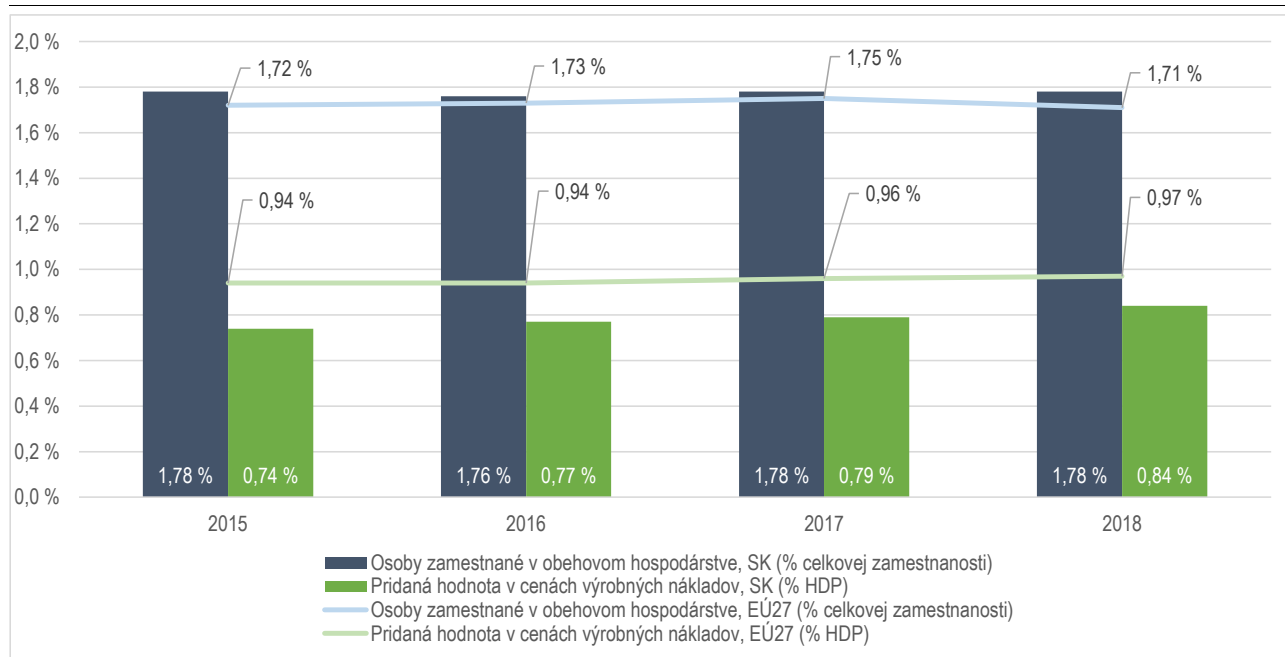
V roku 2020 predstavovalo využitie obehového materiálu na Slovensku 6,4 %, čo je len polovica priemeru EÚ27, ktorý je na úrovni 12,8 %. Zároveň sa obehové hospodárstvo stalo dôležitejším nielen pre podporu zelenej transformácie, ale aj strategickú autonómiu krajiny.

Produktivita zdrojov na Slovensku zostáva pod priemerom EÚ. V roku 2020 to bolo 1,83 PPS na kg, zatiaľ čo priemer EÚ bol 2,23 PPS na kg. Zásadné zmeny vo výrobe a v spotrebe, ktoré sú predpokladom prechodu k udržateľnosti, sú na Slovensku vzhľadom na súčasný hospodársky model ešte náročnejšie.

Hoci produkcia odpadu na Slovensku zostala v roku 2018 pod priemerom EÚ (2 277 kg na obyvateľa oproti približne 5 234 kg na

obyvateľa), od roku 2016 došlo k výraznému nárastu (1 953 kg/obyvateľa). Prvý program predchádzania vzniku odpadu bol zavedený v roku 2014, no na zníženie komunálneho odpadu nemal žiadny vplyv. Hoci miera recyklácie na Slovensku od roku 2015 výrazne vzrástla, zatiaľ sa nepodarilo oddeliť rast od produkcie odpadu.

Graf A7.1: Hospodársky význam a rozšírenie obehového hospodárstva

Zdroj: Eurostat.

Tabuľka A7.1: **Vybrané ukazovatele efektívnosti zdrojov**

ČIASTKOVÁ OBLASŤ POLITIKY	2015	2016	2017	2018	2019	2020	E Ú 27	Posledný rok
Obehovosť								
Produktivita zdrojov [štandard kúpnej sily na kilogram]	1,7	1,7	1,6	1,6	1,8	1,8	2,2	2020
Materiálová náročnosť (kg/EUR)	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	2020
Miera využitia obehových materiálov (%)	5,1	5,3	5,0	4,9	6,4	6,4	12,8	2020
Surovinová stopa (tony na obyvateľa)	-	-	-	-	-	-	14,5	2019
Odpad								
Produkcia odpadu (kg na obyvateľa, celkový odpad)	-	1 953	-	2 277	-	-	5 234	2018
Skládkovanie (% celkového spracovaného odpadu)	-	47,1	-	39,2	-	38,5		2018
Miera recyklácie (% komunálneho odpadu)	14,9	23	29,8	36,3	38,5	42,2	47,8	2020
Nebezpečný odpad (% komunálneho odpadu)	-	5	-	4	-	-	4	2018
Konkurencieschopnosť								
Hrubá pridaná hodnota v odvetví environmentálnych tovarov a služieb (% HDP)	-	-	-	-	-	-	2,3	2018
Súkromné investície do obehového hospodárstva (% HDP)	0,2	0,2	0,2	0,3	-	-	0,1	2018

Zdroj: Eurostat.

Indexom digitálnej ekonomiky a spoločnosti (DESI) sa monitoruje digitálny pokrok členských štátov EÚ. Oblasť ľudského kapitálu, digitálnej pripojiteľnosti, integrácie digitálnych technológií podnikmi a digitálnych verejných služieb odrážajú hlavné body digitálneho desaťročia⁽⁴²⁾. V tejto prílohe sa opisuje výkonnosť Slovenska v rámci DESI.

Digitálna transformácia hospodárstva a spoločnosti je stredobodom plánu obnovy a odolnosti Slovenska a predstavuje 21 % jeho celkového rozpočtu⁽⁴³⁾. Digitálne reformy a investície do plánu by mali pomôcť modernizovať Slovensko s hlavným zameraním na verejné služby, zručnosti a digitalizáciu podnikov.

Slovensko dosahuje zmiešanú výkonnosť v aspekte ľudského kapitálu v rámci DESI.

Krajina je tesne nad priemerom EÚ, pokiaľ ide o základné digitálne zručnosti, a pod priemerom EÚ, pokiaľ ide o digitálne zručnosti nad rámec základných zručností. Aby bolo možné úspešne čeliť výzvam digitálnej transformácie, treba zlepšiť digitálne zručnosti naprieč populáciou. Podiel špecialistov v oblasti IKT na celkovej zamestnanosti takisto vzrástol a takmer dosiahol priemer EÚ.

Zlepšenie pokrytia sieťami s veľmi vysokou kapacitou by umožnilo rozšírenejšie využívanie digitálnych technológií a služieb domácnosťami a podnikmi.

Nedávno sa podiel domácností pokrytých sieťami s veľmi vysokou kapacitou zvýšil, zostáva však pod priemerom EÚ.

Slovensko zintenzívňuje svoje úsilie o rozšírenie svojho digitálneho hospodárstva, existuje však značný priestor na zlepšenie.

Podiel MSP dosahujúcich aspoň základnú úroveň digitálnej intenzity je pod priemerom EÚ. Pokiaľ ide o využitie pokročilých technológií, výsledky krajiny sú zmiešané: rozdiel v porovnaní s priemerom EÚ v prípade cloudových služieb je pomerne malý, ale väčší v prípade umelej inteligencie a veľkých dát. V rámci plánu obnovy a odolnosti by sa mala podporiť digitalizácia spoločností, vrátane MSP, a to rozvojom centier digitálnych inovácií a podporou využívania pokročilých digitálnych technológií.

Slovensko zavádza nové digitálne verejné služby, no ich nízka kvalita, interoperabilita a užívateľská ústretovosť odrádza ľudí a podniky od ich využívania.⁽⁴⁴⁾ Ukazovateľ digitálnych verejných služieb pre občanov je pod priemerom EÚ. Tento rozdiel je nižší v ukazovateli digitálnych verejných služieb pre podniky. Plán obnovy a odolnosti obsahuje niekoľko dôležitých opatrení zameraných na zlepšenie a rozšírenie rozsahu digitálnych verejných služieb.

⁽⁴²⁾ Digitálny kompas do roku 2030: digitálne desaťročie na európsky spôsob, COM(2021) 118 final.

⁽⁴³⁾ Podiel pridelených finančných prostriedkov, ktoré prispievajú k digitálnym cieľom, bol vypočítaný podľa prílohy VII k nariadeniu o Mechanizme na podporu obnovy a odolnosti.

⁽⁴⁴⁾ Zdroj: Porovnávacia správa o elektronickej verejnej správe z roku 2021.

Tabuľka A8.1: **Kľúčové indexy digitálnej ekonomiky a spoločnosti**

Ľudský kapitál	Slovensko			EÚ	Najlepší výsledok v EÚ
	DESI 2020	DESI 2021	DESI 2022	DESI 2022	DESI 2022
Aspoň základné digitálne zručnosti	Neuvádza sa	Neuvádza sa	55 %	53,9 %	79,0 %
% jednotlivcov			2021	2021	2021
Odborníci na IKT	3,7 %	4,2%	4,3%	4,5%	8,0%
% zamestnaných jednotlivcov vo veku 15 – 74	2019	2020	2021	2021	2021
Odborníčky na IKT	14,0 %	15,8 %	14,9 %	19,1 %	28,0 %
% odborníkov na IKT	2019	2020	2021	2021	2021
Konektivita					
Pokrytie pevnej siete s veľmi vysokou kapacitou (VHCN)	45,5 %	50,2 %	66,7 %	70,2 %	100,0 %
% domácností	2019	2020	2021	2021	2021
Pokrytie 5G	Neuvádza sa	0,0 %	13,8 %	65,8 %	99,7%
% obývaných oblastí		2020	2021	2021	2021
Integrácia digitálnych technológií					
MSP s aspoň základnou úrovňou digitálnej intenzity	Neuvádza sa	Neuvádza sa	43,0 %	54,9 %	86,0 %
% MSP			2021	2021	2021
Veľké dáta	9,4 %	5,6 %	5,6 %	14,2 %	31,0 %
% podnikov	2018	2020	2020	2020	2020
Cloud	Neuvádza sa	Neuvádza sa	30,8 %	34,0 %	69,0 %
% podnikov			2021	2021	2021
Umelá inteligencia	Neuvádza sa	Neuvádza sa	5,2 %	7,9 %	24,0 %
% podnikov			2021	2021	2021
Digitálne verejné služby					
Digitálne verejné služby pre občanov	Neuvádza sa	Neuvádza sa	65	75	100
Výsledok (od 0 do 100)			2021	2021	2021
Digitálne verejné služby pre podniky	Neuvádza sa	Neuvádza sa	75	82	100
Výsledok (od 0 do 100)			2021	2021	2021

Zdroj: Index digitálnej ekonomiky a spoločnosti

(*) Ukazovateľom pokrytia 5G sa nemerajú skúsenosti používateľov, na ktoré môžu mať vplyv rôzne faktory, ako je typ používaného zariadenia, podmienky prostredia, počet súbežných používateľov a kapacita siete. Pokrytie 5G sa vzťahuje na percentuálny podiel obývaných oblastí, ako ich uvádzajú operátori a národné regulačné orgány.

Táto príloha poskytuje všeobecný prehľad o výkonnosti slovenského systému výskumu a inovácií. Podľa vydania Európskeho prehľadu výsledkov inovácie z roku 2021 ⁽⁴⁵⁾ je Slovensko rozvíjajúcim sa inovátorom, no jeho výkonnosť v porovnaní s EÚ časom klesala. Celková intenzita výskumu a vývoja dosiahla v roku 2020 0,91 % a zostáva výrazne pod priemerom EÚ 2,32 %.

Roztrieštené riadenie výskumu a inovácií a nízka kvalita verejnej vedy poškodzujú výkonnosť slovenského výskumu a inovácií.

V roku 2020 dosiahla intenzita verejného výskumu a vývoja 0,42 % HDP a napriek miernemu nárastu v priebehu času zostáva pod priemerom EÚ na úrovni 0,78 % HDP. Pokiaľ ide o vedeckú excelentnosť, podiel vedeckých publikácií medzi 10 % najcitovanejších vedeckých publikácií na celom svete je približne polovičný v porovnaní s priemerom EÚ a počet patentových prihlášok je veľmi nízky. Naďalej klesá aj počet nových absolventov vedeckých a technických odborov. Plán obnovy a odolnosti má ambiciózny program reforiem v oblasti výskumu a inovácií s cieľom riešiť roztrieštenosť riadenia výskumu a inovácií a nedostatočnú koordináciu medzi ministerstvami a vykonávacími agentúrami. Slovensko okrem toho zreformuje hodnotenie vedeckého výkonu vysokých škôl a zlepší nástroje podpory výskumu a inovácií.

Obmedzená spolupráca medzi univerzitami a podnikmi a nedostatočná podpora podnikových inovácií obmedzujú produkciu znalostí a šírenie technológií.

Hoci Slovensko ponúka štedré daňové stimuly pre výskum a vývoj, celková podpora výdavkov podnikateľských subjektov na výskum a vývoj z verejného sektora zostáva veľmi nízka (0,045 % HDP v roku 2019 v porovnaní s priemerom EÚ 0,196 %). Intenzita podnikového výskumu a vývoja je navyše slabá a verejno-súkromné spoločné vedecké publikácie zostávajú pod priemerom EÚ a ich počet klesá. Plán obnovy a odolnosti Slovenska zahŕňa transformáciu Slovenskej akadémie vied na verejnoprávnu organizáciu. Vďaka tomu bude možné získať financie z rôznych zdrojov, vrátane súkromného sektora, a posilniť tak spoluprácu so súkromným sektorom. Ďalšími opatreniami by sa optimalizoval a zlepšil prenos vedeckých výsledkov a domáci technologický

rozvoj, ako je napríklad zjednodušenie regulačného rámca pre verejno-súkromnú spoluprácu.

⁽⁴⁵⁾ Európsky prehľad výsledkov inovácií z roku 2021 – profil krajiny: Slovensko, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45934>.

Tabuľka A9.1: **Kľúčové ukazovatele výskumu, vývoja a inovácií**

Slovensko	2010	2015	2018	2019	2020	Kumulovaný ročný rast 2010 – 20	Priemer EÚ
Kľúčové ukazovatele							
Intenzita výskumu a vývoja (GERD ako % HDP)	0,61	1,16	0,84	0,83	0,91	4,1	2,32
Verejné výdavky na výskum a vývoj ako % HDP	0,35	0,83	0,38	0,37	0,42	1,8	0,78
Podnikové výdavky na výskum a vývoj (BERD) ako % HDP	0,26	0,32	0,45	0,45	0,49	6,8	1,53
Kvalita systému výskumu a inovácií							
Vedecké publikácie krajiny v 10 % najcitovanejších publikácií na svete ako % celkového počtu publikácií krajiny	2,8	4	4,9	:	:	7	9,9
Patentové prihlášky PCT na miliardu HDP (v PPS)	0,4	0,4	0,6	:	:	5,1	3,5
Spolupráca medzi akademickou obcou a podnikmi							
Spoločné verejno-súkromné vedecké publikácie ako % celkového počtu publikácií	5,8	5,6	5,6	5,6	5,5	-0,6	9,05
Dostupnosť ľudského kapitálu a zručností							
Noví absolventi vedeckých a inžinierskych odborov na 1 000 obyvateľov vo veku 25 – 34	17,6	13,1	9,9	9	:	-7,7	16,3
Verejná podpora na podnikové výdavky na výskum a vývoj (BERD)							
Celková podpora verejného sektora na BERD ako % HDP	0,031	0,035	0,042	0,05	:	4,3	0,196
Daňové stimuly na výskum a vývoj: ušlé príjmy ako % HDP	0,00002	0,003	0,028	0,03	:	132,2	0,100
Zelené inovácie							
Podiel patentov súvisiacich so životným prostredím na celkovom počte podaných patentových prihlášok PCT (%)	17,7	20,2	16,2	:	:	-1,1	12,8
Financie na inovácie a hospodársku obnovu							
Rizikový kapitál (trhové štatistiky) ako % GDP	0,001	0,008	0,007	0,01	0,016	31,2	0,054
Zamestnanie v rýchlo rastúcich podnikoch v 50 % najinovatívnejších sektorov	9,6	7,7	9,2	7,8	:	-2,2	5,5

Zdroj: GR pre výskum a inováciu – Spoločná stratégia výskumu a inovácií a útvár predikcie – hlavné ekonomické oddelenie
 Údaje: Eurostat, OECD, GR JRC, Science-Metrix (databáza Scopus a patentová štatistická databáza EPO), Invest Europe.

Rast produktivity je veľmi dôležitým hnacím prvkom hospodárskej prosperity, blahobytu a konvergencie v dlhodobom horizonte. Hlavným zdrojom produktivity pre hospodárstvo EÚ je dobre fungujúci jednotný trh, na ktorom je zabezpečená spravodlivá a efektívna hospodárska súťaž a prostredie priaznivé pre podnikanie a v rámci ktorého môžu malé a stredné podniky (MSP) bez problémov fungovať a inovovať. Podniky a priemysel sa vo veľkej miere spoliehajú na silné dodávateľské reťazce a čelia prekážkam, ktoré majú negatívny vplyv na úroveň produktivity firiem, zamestnanosť, obrat a pomery medzi vstupmi a výstupmi firiem. Môže to mať vplyv na schopnosť členských štátov dosiahnuť zelenú a digitálnu transformáciu Európy.

Rast produktivity na Slovensku sa v posledných rokoch spomalil. Zatiaľ čo v roku 2020 krajina zaznamenala nárast produktivity práce na základe počtu hodín o 4,9 % (jeden z najvyšších v EÚ), išlo predovšetkým o dôsledok prepadu počtu odpracovaných hodín počas pandémie v rámci režimov skráteného pracovného času. Okrem toho, príspevok rastu k celkovej produktivite faktorov (TFP) zostáva čiastočne tlmený v dôsledku obmedzených investícií do výskumu a inovácií a pomalého zavádzania digitálnych technológií zo strany spoločností. Podpora výskumu a inovácií a digitalizácie z plánu obnovy a odolnosti a fondov politiky súdržnosti môže v nadchádzajúcich rokoch viesť k vysokému nárastu produktivity v prípade, že sa zrealizuje správne.

Podnikateľské prostredie stále čelí výzvam napriek zlepšeniam. Zatiaľ čo prebiehajúce reformy z plánu obnovy a odolnosti na zníženie administratívnej záťaže sú sľubné, neskoré platby a utlmený prístup k financiám brzdia investičný potenciál na Slovensku. Opatreniami v oblasti likvidity sa znížil počet bankrotov v rokoch 2020 a 2021, ale nákladné a zdĺhavé postupy insolvenčného konania bránia prerozdeleniu zdrojov. V pláne obnovy a odolnosti sa predpokladajú zlepšenia rámca platobnej neschopnosti. V roku 2020 zostalo podnikové investovanie v krajine pod priemerom EÚ a bolo ovplyvnené aj nedostatkom pracovnej sily, pričom takýmto obmedzeniam čelilo 21 % spoločností⁽⁴⁶⁾.

Slovenské hospodárstvo je dobre integrované do jednotného trhu, niektoré prekážky však pretrvávajú. Hoci Slovensko realizuje reformy na

urýchlenie verejného obstarávania, používanie kvalitatívnych kritérií zostáva obmedzené. V roku 2020 bolo na Slovensku približne 94 % zákaziek zadaných len na základe najnižšej ceny. Okrem toho sú profesionálne služby stále silne regulované, čo bráni hospodárskej súťaži. Miera reštriktívnosti zostáva vyššia než priemer EÚ v prípade advokátov, účtovníkov/daňových poradcov, architektov, stavebných inžinierov, patentových zástupcov a turistických sprievodcov⁽⁴⁷⁾, pričom od roku 2017 sa zaviedlo len niekoľko opatrení na riešenie tohto problému.

Keďže Slovensko je dobre integrované do globálnych hodnotových reťazcov, jeho odolnosť voči vonkajším otrasom by sa mohla stať výzvou. Nedostatok materiálov hlásia spoločnosti častejšie, v roku 2020 ho signalizovalo 23 % opýtaných v porovnaní s 11 % v rokoch 2017 a 2018. V prostredí nízkych investícií do výskumu a inovácií a nízkej diverzifikácie je silný výrobný sektor zraniteľný voči vonkajším otrasom. Nedávno došlo k narušeniam dodávateľských reťazcov, napr. nedostatok polovodičov mal negatívny vplyv na automobilový priemysel, ktorý je pre slovenské hospodárstvo kritický. Miera inštalovanej kapacity elektriny z obnoviteľných zdrojov energie sa musí zrýchliť, aby sa znížila závislosť od dovozu fosílnych palív a aby sa hospodárstvo stalo odolnejším voči nepriaznivým vonkajším dodávkam energie a cenovým otrasom.

⁽⁴⁶⁾ ECFIN, prieskum podnikov a spotrebiteľov.

⁽⁴⁷⁾ Pracovný dokument útvarov Komisie o hodnotení a aktualizácii odporúčaní reforiem v oblasti regulácie odborných služieb z roku 2017².

Tabuľka A10.1: **Kľúčové ukazovatele jednotného trhu a priemyslu**

ČIASTKOVÁ OBLASŤ POLITIKY	NÁZO V UKAZOVATEĽA	OPIS	2021	2020	2019	2018	2017	Miery rastu	Priemer EÚ 27*
HLAVNÉ UKAZOVATELE									
Hospodárska štruktúra	pridaná hodnota podľa zdroja (vnútroštátne)	pridaná hodnota, ktorá závisí od domácich medzivstupov, % [zdroj: OECD (TiVA), 2018]				57,46			62,6 %
	pridaná hodnota podľa zdroja (EÚ)	pridaná hodnota dovezená zo zvyšku EÚ, % [zdroj: OECD (TiVA), 2018]				24,71			19,7 %
	pridaná hodnota podľa zdroja (mimo EÚ)	% pridanej hodnoty dovezenej zo zvyšku EÚ, % [zdroj: OECD (TiVA), 2018]				17,8			17,6 %
Nákladová konkurencieschopnosť	výrobná cena energie (priemysel)	index (2015 = 100) [zdroj: Eurostat, sts_inppd_a]	119,3	110,9	108,7	103,5	94,6	26,1 %	127,3 %
ODOLNOSŤ									
Nedostatky/narušenia dodávateľských reťazí	nedostatok materiálu s použitím údajov z prieskumu	priemer (medzisektorový) firiem, ktoré čelia obmedzeniam, % [zdroj: ECFIN CBS]	23	8	8	11	11	109,1 %	26,0 %
	nedostatok pracovnej sily s použitím údajov z prieskumu	priemer (medzisektorový) firiem, ktoré čelia obmedzeniam, % [zdroj: ECFIN CBS]	21	12	24	33	27	-22,2 %	14,0 %
	odvetvové výrobné ceny	priemer (medzisektorový), 2021 v porovnaní s 2020 a 2019, index [zdroj: Eurostat]						neuvádza sa	5,4 %
Strategické závislosti	koncentrácia vo vybraných surovinách	koncentrácia dovozu a kôš kritických surovín, index [zdroj: COMEXT]	0,23	0,23	0,21	0,23	0,23	0,0 %	17,0 %
	nainštalovaná kapacita elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov	podiel elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov na celkovej kapacite, % [zdroj: Eurostat, nrg_inf_epc]		40,90	41,50	41,40	40,10	2,0 %	
Dynamika investícií	čisté súkromné investície	zmena stavu súkromného kapitálu bez odpisov, % HDP [zdroj: Ameco]		1,5	4,2	3,4	3,8	-60,5 %	2,6 %
	čisté verejné investície	zmena stavu verejného kapitálu bez odpisov, % HDP [zdroj: Ameco]		0,3	0,5	0,6	0,2	50,0 %	0,4 %
JEDNOTNÝ TRH									
Integrácia jednotného trhu	obchod v rámci EÚ	pomer obchodu v rámci EÚ k obchodu mimo EÚ, index [zdroj: Ameco]	3,86	3,93	3,86	3,94	3,92	-1,6 %	1,59
Reštriktivnosť odborných služieb	ukazovateľ regulačnej reštriktivnosti	Reštriktivnosť prístupu k regulovaným povoleniam a ich výkonu (povolenia s nadpriemernou reštriktivnosťou zo 7 povolaní analyzovaných v SW D (2021) 185 [zdroj: SW D (2021)185; SW D (2016)436 final])	5				5	0,0 %	3,37
Uznávanie odborných kvalifikácií	rozhodnutia o uznávaní bez kompenzácií	odborní pracovníci kvalifikovaní v inom členskom štáte EÚ, ktorí žiadajú o vstup do hostiteľského členského štátu, % z celkového počtu rozhodnutí prijatých hosťiteľským členským štátom [zdroj: databáza a regulovaných povolaní]	60,9						45,0 %
Súlad – spolupráca ES a členských štátov	transpozícia – celkovo	5 čiasťkových ukazovateľov, súčet hodnotení [zdroj: prehľad výsledkov jednotného trhu]		podpriemerná hodnota	nadpriemerná hodnota	nadpriemerná hodnota	nadpriemerná hodnota		
	porušenia – celkovo	4 čiasťkové ukazovatele, súčet hodnotení [zdroj: prehľad výsledkov jednotného trhu]		priemerná hodnota	podpriemerná hodnota	priemerná hodnota	podpriemerná hodnota		
Ochrana investícií	dôvera v ochranu investícií	Spoločnosti, ktoré sú presvedčené, že ich investície sú chránené právnymi predpismi a súdmi členských štátov, ak sa niečo stane, % všetkých spoločností, ktoré sa zúčastnili prieskumu [zdroj: rýchly prieskum Eurobarometra 504]	34						56,0 %
PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE – MSP									
Demografia podnikov	konkurzy	index (2015 = 100) [zdroj: Eurostat, sts_rb_a]		406,8	605,5	539,7	206,5	97 %	70,1 (2020)
	registrácie podnikov	index (2015 = 100) [zdroj: Eurostat, sts_rb_a]		135,6	143,3	139,2	136,6	-0,7 %	105,6
Prístup k financovaniu	oneskorené platby	podiel MSP, ktoré za posledných 6 mesiacov zaznamenali oneskorené platby, % [zdroj: SAFE]	45,6	50,8	54,3	neuvádza sa	neuvádza sa	-15,9 %	45,0 %
	index prístupu EIF k financovaniu – úver	zloženie: vonkajšie financovanie MSP za posledných 6 mesiacov, index od 0 do 1 (čím vyšší, tým lepšie) [zdroj: index EIF prístupu k financovaniu pre MSP]		0,39	0,38	0,37	0,29	36,0 %	0,56 (2020)
	index prístupu EIF k financovaniu – kapitál	zloženie: rizikový kapitál/HDP, IP O/HDP, MSP s použitím kapitálu, index od 0 do 1 (čím vyšší, tým lepšie) [zdroj: index EIF prístupu k financovaniu pre MSP]		0,08	0,07	0,06	0,06	32,9 %	0,18 (2020)
	% odopretých alebo zamietnutých úverov	MSP, ktorých žiadosti o bankové úvery boli odopreté alebo zamietnuté, % [zdroj: SAFE]	26,3	8,8	11,5	13,4	16,2	62,6 %	12,4 %
Verejné obstarávanie	dodávateľa z radov MSP	dodávateľa, ktorí sú MSP, % z celkového počtu [zdroj: prehľad výsledkov jednotného trhu]		75	74	75	66	13,6 %	63,0 %
	ponuky MSP	ponuky od MSP, % z celkového počtu [zdroj: prehľad výsledkov jednotného trhu]		76	74	79	65	16,9 %	70,8 %
(*) najnovšie dostupné údaje									

Zdroj: Pozri vyššie v tabuľke príslušný zdroj pre každý ukazovateľ v stĺpci „Opis“.

Dobrá administratívna kapacita umožňuje hospodársku prosperitu, sociálny pokrok a spravodlivosť. Verejná správa na všetkých úrovniach vlády reaguje na krízu, zabezpečuje poskytovanie verejných služieb a prispieva k budovaniu odolnosti pre udržateľný rozvoj hospodárstva EÚ.

Celkovo je efektívnosť verejnej správy na Slovensku pod priemerom EÚ27 ⁽⁴⁸⁾. Dôležitú výzvu predstavujú kvalita verejných služieb a prístup k nim. Skóre elektronickej verejnej správy je 59,8 v porovnaní s priemerom EÚ 70,9 a 62 % používateľov oproti 70,7 % v EÚ. Slovenským plánom obnovy a odolnosti obsahuje značné investície do digitálnych technológií v mnohých oblastiach politiky, ako je súdnictvo, zdravotníctvo, polícia a záchranné služby. Očakáva sa, že zameranie na používateľa sa zlepší prostredníctvom novej digitálnej platformy pre elektronické služby a administratívne postupy sa zjednodušia na základe zásady „životných udalostí“. Reformy budú zamerané na zlepšenie kybernetickej bezpečnosti a stability systémov podporujúcich vládne služby. Investície do spoločne využívaných služieb sa zamerajú na riešenie nedostatkov v miestnej správe.

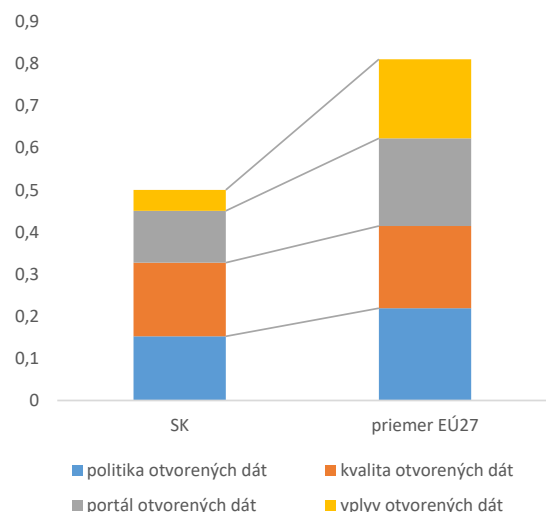
Slovensko dosahuje nízke skóre vo vybraných ukazovateľoch na meranie transparentnosti vlády a inštitúcií dohľadu. V poskytovaní otvorených dát patrí medzi spodných 20 % (pozri graf A11.1). Mandát jeho nezávislej fiškálnej inštitúcie je okrem toho užší ako u väčšiny ostatných v EÚ.

Systém súdnictva čelí výzvam. Predovšetkým sú zdĺhavé správne veci, s rastúcim trendom (585 dní v prvostupňovom konaní v roku 2020 v porovnaní so 401 dňami v roku 2018) s mierou vyriešenia vecí len 86 % v roku 2020. Kvalita systému súdnictva je celkovo dobrá: digitálne nástroje sa na súdoch vo veľkej miere využívajú, ale stále existujú medzery. Pokiaľ ide o nezávislosť súdnictva a integritu systému súdnictva, pretrvávajú obavy. ⁽⁴⁹⁾

Vo vybraných ukazovateľoch fiškálneho rámca je priestor na zlepšenie. Týka sa to sily Komisie, pokiaľ ide o index fiškálnych pravidiel. Z ukazovateľa

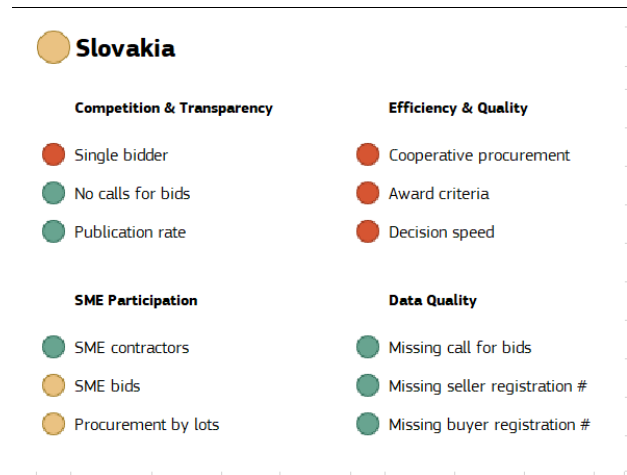
verejného obstarávania v prehľade výsledkov jednotného trhu vyplýva vysoký podiel zadaných zákaziek, pri ktorých sa zaznamenal len jeden uchádzač, a nedostatočná výkonnosť pri rôznych mierach efektívnosti (pozri mapu A11.1). Cieľom plánu obnovy a odolnosti je zlepšiť verejné obstarávanie. Slovensko v roku 2021 novelizovalo zákon o verejnom obstarávaní, a to najmä s cieľom urýchliť postupy.

Graf A11.1: **Stupeň rozvoja využívania otvorených dát**

Zdroj: Stupeň rozvoja využívania otvorených dát | data.europa.eu.

Graf A11.2: **Výkonnosť podľa ukazovateľa verejného obstarávania na jednotnom trhu**

Ukazovatele hospodárskej súťaže a transparentnosti majú trojnásobnú váhu, zatiaľ čo ukazovatele efektívnosti a kvality majú jednotnú váhu. Všetky ostatné získavajú 1/3 váhu v zloženom ukazovateli prehľadu výsledkov jednotného trhu

Zdroj: Údaje z prehľadu výsledkov jednotného trhu 2020.

Výzvou pre realizáciu reforiem a čerpanie finančných prostriedkov EÚ zostáva administratívna kapacita na všetkých úrovniach verejnej správy na Slovensku. Ako vyplýva z ďalej uvedenej tabuľky A11.1, úroveň

⁽⁴⁸⁾ Svetové ukazovatele správy vecí verejných, 2020.

⁽⁴⁹⁾ Podrobnejšia analýza výkonnosti systému súdnictva na Slovensku je uvedená v porovnávacom prehľade EÚ v oblasti súdnictva za rok 2022 (pripravovaná) a v kapitole o krajine pre Slovensko v Správe Komisie o právnom štáte za rok 2022 (pripravovaná).

zručností zostávajú nízka s nízkym podielom zamestnancov verejnej správy s terciárnym vzdelaním (52,2 % v porovnaní s 55,3 % v EÚ) a veľmi nízkym percentuálnym podielom zamestnancov verejnej správy, ktorí sa zúčastňujú na vzdelávaní dospelých (6,4 % v porovnaní s 18,6 % v EÚ). Podiel štátnych zamestnancov vo veku 55 až 74 rokov (21,2 %) je blízko priemeru EÚ (21,3 %). Politický vplyv pri prijímaní zamestnancov a hodnoteniach je rizikom pri zvyšovaní profesionality. Zlepšilo sa strategické plánovanie a medzirezortná koordinácia. Pri verejných konzultáciách sa využívali digitálne platformy. Hoci sa posúdenie regulačného vplyvu a hodnotenia nevykonávajú dôsledne, najmä z dôvodu rýchleho prijímania zákonov, Slovensko pristúpilo k súboru reforiem na zlepšenie týchto nedostatkov. Posilnili sa administratívne kapacity na vykonávanie plánu obnovy a odolnosti Slovenska.

Tabuľka A11.1: Ukazovatele verejnej správy – Slovensko

SK	Ukazovateľ (1)	2017	2018	2019	2020	2021	EÚ27
Elektronická verejná správa							
1	podiel jednotlivcov, ktorí v minulom roku používali internet na komunikáciu s verejnými orgánmi (%)	57,0	62,0	69,0	68,0	62,0	70,8
2	celkové skóre referenčnej hodnoty pre elektronickú verejnú správu za rok 2021 (2)	neuvádza sa	neuvádza sa	neuvádza sa	neuvádza sa	59,8	70,9
Otvorená vláda a nezávislé fiškálne inštitúcie							
3	index stupňa rozvoja využívania otvorených	neuvádza sa	neuvádza sa	neuvádza sa	neuvádza sa	50,1	81,1
4	index rozsahu pôsobnosti fiškálnych inštitúcií	44,6	44,6	44,6	44,6	neuvádza sa	56,8
Úroveň dosiahnutého vzdelania, vzdelávanie dospelých, rodová rovnosť a starnutie							
5	podiel zamestnancov verejnej správy s terciárnym vzdelaním, úrovne 5 – 8 (3)	36,8	38,3	42,8	45,2	52,2	55,3
6	miera účasti zamestnancov verejnej správy na vzdelávaní dospelých (3)	4,6	6,9	7,1	3,4	6,4	18,6
7	rodová rovnosť na vyšších pozíciách vo verejnej službe (4)	3,4	7,0	5,6	5,6	0,4	21,8
8	podiel pracovníkov vo verejnom sektore vo veku 55 až 74 rokov (3)	19,6	18,0	19,1	21,5	21,2	21,3
Riadenie verejných financií							
9	index strednodobého rozpočtového rámca	0,75	0,75	0,75	0,75	neuvádza sa	0,72
10	index sily fiškálnych pravidiel	1,5	1,5	1,5	1,5	neuvádza sa	1,5
11	zložený ukazovateľ verejného obstarávania	5,7	0,7	-2,3	1,3	neuvádza sa	-0,7
Tvorba politiky založená na dôkazoch							
12	index regulačnej politiky a postupov riadenia v oblastiach zapojenia zainteresovaných strán, posúdenie regulačného vplyvu a hodnotenia právnych predpisov <i>ex post</i>	1,97	neuvádza sa	neuvádza sa	1,98	neuvádza sa	1,7

V tejto tabuľke je znázornený výber ukazovateľov merajúcich výkonnosť krajiny v politikách, ktoré zlepšujú administratívnu kapacitu. Ukazovatele patria do piatich hlavných kategórií: i) elektronická verejná správa; ii) zodpovednosť; iii) štátna služba; iv) fiškálny rámec a v) tvorba politiky založená na dôkazoch. Tmavosivou farbou sú ukazovatele pod alebo na 20. percentile, čo znamená, že výkonnosť je v spodnej časti rozdelenia. Vo svetlejšej šedej sú ukazovatele pod priemerom, ale nad 20. percentilom.

(1) Vysoké hodnoty predstavujú ukazovatele dobrého výkonu č. 7 a 8.

(2) Meria zameranie na používateľa (vrátane cezhraničných služieb) a transparentnosť digitálnych verejných služieb, ako aj existenciu kľúčových faktorov umožňujúcich poskytovanie týchto služieb.

(3) Prerušenie série v roku 2021.

(4) Vymedzuje sa ako absolútna hodnota rozdielu medzi podielom mužov a žien na pozíciách vyšších štátnych zamestnancov.

Zdroj: Prieskum o používaní IKT, Eurostat (č. 1); Porovnávacía správa EÚ o elektronickej verejnej správe (č. 2); Správa o stupni rozvoja využívania otvorených dát (č. 3); Databáza fiškálneho riadenia (č. 4, 9, 10); Výberové zisťovanie pracovných síl, Eurostat (č. 5, 6, 8), Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (č. 7), zložený ukazovateľ verejného obstarávania v prehľade výsledkov jednotného trhu (č. 11); OECD Ukazovatele regulačnej politiky a riadenia (č. 12).

Európsky pilier sociálnych práv je kompasom pre vzostupnú konvergenciu smerom k lepším pracovným a životným podmienkam v EÚ. Vykonať jeho 20 zásad týkajúcich sa rovnakých príležitostí a prístupu na trh práce, spravodlivých pracovných podmienok, sociálnej ochrany a začleňovania, podporovaných hlavnými cieľmi EÚ do roku 2030 v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby, sa posilní snaha EÚ o digitálnu, zelenú a spravodlivú transformáciu. Táto príloha poskytuje prehľad o pokroku Slovenska pri dosahovaní cieľov v rámci Európskeho piliera sociálnych práv.

Tabuľka A12.1: Sociálny prehľad pre Slovensko

Sociálny prehľad SLOVENSKA						
Rovnosť príležitostí a prístup na trh práce	Osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku a odbornú prípravu	7,8				
	Úroveň digitálnych zručností jednotlivcov (% obyvateľstva vo veku 16 – 74 rokov) (2021)	55,0				
	Mládež – NEET (% celkového obyvateľstva vo veku 15 – 29 rokov) (2021)	14,2				
	Rozdiel v zamestnanosti žien a mužov (v percent. bodoch) (2021)	8,5				
	Pomer príjmov horného a dolného kvintilu (S80/S20) (2020)	3,0				
Dynamické trhy práce a spravodlivé pracovné podmienky	Miera zamestnanosti (% obyvateľstva vo veku 20 – 64 rokov) (2021)	74,6				
	Miera nezamestnanosti (% obyvateľstva vo veku 15 – 74 rokov) (2021)	6,8				
	Dlhodobá nezamestnanosť (% obyvateľstva vo veku 15 – 74 rokov) (2021)	3,9				
	Rast HDPD na obyvateľa (2008 = 100) (2020)	123,3				
Sociálna ochrana a inklúzia	Ohrození chudobou alebo sociálnym vylúčením (v %) (2020)	13,8				
	Deti ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením (v %) (2020)	18,4				
	Vplyv sociálnych transferov (okrem dôchodkov) na znižovanie chudoby (% zníženia miery rizika chudoby) (2020)	40,0				
	Rozdiel v zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím (pomer) (2020)	23,6				
	Nadmerné zataženie nákladmi na bývanie (% obyvateľstva) (2020)	3,2				
	Deti vo veku menej ako tri roky navštevujúce zariadenia formálnej starostlivosti o deti (% detí do 3 rokov) (2020)	4,8				
	Subjektívne neuspokojená potreba lekárskej starostlivosti (% obyvateľstva vo veku nad 16 rokov) (2020)	3,2				
Kritická situácia	Výsledky, ktoré treba sledovať	Slabé, ale zlepšujúce sa výsledky	Dobré výsledky, ktoré si však vyžadujú monitorovanie	Priemerné výsledky	Výsledky lepšie ako priemer EÚ	Najlepšie výsledky

Aktualizácia z 29. apríla 2022. V sociálnom prehľade sú členské štáty klasifikované podľa štatistickej metodiky dohodnutej s Výborom pre zamestnanosť a Výborom pre sociálnu ochranu. Metodika skúma úroveň a zmeny ukazovateľov spoločne v porovnaní s príslušnými priemernými hodnotami na úrovni EÚ a zatrieduje členské štáty do siedmich kategórií. Metodologické podrobnosti sa uvádzajú v spoločnej správe o zamestnanosti na rok 2022. Z dôvodu zmeny vymedzenia úrovne digitálnych zručností jednotlivcov z roku 2021 sa v tomto ukazovateli výnimočne uvádzajú len úroveň; NEET: osoby, ktoré nie sú zamestnané, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy; GDHI: hrubý disponibilný príjem domácnosti.

Zdroj: Európska komisia.

Zatiaľ čo slovenský trh práce sa celkovo zotavil, problémy zraniteľných skupín sa zintenzívnili. Miera nezamestnanosti osôb s nízkou kvalifikáciou sa v 3. štvrtroku 2021 zvýšila na

42,9 % (najvyššia v EÚ) a podiel dlhodobo nezamestnaných (ako podiel nezamestnaných) zostal významný, a to na úrovni 61,3 % v 3. štvrtroku 2021. Počas krízy spôsobenej pandémiou COVID-19 boli neúmerne zasiahnutí mladí ľudia. V roku 2021 bola miera NEET (podiel mladých ľudí, ktorí sa nezdokladávajú, nie sú zamestnaní ani neabsolvujú odbornú prípravu, na celkovom obyvateľstve vo veku 15 – 29 rokov) na úrovni 14,2 %, čo je pod úrovňou pred pandémiou, ale mierne nad priemerom EÚ (13,1 %). Na vyriešenie tohto problému sa v rámci Európskeho sociálneho fondu Plus (ESF+) 12,5 % z celkových pridelených finančných prostriedkov vyčlení na podporu zamestnanosti mladých ľudí v rámci posilnenej záruky pre mladých ľudí. Rozdiel v zamestnanosti žien a mužov v roku 2021 zostáva blízko priemeru EÚ na úrovni 8,5 percentuálneho bodu. Rozdiel v odmeňovaní žien a mužov (18,4 % v roku 2019) je však naďalej väčší ako priemer EÚ (14,1 %), a to aj napriek výrazne vyššej miere dosiahnutého terciárneho vzdelania u žien. Okrem toho je rozdiel v miere zamestnanosti medzi ľuďmi so zdravotným postihnutím a bez neho 23,6 percentuálneho bodu. Pracovné príležitosti sú obzvlášť slabé pre rómsku komunitu, kde je miera zamestnanosti vo vekovej skupine 20 – 64 rokov len 20 % (12 % u žien). Okrem toho 68 % mladých ľudí vo veku 16 – 24 rokov nie je zamestnaných, ani nie je v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, pričom 74 % z nich tvoria ženy⁽⁵⁰⁾.

Slovensko má jednu z najvyšších mier pracovných miest ohrozených automatizáciou v rámci OECD, čo poukazuje na kľúčovú úlohu zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie. Hlavnými výzvami, ktorým krajina čelí, sú technologické zmeny a digitalizácia. Nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami na trhu práce môže v budúcnosti ovplyvniť zamestnateľnosť a zmeny pracovného miesta. V roku 2020 patrilo Slovensko medzi krajiny s najvyšším nesúladom medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami (35 %) v EÚ ISCED 3-8 (vyššie sekundárne až doktorandské vzdelávanie). Vzhľadom na tieto skutočnosti bude vzdelávanie, zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikácia hlavnými oblasťami pomoci pre Európsky sociálny fond Plus (ESF+). Účasť dospelých na vzdelávaní za posledné štyri týždne bola pod priemerom EÚ v roku 2020 (2,8 % oproti

⁽⁵⁰⁾ Slovenská národná stratégia pre integráciu Rómov do roku 2030.

9,2 %). Podiel dospelých Slovákov aspoň so základnými digitálnymi zručnosťami bol 55 % v roku 2021, čo je tesne nad priemerom EÚ 54 %. Pracovníci, ktorí najviac potrebujú nepretržité vzdelávanie a odbornú prípravu, sa na nich zúčastňovali v podstatne menšej miere ako tí, ktorí to potrebujú menej. V roku 2020 bol počet detí vo veku do troch rokov vo formálnej starostlivosti o deti na Slovensku 4,8 %, čo stále predstavuje jednu z najnižších hodnôt v EÚ (priemer EÚ v roku 2020 je 32,3 %). Slovensko takisto čelí vysokej miere predčasného ukončovania vzdelávania a odbornej prípravy medzi rómskymi deťmi spolu s regionálnymi rozdielmi vo výsledkoch v oblasti vzdelávania (pozri aj prílohu 13). Posilňovanie kvality a inkluzívnosti vzdelávania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach je kľúčom k tomu, aby Slovensko prispelo k dosiahnutiu hlavných cieľov EÚ do roku 2030 v oblasti zručností a zamestnanosti.

Podiel ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením zostáva relatívne nízky, no s veľkými regionálnymi rozdielmi. Celková miera ohrozenia chudobou alebo sociálnym vylúčením (13,8 % v roku 2020) neustále klesá a patrí medzi najnižšie v EÚ, hoci u detí je táto miera stále pomerne vysoká (19,2 % v roku 2020). Regionálne rozdiely sú značné – podiel ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením sa pohybuje od 7,9 % v Bratislave po 21,7 % na východnom Slovensku. Vážna materiálna a sociálna deprivácia stále postihuje 4,5 % obyvateľstva, čo je do značnej miery spojené s nízkou životnou úrovňou v marginalizovaných rómskych osadách. Plánuje sa, že značné investície z ESF+ prinesú pracovné miesta a sociálne služby väčšiemu počtu týchto komunit ako v programovom období 2021 – 2027. Dostupnosť nájomného a sociálneho bývania na Slovensku zostáva veľmi nízka. Z údajov EU-SILC vyplýva, že podiel domácností žijúcich v nájomných bytoch vo vlastníctve verejného sektora (1,6 %) je porovnateľne nižší ako priemer EÚ (10,8 %). Prístup k zdravotnej starostlivosti je vo všeobecnosti dobrý, keďže podiel obyvateľstva, ktoré uvádza nenaplnené potreby zdravotnej starostlivosti, je v súlade s priemerom EÚ. Úmrtnosť z príčin, ktorým sa dalo predísť a ktoré sa dali liečiť, však zostáva jednou z najvyšších v EÚ. Nedostatok zdravotníckeho personálu, najmä sestier a všeobecných lekárov, zároveň neúmerne ovplyvňuje dostupnosť zdravotnej starostlivosti na vidieku.

V tejto prílohe sa vysvetľujú hlavné výzvy pre slovenský systém vzdelávania a odbornej prípravy vzhľadom na ciele na úrovni EÚ v medziach strategického rámca Európskeho vzdelávacieho priestoru a na iné kontextové ukazovatele na základe analýzy z Monitora vzdelávania a odbornej prípravy za rok 2021.

Slovenský systém vzdelávania a odbornej prípravy zápasí s nízkou inkluzívnosťou a problémami v oblasti kvality a spravodlivosti, ktoré sa môžu ešte zhoršiť v dôsledku pandémie. Slovensko výrazne zaostáva za priemerom EÚ a cieľmi na úrovni EÚ, pokiaľ ide o účasť na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve a základné zručnosti.

Účasť na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve zostáva jednou z najnižších v EÚ. Miera účasti detí vo veku nad tri roky sa okrem toho medzi regiónmi výrazne líši, pričom najnižšiu mieru má východné Slovensko (65,3 %). Povinné predškolské vzdelávanie pre 5-ročné deti bolo zavedené v septembri 2021, z prvých dôkazov však vyplýva, že nie všetky deti boli zapísané. ⁽⁵¹⁾

Študijné výstupy zostávajú nízke, pričom viac ako polovici žiakov zo znevýhodneného prostredia chýbajú základné zručnosti. Podiel mladých ľudí s nízkymi základnými zručnosťami v čítaní, matematike a prírodných vedách meraný testom PISA je výrazne vyšší ako priemer EÚ. Sociálno-ekonomické zázemie študentov výrazne ovplyvňuje ich výkon, keďže viac ako polovici všetkých žiakov v dolnom sociálnom kvartile chýbajú základné zručnosti (51,9 %). Podiel žiakov s najlepšimi výsledkami je takisto nízky, takmer polovica priemeru EÚ (1,8 % v porovnaní s 3,4 % v EÚ27). Napriek prijatým opatreniam očakávané straty vo vzdelávaní v dôsledku ochorenia COVID-19 predstavujú riziko prehĺbenia nerovností vo vzdelávaní, ktoré postihuje najmä študentov s osobitnými vzdelávacími potrebami a zo znevýhodneného sociálno-ekonomického zázemia. Verejné výdavky na vzdelávanie zostávajú pod priemerom EÚ (4,2 % HDP v roku 2019, 4,7 % v EÚ27).

⁽⁵¹⁾ Centrum vzdelávacích analýz, príspevok na blogu z 13. januára 2022, dostupné na stránke <https://dennikn.sk/2678662/skolsky-tyzden-ani-po-zavedeni-povinnosti-nechodia-do-materskej-skoly-vsetky-patrocne-deti/?cst=0282f51931acf8e79e0056164e7f25a1f44699e4>

Tabuľka A13.1: **Ciele na úrovni EÚ a ďalšie kontextové ukazovatele v medziach strategického rámca Európskeho vzdelávacieho priestoru**

Ukazovateľ	Cieľ	2015			2021	
		Slovensko	EÚ27	Slovensko	EÚ27	
Účasť na vzdelávaní v ranom detstve (vo veku od 3 rokov)	96,0 %	72,2 %	91,9 %	77,8 % ^{201900,0 %}	92,8 % ²⁰¹⁹	
Osoby vo veku 15 rokov, ktoré dosahujú slabé výsledky v týchto oblastiach:	Čítanie	< 15 %	32,1 %	20,4 %	31,4 % ²⁰¹⁸	22,5 % ²⁰¹⁸
	Matematika	< 15 %	27,7%	22,2 %	25,1 % ²⁰¹⁸	22,9 % ²⁰¹⁸
	Veda	< 15 %	30,7 %	21,1 %	29,3 % ²⁰¹⁸	22,3 % ²⁰¹⁸
Osoby, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu (vek 18 – 24 rokov)	Spolu	< 9 %	6,9 %	11,0 %	7,8 %	9,7 %
Podľa pohlavia	Muži		6,9 %	12,5 %	8,1 %	11,4 %
	Ženy		6,8 %	9,4 %	7,5 %	7,9 %
Podľa stupňa urbanizácie	Mestá		2,8 % ^u	9,6 %	4,5 % ^u	8,7 %
	Vidiecke oblasti		10,1 %	12,2 %	6,4 %	10,0 %
Podľa krajiny narodenia	Osoby narodené na Slovensku		6,9 %	10,0 %	7,9 %	8,5 %
	Osoby narodené v EÚ		: ^u	20,7 %	: ^u	21,4 %
	Osoby narodené mimo EÚ		: ^u	23,4 %	: ^u	21,6 %
	Spolu	45,0 %	31,3 %	36,5 %	39,5 %	41,2 %
Podľa pohlavia	Muži		23,5 %	31,2 %	28,2 %	35,7 %
	Ženy		39,6 %	41,8 %	51,2 %	46,8 %
Podľa stupňa urbanizácie	Mestá		50,2 %	46,2 %	60,0 %	51,4 %
	Vidiecke oblasti		23,8 %	26,9 %	31,9 %	29,6 %
Dosiahnuté terciárne vzdelanie (vek 25 – 34 rokov)	Osoby narodené na Slovensku		31,2 %	37,7 %	39,5 %	42,1 %
	Osoby narodené v EÚ		: ^u	32,7 %	28,1 %	40,7 %
	Osoby narodené mimo EÚ		: ^u	27,0 %	44,0 %	34,7 %
	Spolu	45,0 %	31,3 %	36,5 %	39,5 %	41,2 %
Podiel učiteľov (ISCED 1 – 3) vo veku 50 rokov alebo viac		37,2 %	38,3 %	36,9 % ^{201900,0 %}	38,9 % ²⁰¹⁹	

Zdroj: Eurostat (údaje UNESCO, LFS); OECD (PISA). Poznámky: Priemer EÚ na základe výsledkov PISA v čítaní za rok 2018 nezahŕňa Španielsko; u = nízka hodnovernosť; = nie je k dispozícii; údaje o zostávajúcich cieľoch na úrovni EÚ v medziach strategického rámca Európskeho vzdelávacieho priestoru, ktoré sa týkajú slabých výsledkov v oblasti digitálnych zručností, poskytnutia vzdelávania na pracovisku pre absolventov odborného vzdelávania a prípravy (OVP) a účasti dospelých na vzdelávaní, zatiaľ nie sú k dispozícii.

Zvýšilo sa predčasné ukončenie školskej dochádzky, medzi regiónmi a medzi rómskou komunitou existujú nerovnosti. Podiel osôb, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu, v roku 2021 prudko klesol z nízkej úrovne 5,3 % v roku 2012. Miera zostáva najvyššia na východnom Slovensku (12 % v roku 2020), s prevahou rómskeho obyvateľstva a s dôsledkami pre ich pracovné vyhliadky a sociálne začlenenie. Znevýhodnení študenti sa sústreďujú v rovnakých školách častejšie ako v iných členských štátoch EÚ (pozri obrázok 13.1.). Podiel žiakov s osobitnými výchovno-vzdelávacími potrebami umiestnených v úplne samostatných vzdelávacích prostrediach na Slovensku je najvyšší spomedzi 23 skúmaných krajín

EÚ (5,63 % v porovnaní s 1,55 % v EÚ23) ⁽⁵²⁾. Tento trend sa týka najmä rómskeho obyvateľstva. Cieľom nedávno prijatej stratégie pre inkluzívne vzdelávanie do roku 2030 je zlepšiť rovnosť na všetkých úrovniach.

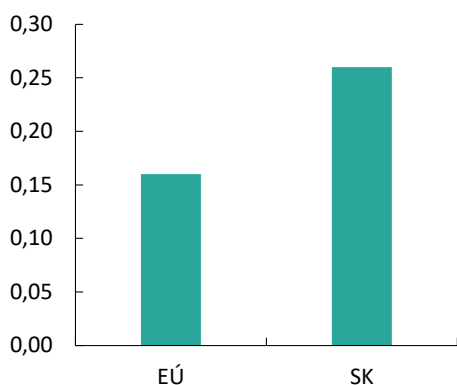
Atraktivnosť učiteľského povolania je obmedzená a nedostatok učiteľov je výrazný.

Platy slovenských učiteľov sú výrazne nižšie ako platy ostatných vysokoškolsky vzdelaných

⁽⁵²⁾ European Agency Statistics on Inclusive Education: 2018 Dataset Cross-Country Report (Európska agentúra pre štatistiku o inkluzívnom vzdelávaní: Správa o dátových súboroch krajiny 2018) (J. Ramberg, A. Lénárt a A. Watkins, eds.). Európska agentúra pre štatistiku o inkluzívnom vzdelávaní, Odense, Dánsko, www.european-agency.org.

pracovníkov (v rozsahu od 56 % do 75 %) ⁽⁵³⁾. Učiteľské povolanie sa vníma ako menej cenené spoločnosťou a nedostatok učiteľov narastá. Z analýzy ⁽⁵⁴⁾ vyplýva, že počet pedagogických pracovníkov na Slovensku treba posilniť a politiky vzdelávania učiteľov by mali byť osobitne zamerané na kvalitné, rovnoprávne a inkluzívne vzdelávanie.

Graf A13.1: **Index izolácie znevýhodnených študentov, PISA 2018**

Indexom izolácie sa meria to, či sú žiaci typu a) viac koncentrovaní v niektorých školách. Index súvisí s pravdepodobnosťou, že znevýhodnení študenti budú zapísaní do škôl, ktoré prijímajú žiakov iného typu. Môže mať hodnotu na stupnici 0 až 1, kde 0 znamená nulovú segregáciu a 1 znamená úplnú segregáciu.

Zdroj: OECD (2019), PISA 2018.

Účasť na vysokoškolskom vzdelávaní sa približuje priemeru EÚ, pretrvávajú však veľké rozdiely a nedostatok odborníkov. Medzi rokmi 2012 a 2021 sa táto miera zvýšila o 12,5 percentuálneho bodu. Rodový rozdiel v prospech žien sa však v roku 2021 zväčšil a pri hodnote 23 percentuálnych bodov dosiahol viac ako dvojnásobok priemeru EÚ (11,1 percentuálneho bodu). Rozdiel medzi vidiekom a mestom je výrazný na úrovni 28,1 percentuálneho bodu (EÚ 21,8 percentuálneho bodu). Pretrvávajú aj vysoké regionálne rozdiely: v Bratislavskom kraji má vysokoškolské vzdelanie 54,9 % dospelého obyvateľstva, v ostatných krajoch sa miera pohybuje od 34,5 % do 37,2 % (rok 2020).

⁽⁵³⁾ OECD (2021), „Slovak Republic“, in *Education at a Glance 2021: OECD Indicators* („Slovenská republika“, V: Vzdelávanie v kocke 2021: ukazovatele OECD), OECD Publishing, Paríž. DOI: <https://doi.org/10.1787/d8cc1985-en>.

⁽⁵⁴⁾ Ekonomické prehľady vypracované OECD: Slovenská republika 2022, OECD Publishing, Paríž, <https://doi.org/10.1787/78ef10f8-en>. OECD (2020a), *Skills Strategy Slovak Republic: Assessment and Recommendations* (Stratégia v oblasti zručností v Slovenskej republike: posúdenie a odporúčania), OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paríž 2022, <https://doi.org/10.1787/bb688e68-en>.

Rodový rozdiel v dosiahnutom terciárnom vzdelaní na úrovni 19,9 percentuálneho bodu v prospech žien je takmer dvojnásobkom priemeru EÚ (10,8 percentuálneho bodu). Okrem toho je podiel absolventov vedy, techniky, inžinierstva a matematiky (STEM) pod priemerom EÚ (21,86 % v porovnaní s 26 %). Okrem toho má Slovensko jeden z najvyšších podielov študentov študujúcich v zahraničí (19 % v porovnaní s 2 % vo všetkých krajinách OECD) a mnohí z nich sa nevrátia domov ⁽⁵⁵⁾. Nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami patrí medzi najvyššie v EÚ (pozri prílohu 12). Slovensko pristúpilo k reformám s cieľom zlepšiť systémy zabezpečenia kvality, financovania a riadenia vo vysokoškolskom vzdelávaní. Krajina takisto zlepšila súlad medzi relevantnosťou potrieb trhu práce a odborným vzdelávaním a prípravou.

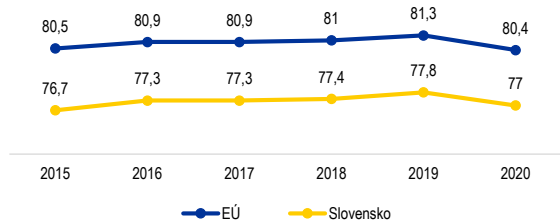
Reformy a investície v rámci plánu obnovy a odolnosti pomôžu riešiť niektoré z dlhodobých problémov. Kľúčové reformy a investície sa zameriavajú na rozšírenie vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, modernizáciu školského vzdelávania, zníženie predčasného ukončenia školskej dochádzky, zlepšenie kvality vzdelávania učiteľov a zvýšenie odborných požiadaviek, zlepšenie inkluzívnosti na všetkých úrovniach a odstránenie segregácie rómskej komunity vo vzdelávaní. Cieľom reforiem vo vysokoškolskom vzdelávaní je zlepšiť kvalitu, internacionalizáciu a riadenie.

⁽⁵⁵⁾ „Slovak Republic“, in *Education at a Glance 2020: OECD Indicators* („Slovenská republika“, V: Vzdelávanie v kocke 2021: ukazovatele OECD), OECD Publishing, Paríž. 2020 DOI: <https://doi.org/10.1787/93fa3f80-en>; Martinak a Varsik, 2020, <https://www.minedu.sk/data/att/18017.pdf>.

Odolná zdravotná starostlivosť je obzvlášť dôležitá vzhľadom na prebiehajúcu pandémiu COVID-19 a je predpokladom udržateľného hospodárstva a spoločnosti. Táto príloha poskytuje prehľad o sektore zdravotníctva na Slovensku.

Stredná dĺžka života na Slovensku je v porovnaní s priemerom EÚ nízka a v roku 2020 sa pre COVID-19 znížila takmer o desať mesiacov. K 17. aprílu 2022 Slovensko nahlásilo 3,55 kumulatívnych úmrtí na COVID-19 na 1 000 obyvateľov a 414 potvrdených kumulatívnych prípadov COVID-19 na 1 000 obyvateľov. Napriek zlepšeniam zostáva úmrtnosť z príčin, ktoré sa dali liečiť, oveľa vyššia ako vo väčšine krajín EÚ.

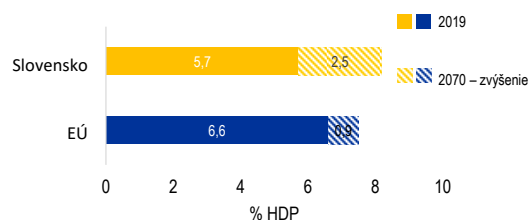
Graf A14.1: **Stredná dĺžka života pri narodení, v rokoch**

Zdroj: Databáza Eurostatu.

Výdavky na zdravotníctvo na Slovensku boli v roku 2019 takmer 3 percentuálne body HDP pod priemerom EÚ. Napriek tejto nízkej úrovni poskytuje Slovensko prostredníctvom zákonného zdravotného poistenia komplexnú starostlivosť takmer celému obyvateľstvu. Podiel verejných výdavkov na celkových výdavkoch na zdravotníctvo je o niečo vyšší ako priemer EÚ. Doplatky domácností však tvoria takmer 20 % všetkých výdavkov na zdravotníctvo. Napriek súčasnému relatívne mladému obyvateľstvu sa predpokladá, že verejné výdavky na zdravotníctvo sa do roku 2070 zvýšia o 2,5 percentuálneho bodu HDP (v porovnaní s 0,9 percentuálneho bodu pre EÚ), čo vyvoláva obavy z hľadiska dlhodobej fiškálnej udržateľnosti.

Graf A14.2: **Predpokladaný nárast verejných výdavkov na zdravotnú starostlivosť v rokoch 2019 – 2070 (referenčný scenár)**

Zdroj: Európska komisia/EPC (2021).

Pripravujú sa reformy na zmiernenie nedostatku zdravotníckych pracovníkov. Podiel sestier aj lekárov na Slovensku je pod priemerom EÚ, pričom nedostatok sa týka najmä služieb primárnej starostlivosti v niektorých regiónoch. Vek pracovnej sily v zdravotníctve spolu s nízkym počtom absolventov ošetrovateľstva a lekárov v niektorých špecializáciách zvyšujú obavy o ich prísun v budúcnosti. V reakcii na to vláda vypracovala celý rad opatrení na zvýšenie odbornej prípravy a zlepšenie miery udržania zdravotníckych pracovníkov.

Slovensko plánuje prostredníctvom svojho plánu obnovy a odolnosti investovať 1,26 miliardy eur (19,3 % z celkového plánu obnovy a odolnosti) na posilnenie fyzickej a digitálnej infraštruktúry slovenského systému zdravotníctva a starostlivosti o duševne chorých a zlepšenie ich nákladovej efektívnosti, najmä prostredníctvom modernizácie národnej siete verejných nemocníc. Investície a reformy sa sústreďujú aj do historicky podfinancovaných oblastí dlhodobej starostlivosti.

Tabuľka A14.1: **Kľúčové ukazovatele zdravia**

	2016	2017	2018	2019	2020	Priemer EÚ (posledný rok)
Liečiteľná úmrtnosť na 100 000 obyvateľov (odvrátiteľná úmrtnosť vďaka optimálnej kvalite zdravotnej starostlivosti)	168,3	173,7	165,3	163,5		92,1 (2017)
Úmrtnosť na rakovinu na 100 000 obyvateľov	315,1	311,4	310,6	293,3		252,5 (2017)
Bežné výdavky na zdravie, % HDP	7,0	6,8	6,7	7,0		9,9 (2019)
Podiel štátu na výdavkoch na zdravie, % bežných výdavkov na zdravie	80,4	79,9	80,1	79,8		79,5 (2018)
Výdavky na prevenciu, % bežných výdavkov na zdravie	1,2	1,0	0,8	0,8		2,8 (2018)
Postele akútnej nemocničnej starostlivosti na 100 000 obyvateľov	487,8	490,7	481,0	485,4		387,4 (2019)
Lekári na 1 000 obyvateľov *	3,5	3,4	3,5	3,6		3,8 (2018)
Zdravotné sestry na 1 000 obyvateľov *	5,7	5,7	5,7	5,7		8,2 (2018)
Spotreba antibakteriálnych liekov na systematické použitie v komunite, denná definovaná dávka na 1 000 obyvateľov na deň **	21,3	18,5	20,2	18,0	13,2	14,5 (2020)

Údaje o hustote lekárov sa týkajú lekárov aktívne vykonávajúcich medicínu okrem FI, EL, PT (s povolením na výkon praxe) a SK (profesionálne aktívnych). Údaje o hustote sestier sa vzťahujú na sestry v aktívnej službe (imputácia z roku 2014 v prípade FI) okrem IE, FR, PT, SK (profesionálne aktívne) a EL (len sestry pracujúce v nemocniciach).

Viac informácií: https://ec.europa.eu/health/state-health-eu/country-health-profiles_sk.

Zdroj: databáza Eurostatu; okrem: * Databáza Eurostatu a OECD, ** ECDC.

Regionálny rozmer je dôležitým faktorom pri posudzovaní hospodárskeho a sociálneho rozvoja v členských štátoch.

Zohľadnenie tohto rozmeru umožňuje dobre nastavenú a cieleňú politickú reakciu, ktorou sa podporuje súdržnosť a zabezpečuje udržateľný a odolný hospodársky rozvoj vo všetkých regiónoch. S výnimkou kraja hlavného mesta Bratislavy zostávajú slovenské regióny výrazne pod priemerom EÚ z hľadiska HDP/obyvateľa (PPS). Regionálne rozdiely zostávajú vysoké a spôsobuje ich produktivita práce, infraštruktúra a rozdiely v konkurencieschopnosti medzi hlavným mestom a menej rozvinutými regiónmi krajiny a predstavujú prekážku pre zelenú a digitálnu transformáciu.

Slovensko do roku 2014 dobiehalo zvyšok EÚ, no odvtedy sa HDP od priemeru EÚ odchyľuje.

Po vrchole 78 % je teraz HDP na obyvateľa na úrovni 70 % priemeru EÚ. Trend je rovnaký pre všetky slovenské regióny, ale najmenej rozvinuté regióny od vrcholu poklesli relatívne menej v porovnaní s hlavným mestom. HDP v troch regiónoch sa pohybuje od 50 % do 65 %, pričom v regióne hlavného mesta Bratislava je to 162 % priemeru EÚ.

V roku 2018 bola produktivita na Slovensku pod priemerom EÚ (na úrovni 74 %).

Pohybovala sa od 109 % v regióne hlavného mesta Bratislava do 62 % na strednom Slovensku. Reálny rast produktivity na ročnej báze bol v rokoch 2010 – 2019 1,79 %. Regionálne sa to pohybovalo od 1,7 % pre stredné Slovensko do 2,09 % pre východné Slovensko. Trendy územného rozvoja ovplyvňujú viaceré faktory, keďže financovanie kľúčových aktív, akými sú dopravná infraštruktúra a ľudský kapitál, stále čelí problémom v menej rozvinutých regiónoch. Všetky regióny zaostávajú za

regiónom hlavného mesta v podmienkach trhu práce, v podiele obyvateľstva s terciárnym vzdelaním, zamestnanosti v odvetví špičkových technológií a službách náročných na vedomosti a výdavkoch na výskum a vývoj.

Medzi Bratislavou a zvyškom krajiny prevláda výrazný regionálny rozdiel v konkurencieschopnosti.

Región hlavného mesta je produktívnejší, inovatívnejšie výdavky na výskum a vývoj v hlavnom meste, na úrovni 1,4 % HDP, sú dvakrát vyššie ako v iných regiónoch a lepšie prepojené. Index regionálnej konkurencieschopnosti pre región hlavného mesta mal v roku 2019 hodnotu 76, no na východnom Slovensku klesol na hodnotu 33. Vo výkonnosti dopravy autom zaostáva západné Slovensko, a najmä stredné a východné Slovensko. V Bratislave a okolí je tento pomer 87,2 %, ale na západnom Slovensku klesá na 50,3 %, na strednom Slovensku 30,7 % a na východnom Slovensku 37,5 %. Krajina vykazuje miere nízku inovačnú výkonnosť s dôrazom na regionálne rozdiely.

Slovenské regióny budú riešiť vplyvy prechodu na klimatickú neutralitu.

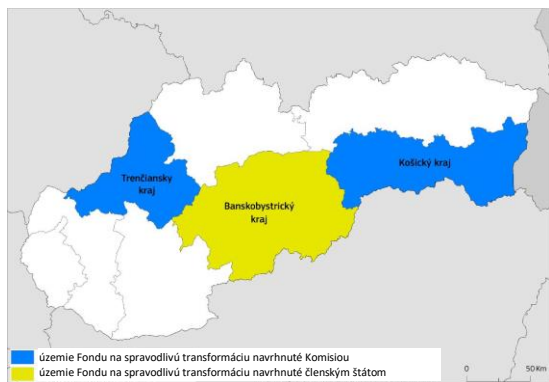
Územia, na ktoré má prechod najväčší vplyv, sú: Trenčiansky kraj (konkrétne Hornonitriansky kraj s ťažbou uhlia a výrobou energie spaľovaním uhlia), Košický kraj (očakáva sa, že bude najviac postihnutý prechodom a s najväčším potenciálom na zníženie emisií CO₂ do roku 2030 z týchto troch krajov) a Banskobystrický kraj (veľmi závislý od klimaticky náročného priemyslu a veľkých spoločností). Tieto regióny budú musieť vynaložiť väčšie úsilie na dosiahnutie klimatickej neutrality a na riešenie sociálno-ekonomických vplyvov prechodu. Vo všetkých troch regiónoch sa intervencie Fondu na spravodlivú transformáciu (FST) plánujú zamerať na oblasti, v ktorých sa nachádzajú priemyselné odvetvia náročné na uhlík.

Tabuľka A15.1: Slovensko, vybrané ukazovatele na regionálnej úrovni

Región NUTS 2	HDP na obyvateľa (PPS)	Produktivita – hrubá pridaná hodnota (PPS) na zamestnanú osobu	Rast HDP	Miera zamestnanosti	Miera nezamestnanosti	Populácia s vysokým dosiahnutým vzdelaním	Výdavky na výskum a vývoj	Index regionálnej konkurencieschopnosti	Emisie CO ₂ z fosílnych palív na obyvateľa	Inovačná výkonnosť
	E Ú27=100, 2019	E Ú27=100, 2018	priem. % zmena oproti predchádzajúcemu roku, 2010 – 2019	% obyvateľstva vo veku 20-64, 2020	% aktívneho obyvateľstva, 2020	% obyvateľstva vo veku 30 – 34, 2017 – 2019	% HDP, 2018	Rozpätie 0 – 100, 2019	tona ekvivalentu CO ₂ , 2018	regionálna výkonnosťná skupina v region. prehľade výsledkov inovácie
Európska únia	100	100	1,57	72,3	7,1	39,4	2,19	57,3	7,2	
Slovensko	70	74	2,85	72,5	6,7	37,4	0,84	44,0		
Bratislava	162	109	2,46	79,8	3,4	61,1	1,42	76,0	9,8	mierny inovátor
Západné Slovensko	65	67	2,72	74,1	4,7	34,1	0,69	45,7	5,5	rozvíjajúci sa inovátor +
Stredné Slovensko	57	62	2,96	72,4	6,7	33,5	0,61	39,9	4,3	rozvíjajúci sa inovátor +
Východné Slovensko	50	67	3,49	67,6	10,5	33,4	0,48	32,9	10,6	rozvíjajúci sa inovátor +

Zdroj: Eurostat.

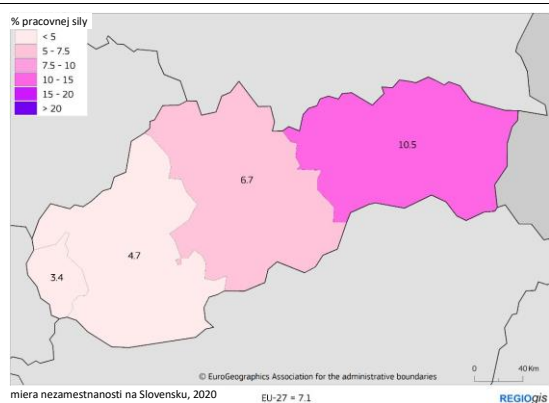
Graf A15.1: **Územia najviac postihnuté transformáciou v súvislosti so zmenou klímy na Slovensku**

Zdroj: Európska komisia.

V roku 2019 bolo chudobou alebo sociálnym vylúčením ohrozených 16,4 % slovenského obyvateľstva. Toto číslo je vyššie na strednom (21,5 %) a východnom Slovensku (21,2 %). Východné Slovensko má okrem toho vyšší podiel ľudí, ktorí predčasne ukončia školskú dochádzku (12 % ľudí vo veku 18 – 24 rokov). Región hlavného mesta môže počítať s najvyšším podielom vysoko vzdelaných ľudí vo veku 30 – 34 rokov (61,1 %). Je takmer dvojnásobne vyšší ako v ostatných slovenských regiónoch (33 – 34 %), ktoré sú pod priemerom EÚ (39,4 %).

Graf A15.2: **Miera nezamestnanosti (2020) na Slovensku**

Zdroj: Európska komisia.

Regionálne rozdiely v zamestnanosti zostávajú vysoké. Zamestnanosť v regióne hlavného mesta bola v roku 2020 takmer 80 %, kým na východnom Slovensku bolo zamestnaných len 67,6 % aktívneho obyvateľstva. To sa premieta do miery nezamestnanosti 10,5 %, čo je podstatne viac ako v iných regiónoch: 3,4 % v regióne hlavného mesta, 4,7 % na západnom Slovensku a 6,7 % na strednom Slovensku. V Bratislave sa niečo viac ako polovica

zamestnanosti realizuje v odvetviach náročných na vedomosti. Tieto podiely sú oveľa nižšie v iných regiónoch, kde sa pohybujú medzi 29 % a 38 %. Podobný model sa objavuje pre zamestnanosť v odvetviach špičkových technológií (10,8 % v regióne hlavného mesta a menej ako 5 % v ostatných regiónoch).

Pandémia COVID-19 zasiahla všetky regióny Slovenska. Medzi regiónmami existujú rozdiely, pokiaľ ide o nadmernú úmrtnosť v dôsledku COVID-19. Miera je 23 – 25 % na východnom a západnom Slovensku a 17 – 19 % v Bratislave a na strednom Slovensku. Odhadovaný vplyv krízy na regionálny HDP v roku 2020 bol vyšší v troch regiónoch (mínus 6,34 – 6,72 %) ako v regióne hlavného mesta (mínus 4,75 %). Slovensko patrilo medzi krajiny EÚ, kde boli školy zatvorené najdlhšie – (38 týždňov). Približne 52 000 (7,5 %) žiakov základných a stredných škôl nemalo žiadne dištančné vzdelávanie a až 128 000 (viac ako 18 %) žiakov sa vôbec nevzdelávalo online⁽⁵⁶⁾. Kritická situácia bola najmä v školách s vysokým podielom študentov zo sociálne znevýhodneného prostredia, najmä na východnom a strednom Slovensku.

⁽⁵⁶⁾ Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Inštitút vzdelávacej politiky. Prístup k vzdelávaniu počas uzatvorenia škôl v dôsledku pandémie COVID-19. 2020.

Táto príloha poskytuje prehľad o kľúčovom vývoji vo finančnom sektore na Slovensku.

Slovenský bankový sektor zostal napriek pandémie COVID-19 stabilný. Miera platobnej schopnosti bánk zostala v 3. štvrtroku 2021 stabilná na úrovni 19,9 % (v porovnaní s 19,3 % v EÚ). Ziskovosť bankového sektora zostala odolná a ďalej sa zlepšovala s rentabilitou vlastného kapitálu (ROE) na úrovni 8,7 % v 3. štvrtroku 2021 (v porovnaní so 7,1 % v EÚ). Kvalita aktív sa zlepšila pre podniky aj domácnosti, pričom pomer problémových úverov v 3. štvrtroku 2021 klesol na 2,1 % (v porovnaní s 2,1 % v EÚ). Pomer nákladov a výnosov sa v 3. štvrtroku 2021 znížil na 54 % (v porovnaní so 60,4 % v EÚ). Banky ťažili aj z veľkého objemu likvidity centrálnej banky, ktorá v 3. štvrtroku 2021 predstavovala približne 10,9 % celkových záväzkov. Ukazovateľ krytia likvidity bol v 3. štvrtroku 2021 vysoký na úrovni 185,6 %. Hlavné výzvy pre bankový sektor na Slovensku súvisia s rastúcim trhom nehnuteľného majetku určeného na bývanie.

Trh nehnuteľného majetku určeného na bývanie vykazuje strednodobé zraniteľnosti.

Európsky výbor pre systémové riziká (ESRB) (2022) ⁽⁵⁷⁾ vydal varovanie a identifikoval niekoľko kľúčových zraniteľností: známky nadhodnotenia cien nehnuteľností, vysoký rast cien nehnuteľností, zvyšujúca sa zadlženosť domácností a vysoký rast (hypotekárnych) úverov. Medziročné tempo rastu úverov na nehnuteľnosti v treťom štvrtroku 2021 predstavovalo 11,1 %. ESRB upozornil, že súčasný súbor politík na Slovensku je vhodný a čiastočne postačujúci na zmiernenie rizík a navrhol: doladiť existujúci rámec opatrení založených na dlžníkoch s cieľom riešiť zraniteľnosti; prípadne prepracovať proticyklický kapitálový vankúš alebo zaviesť vankúš na krytie sektorového systémového rizika s cieľom potenciálne znížiť poskytovanie hypotekárnych úverov; prípadne aktivovať článok 458 nariadenia (EÚ) č. 575/2013 o prudenciálnych požiadavkách úverových inštitúcií na expozície bánk voči nehnuteľnému majetku určenému na bývanie založených na internom ratingu, čo by mohlo zvýšiť odolnosť bankového sektora; a pre orgány, aby prijali doplňujúce kroky odstránením daňových stimulov na prijímanie hypotekárnych dlhových a reformou trhu s nájomným bývaním.

Slovensko prijalo opatrenia na inštitucionálnej a organizačnej úrovni na riešenie nedostatkov v systéme boja proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu.

Zodpovedné orgány sa teraz môžu spoľahnúť na širší súbor nástrojov na predchádzanie, odhaľovanie, vyšetrovanie a stíhanie prania špinavých peňazí. Pochopenie rizík prania špinavých peňazí a financovania terorizmu zostáva obmedzené, hoci sa prijímajú opatrenia na zlepšenie tohto stavu. Orgány zároveň podnikajú kroky na riešenie vznikajúcich rizík, najmä v súvislosti s virtuálnymi aktívami. Finančná spravodajská jednotka (FIU) a Národná banka Slovenska prijímajú opatrenia na posilnenie ich dohľadu. Obmedzený počet zdrojov vo FIU však naďalej vyvoláva obavy vzhľadom na jej úlohu orgánu dohľadu nad praním špinavých peňazí. Nedostatok ľudských, finančných a technických zdrojov takisto bráni finančnej spravodajskej práci FIU. Policajné prezídium prechádza reorganizáciou, aby sa zlepšila jeho úloha finančného vyšetrovania. Pokiaľ ide o trestné stíhanie a konfiškáciu, právomoc vykonávať konfiškáciu majetku tretích osôb a zriadenie úradu pre vyhľadávanie majetku vykazujú pozitívne účinky.

⁽⁵⁷⁾<https://www.esrb.europa.eu/news/pr/date/2022/html/esrb.pr22.0211~9393d5e991.en.html> (s. 120 – 122)

Tabuľka A16.1: Ukazovatele finančného zdravia na Slovensku

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Celkové aktíva bankového sektora (% HDP)	86,5	90,3	92,0	91,7	92,0	101,6	110,0
Podiel (celkové aktíva) piatich najväčších bánk (%)	72,3	72,7	74,5	75,6	75,7	76,8	-
Podiel (celkové aktíva) domácich úverových inštitúcií (%)¹	14,9	16,4	15,6	15,1	14,9	14,2	13,4
Ukazovatele finančného zdravia:¹							
– nesplácané úvery (% celkových úverov)	4,4	4,6	3,7	3,2	2,9	2,5	2,1
– ukazovateľ kapitálovej primeranosti (%)	17,7	18,0	18,6	17,8	18,0	19,3	19,9
– rentabilita vlastného kapitálu (%)	9,7	9,9	9,3	9,3	8,3	5,3	8,7
Úverový rast nefinančných korporácií (medziročná zmena v %)	-	-	7,8	8,2	4,4	5,1	7,8
Úverový rast domácností (medziročná zmena v %)	-	-	12,4	10,7	8,5	6,7	9,2
Pomer nákladov a výnosov (%)¹	-55,0	-54,9	57,8	56,4	58,0	59,7	54,0
Pomer úverov k vkladom (%)¹	90,3	90,5	96,2	98,5	99,1	95,4	89,1
Likvidita centrálnej banky ako % záväzkov	1,2	1,3	1,7	1,7	0,7	5,0	10,9
Dlh súkromného sektora (% HDP)	80,4	88,2	90,0	91,9	92,1	95,3	-
Hrubý zahraničný dlh (% HDP)¹							
Hrubý zahraničný dlh (% HDP) – verejný ¹	33,2	32,9	32,4	31,0	31,0	36,8	34,2
Hrubý zahraničný dlh (% HDP) – súkromný ¹	30,8	33,1	38,3	35,1	33,9	32,1	31,1
Rozpätie dlhodobých úrokových sadzieb verzus Bund (bázické body)	38,9	45,3	59,9	48,9	50,0	47,3	29,3
Podiel trhového financovania (%)	32,0	31,5	29,8	29,0	28,6	27,8	-
Emisia zelených dlhopisov (v miliardách EUR)			-	-	-	-	0,4

¹ Najaktuálnejšie údaje: tretí štvrťrok 2021.

(1) Najnovšie údaje: 3. štvrťrok 2021

Zdroj: ECB, Eurostat, Refinitiv.

Táto príloha poskytuje prehľad o daňovom systéme Slovenska na základe ukazovateľov. Obsahuje informácie o štruktúre daní, t. j. o typoch daní, z ktorých má Slovensko najväčší príjem, daňovom zaťažení pracovníkov a progresivite a prerozdelenom účinku daňového systému. Poskytuje aj informácie o výbere daní a dodržiavaní daňovej disciplíny a o rizikách činnosti agresívneho daňového plánovania.

Slovenský daňový systém sa pomerne výrazne spolieha na zdaňovanie práce a zdaňovanie spotreby a len v malej miere na zdaňovanie majetku. Príjmy z daní z práce sa zvýšil zo 14,4 % HDP v roku 2010 na 19,2 % v roku 2020 a v súčasnosti sa blíži priemeru EÚ. Príjmy zo zdanenia spotreby sa zvýšili z 9,9 % HDP v roku 2010 na 11,5 % HDP v roku 2020 a v súčasnosti sú vyššie ako priemer EÚ. Na druhej strane periodické dane z nehnuteľného majetku vytvárajú v roku 2020 príjmy vo výške 0,5 % HDP (v porovnaní s priemerom EÚ 1,2 %). Okrem toho príjmy z ekologického zdaňovania predstavujú v roku 2020 2,4 % HDP, čo je blízko priemeru EÚ.

Daňové zaťaženie práce je na Slovensku pre ľudí s nízkymi mzdami pomerne vysoké. Konkrétne v roku 2021 predstavovalo daňovo-odvodové zaťaženie slobodných zamestnancov zarábajúcich 50 % priemernej mzdy 36,6 % v porovnaní s priemerom EÚ 31,9 %. Pri vyšších zárobkoch (t. j. na úrovni 100 % a 167 % priemernej mzdy) sa daňovo-odvodové zaťaženie približovalo k priemeru EÚ. Schopnosť

daňovo-dávkového systému znižovať nerovnosť (meraná jeho schopnosťou znižovať Giniho koeficient) sa od roku 2010 o niečo zvýšila, ale stále je pod priemerom EÚ.

Slovensko by mohlo urobiť viac v oblasti digitalizácie daňovej správy, aby pomohlo znížiť daňové nedoplatky a znížiť náklady na dodržiavanie predpisov. Nevyrovnané daňové nedoplatky mierne klesli o 0,8 percentuálneho bodu na 27,4 % celkových čistých príjmov. To je mierne pod priemerom EÚ27, ktorý je 31,8 %, hoci tento priemer je v niekoľkých členských štátoch nafúknutý o veľmi vysoké hodnoty. Vo výročnej správe o zdaňovaní za rok 2021 sa poukazuje na veľký priestor na zlepšenie rýchlosti elektronického podávania daňových priznaní. Dodržiavanie daňových predpisov by sa dalo ďalej zlepšiť digitalizáciou. Krokom týmto smerom je zámer Slovenska zaviesť systém elektronickej fakturácie na vykazovanie medzipodnikových transakcií. V rokoch 2015 – 2019 sa výpadok príjmov z DPH znížil približne o 9 percentuálnych bodov. Napriek nedávnym zníženiam je však výpadok príjmov z DPH na Slovensku stále vysoký. V roku 2019 to bolo 16,1 % z celkovej daňovej povinnosti z DPH, čo je 5,6 percentuálneho bodu nad priemerom EÚ.

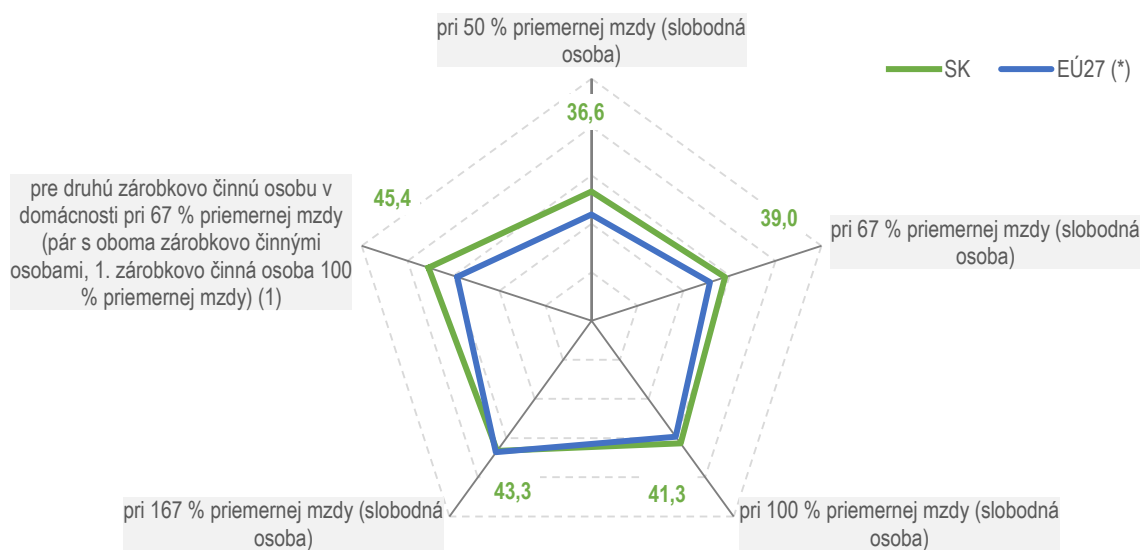
Tabuľka A17.1: **Ukazovatele zdaňovania**

	Slovensko					EÚ-27				
	2010	2018	2019	2020	2021	2010	2018	2019	2020	2021
Daňová štruktúra	dane spolu (vrátane povinných skutočných príspevkov na sociálne zabezpečenie) (% HDP)	27,9	34,0	34,4	35,0	35,6	37,9	40,1	39,9	40,1
	dane z práce (ako % HDP)	14,4	18,2	18,6	19,2		20,0	20,7	20,7	21,5
	spotrebné dane (ako % HDP)	9,9	11,2	11,4	11,5		10,8	11,1	11,1	10,8
	dane z majetku (ako % HDP)	3,6	4,6	4,3	4,3		7,1	8,2	8,1	7,9
	dane z nehnuteľností spolu (ako % HDP)	0,4	0,4	0,4	0,5		1,9	2,2	2,2	2,3
	periodické dane z nehnuteľného majetku (ako % HDP)	0,4	0,4	0,4	0,5		1,1	1,2	1,2	1,2
	environmentálne dane (ako % HDP)	2,1	2,5	2,4	2,4		2,4	2,4	2,4	2,2
Progresivita a spravodlivosť	daňovo-odvodové zaťaženie pri 50 % priemernej mzdy	31,8	36,9	37,3	36,4	36,6	33,9	32,4	32,0	31,5
	daňovo-odvodové zaťaženie pri 100 % priemernej mzdy (slobodná osoba) (*)	38,1	41,9	41,9	41,3	41,3	41,0	40,2	40,1	39,9
	daň z príjmov právnických osôb – efektívne priemerné sadzby dane (1) (*)		19,3	19,3	19,3			19,8	19,5	19,3
	rozdiel v koeficiente GINI pred zdanením a po zdanení a po daniach a peňažných sociálnych transferoch (dôchodky vylúčené zo sociálnych transferov)	5,5	5,7	4,9	6,3		8,4	7,9	7,4	8,3
Daňová správa a dodržiavanie predpisov	nevyrovnané daňové nedoplatky: celkový daňový dlh ku koncu roka (vrátane dlhu, ktorý sa považuje za nevyhnutný)/celkové príjmy (v %) (*)		28,2	27,4			31,9	31,8		
	výpadok príjmov z DPH (% celkovej daňovej povinnosti z DPH)		18,3	16,1			11,2	10,5		
Riziko vyplývajúce z finančnej činnosti	dividendy, úroky a licenčné poplatky (vyplatené a prijaté) ako podiel HDP (%)		5,6	3,7	3,1		10,7	10,5		
	toky PZI cez účelovo vytvorené subjekty, % celkových tokov PZI (prílevy aj odlevy)		0,0				47,8	46,2	36,7	

(*) Jednoduchý priemer EÚ27, keďže neexistuje žiadna súhrnná hodnota EÚ27.

Zdroj: Európska komisia a OECD.

daňovo-odvodové zaťaženie 2021 (v %)

(1) Priemerným daňovo-odvodovým zaťažením u druhej zárobkovo činnej osoby v domácnosti sa meria, koľko dodatočnej dane z príjmu fyzických osôb plus zamestnaneckých a zamestnávateľských odvodov na sociálne zabezpečenie bude musieť rodina zaplatiť v dôsledku vstupu druhej zárobkovo činnej osoby v domácnosti do zamestnania, ako podiel hrubých zárobkov druhej zárobkovo činnej osoby v domácnosti plus sociálne zabezpečenie zamestnávateľa splatné z príjmu druhej zárobkovo činnej osoby v domácnosti. Podrobnejšia diskusia je uvedená v OECD (2016), „*Taxing Wages 2016*“ (Zdanenie miezd), OECD Publishing, Paríž. http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2016-en.

(*) Jednoduchý priemer EÚ27, keďže neexistuje žiadna súhrnná hodnota EÚ27.

Zdroj: Európska komisia.

PRÍLOHA 18: KLÚČOVÉ EKONOMICKÉ A FINANČNÉ UKAZOVATELE

Tabuľka A18.1: Klúčové ekonomické a finančné ukazovatele

	2004 – 2007	2008 – 2012	2013 – 2018	2019	2020	2021	prognóza	
							2022	2023
Reálny HDP (medziročne)	7,8	2,0	2,9	2,6	-4,4	3,0	2,3	3,6
Potenciálny rast (medziročne)	5,8	3,6	2,1	2,2	1,1	1,4	2,0	2,8
Súkromná spotreba (medziročne)	6,5	1,2	2,7	2,7	-1,3	1,2	1,9	1,9
Verejná spotreba (medziročne)	2,1	1,9	2,2	4,6	0,9	1,9	-1,7	0,2
Tvorba hrubého fixného kapitálu (medziročne)	9,9	-1,5	3,3	6,7	-11,6	0,6	10,8	13,4
Vývoz tovaru a služieb (medziročne)	17,7	4,1	5,0	0,8	-7,3	10,2	2,9	7,4
Dovoz tovaru a služieb (medziročne)	16,5	1,6	5,4	2,1	-8,2	11,2	3,4	7,6
Príspevok k rastu HDP:								
Domáci dopyt (medziročne)	6,4	0,6	2,6	3,8	-3,0	1,2	2,8	3,9
Zásoby (medziročne)	0,6	-0,7	0,4	0,0	-2,2	2,6	0,0	0,0
Čistý vývoz (medziročne)	0,7	2,0	-0,1	-1,2	0,9	-0,8	-0,5	-0,4
Príspevok k rastu potenciálneho HDP:								
Celková práca (v hodinách) (medziročne)	0,4	0,6	-0,1	-0,4	-0,8	-0,3	-0,1	0,1
Akumulácia kapitálu (medziročne)	1,2	1,0	1,0	1,2	0,4	0,4	0,9	1,4
Celková produktivita faktorov (medziročne)	4,2	2,0	1,1	1,4	1,4	1,4	1,2	1,2
Produkčná medzera	1,6	-0,2	-0,6	2,9	-2,7	-1,1	-0,8	0,0
Miera nezamestnanosti	14,8	12,6	10,5	5,7	6,7	6,8	6,7	6,3
Deflátor HDP (medziročne)	3,1	1,0	0,5	2,5	2,4	2,4	6,6	5,5
Harmonizovaný index spotrebiteľských cien (HICP, medziročne)	4,1	2,7	0,7	2,8	2,0	2,8	9,8	6,8
Nominálna odmena na zamestnanca (medziročne)	8,4	3,8	3,6	6,8	3,6	5,9	7,8	7,0
Produktivita práce (reálna, odpracované hodiny, medziročne)	4,9	1,7	2,2	2,3	4,9	2,9	0,1	1,0
Jednotkové náklady práce (celé hospodárstvo, medziročne)	1,9	2,1	2,2	5,2	6,3	2,2	7,4	3,9
Reálne jednotkové náklady práce (medziročne)	-1,1	1,0	1,8	2,6	3,8	-0,2	0,8	-1,5
Reálny efektívny výmenný kurz (jednotkové náklady práce, medziročne)	6,0	2,2	1,2	2,2
Reálny efektívny výmenný kurz (HICP, medziročne)	6,7	2,3	0,2	0,6	2,5	0,1	.	.
Miera čistých úspor domácností (čisté úspory ako percento čistého disponibilného príjmu)	0,6	1,7	2,3	4,1	5,1	.	.	.
Tok súkromných úverov, konsolidovaný (% HDP)	7,7	6,0	6,1	4,3	3,7	.	.	.
Dlh súkromného sektora, konsolidovaný (% HDP)	48,5	66,7	84,2	92,1	95,3	.	.	.
z toho dlh domácností, konsolidovaný (% HDP)	13,1	24,6	36,4	43,6	47,2	.	.	.
z toho dlh nefinančných korporácií, konsolidovaný (% HDP)	35,4	42,1	47,8	48,5	48,0	.	.	.
Hrubé nesplácané dlhové nástroje (% celkových dlhových nástrojov a celkových úverov a preddavkov) (2)	1,5	3,4	3,6	2,5	2,1	.	.	.
Korporácie, čisté poskytnuté pôžičky (+) alebo čisté prijaté pôžičky (-) (% HDP)	-2,6	3,6	2,2	-2,7	2,2	2,2	-0,6	-0,2
Korporácie, hrubý prevádzkový prebytok (% HDP)	30,9	30,7	29,8	25,7	24,8	25,5	24,6	25,6
Domácnosti, čisté poskytnuté pôžičky (+) alebo čisté prijaté pôžičky (-) (%)	-0,1	0,7	1,0	2,0	2,6	1,6	0,3	0,2
Deflovaný index cien nehnuteľností na bývanie (medziročne)	.	-3,6	3,8	6,2	7,2	.	.	.
Investície do nehnuteľností na bývanie (% HDP)	3,0	3,0	3,0	3,3	3,9	4,0	.	.
Saldo bežného účtu (% HDP), platobná bilancia	-7,2	-3,7	-1,0	-3,4	0,4	-2,0	-3,7	-3,4
Obchodná bilancia (% HDP), platobná bilancia	-2,8	-0,2	2,4	0,1	2,3	0,7	.	.
Obchodovanie s tovarom a službami (medziročne)	-0,7	-1,2	-0,4	-0,3	-0,4	-0,8	-1,5	0,1
Saldo kapitálového účtu (% HDP)	0,2	1,3	1,4	0,7	0,8	1,4	.	.
Čistá medzinárodná investičná pozícia (% HDP)	-47,2	-61,6	-65,8	-65,9	-65,7	-61,9	.	.
NENDI – čistá medzinárodná investičná pozícia bez nástrojov, ktoré nepodliehajú riziku zlyhania (% HDP) (1)	0,3	-10,0	-14,0	-14,1	-14,8	-14,8	.	.
Závazky v rámci medzinárodnej investičnej pozície bez nástrojov, ktoré nepodliehajú riziku zlyhania (% HDP) (1)	43,4	57,3	76,9	93,5	103,6	124,2	.	.
Výkonnosť vývozu v porovnaní s vyspelými krajinami (zmena v % za 5 rokov)	83,9	15,9	3,5	-0,3	8,6	.	.	.
Podiel na vývoznom trhu, tovar a služby (medziročne)	7,7	-2,2	1,2	-2,2	3,7	0,2	-1,7	3,0
Tok priamych zahraničných investícií (% HDP)	-5,7	-2,0	-0,7	-2,3	2,1	0,3	.	.
Saldo verejných financií (% HDP)	-2,7	-5,4	-2,2	-1,3	-5,5	-6,2	-3,6	-2,6
Štruktúrne rozpočtové saldo (% HDP)	.	.	-2,0	-2,4	-4,5	-5,7	-3,3	-2,6
Hrubý dlh verejnej správy (% HDP)	34,6	40,2	52,3	48,1	59,7	63,1	61,7	58,3

(1) Čistá medzinárodná investičná pozícia bez priamych investícií a portfóliových kapitálových akcií.

(2) Domáce bankové skupiny a samostatné banky, dcérske spoločnosti kontrolované zahraničnými bankami z EÚ a mimo EÚ a pobočky kontrolované zahraničnými bankami z EÚ a mimo EÚ.

Zdroj: Eurostat a ECB k 2. máju 2022, ak sú údaje k dispozícii; Európska komisia v prípade prognózovaných údajov (prognóza z jari 2022).

V tejto prílohe sa posudzujú riziká fiškálnej udržateľnosti pre Slovensko v krátkodobom, strednodobom a dlhodobom horizonte. Dodržiava sa v nej rovnaký viacrozmerný prístup ako v Správe o fiškálnej udržateľnosti z roku 2021, aktualizovanej na základe prognózy Komisie z jari 2022.

V tabuľke 1 sú znázornené východiskové prognózy dlhu. Zobrazuje sa v nej predpokladaný verejný dlh a jeho členenie na primárne saldo, efekt snehovej gule (kombinovaný vplyv úrokových platieb a rastu nominálneho HDP na dynamiku dlhu) a zosúladenie dlhu a deficitu. V týchto prognózach sa predpokladá, že po roku 2023 sa neprijmú žiadne nové opatrenia fiškálnej politiky, a zahŕňajú očakávaný pozitívny vplyv investícií v rámci Next Generation EU.

Z grafu 1 vyplývajú štyri alternatívne scenáre okolo základného scenára na ilustráciu vplyvu zmien v predpokladoch. V scenári „historické primárne štrukturálne saldo“ sa predpokladá, že

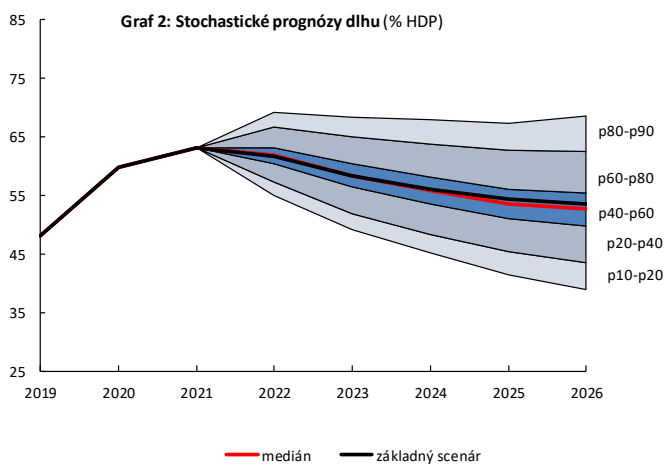
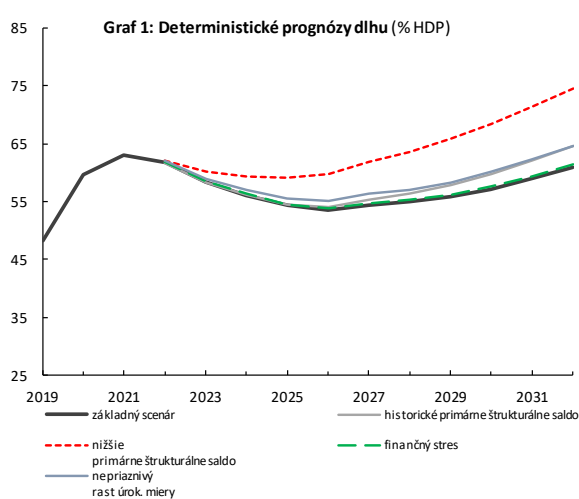
primárne štrukturálne saldo sa postupne vráti na minulú priemernú úroveň. V scenári „nižšie primárne štrukturálne saldo“ je primárne štrukturálne saldo trvalo slabšie než v základnom scenári. V scenári „nepriaznivý rast úrokovej miery“ sa predpokladá menej priaznivý efekt snehovej gule než v základnom scenári. V scenári „finančný stres“ bude krajina v roku 2022 dočasne čeliť vyšším trhovým úrokovým sadzbám.

V grafe 2 je zobrazený výsledok stochastických prognóz. Tieto prognózy ukazujú vplyv 2 000 rôznych otrasov ovplyvňujúcich rozpočtovú pozíciu vlády, hospodársky rast, úrokové sadzby a výmenné kurzy na dlh. Kužeľ zahŕňa 80 % všetkých simulovaných vývojov dlhu, teda nezahŕňa krajné udalosti.

V tabuľke 2 sú uvedené ukazovatele fiškálnej udržateľnosti S1 a S2 a hlavné faktory, ktoré na ne vplyvajú. Ukazovateľom S1 sa meria konsolidačné úsilie potrebné na zvýšenie dlhu na 60 % HDP za 15 rokov. Ukazovateľom S2 sa meria konsolidačné úsilie potrebné na stabilizáciu dlhu

Tabuľka A19.1: Analýza udržateľnosti dlhovej služby pre Slovensko

Tabuľka č. 1 Východiskové prognózy dlhu	2019	2020	2021	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Pomer hrubého dlhu (% HDP)	48,1	59,7	63,1	58,3	56,1	54,3	53,6	54,4	54,9	55,8	57,2	58,9	61,0
Zmena dlhu	-1,5	11,6	3,3	-3,4	-2,2	-1,7	-0,8	0,8	0,5	1,0	1,3	1,7	2,0
z čoho													
primárny deficit	0,1	4,3	5,0	1,5	1,4	1,3	1,6	2,4	2,6	2,8	3,0	3,2	3,4
efekt snehovej gule	-1,2	2,2	-2,0	-4,2	-3,6	-3,1	-2,4	-1,5	-2,1	-1,8	-1,7	-1,5	-1,4
zosúladenie dlhu a deficitu	-0,3	5,1	0,3	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hrubé potreby financovania (% HDP)	3,7	14,4	8,5	4,2	4,7	4,6	4,9	5,8	6,2	6,6	7,1	7,6	8,0

Tabuľka č. 2 Rozčlenenie ukazovateľov medzery udržateľnosti S1 a S2

	S1	S2
Index celkovo (v percent. bodoch HDP)	1,8	9,6
z čoho		
počiatočná rozpočtová pozícia	0,1	1,9
požiadavka na dlh	-0,1	
náklady súvisiace so starnutím	1,8	7,8
z čoho dôchodky	0,8	4,1
zdravotná starostlivosť	0,5	1,6
dlhodobá starostlivosť	0,3	1,7
iné	0,2	0,4

v neohraničenom horizonte. *Počiatočnou rozpočtovou pozíciou* sa meria úsilie potrebné na pokrytie budúcich úrokových platieb, zložka *nákladov súvisiacich so starnutím* predstavuje potrebu absorbovať predpokladanú zmenu verejných výdavkov súvisiacich so starnutím, ako sú dôchodky, zdravotná starostlivosť a dlhodobá starostlivosť a *požiadavkou na dlh* sa meria dodatočná úprava potrebná na dosiahnutie cieľovej hodnoty dlhu vo výške 60 % HDP.

A napokon teplotná mapa predstavuje celkovú klasifikáciu rizika fiškálnej udržateľnosti (tabuľka A19.2). *Kategória krátkodobého rizika* je založená na ukazovateli S0, ktorý je ukazovateľom včasného odhalenia fiškálneho stresu v budúcom roku. *Kategória strednodobého rizika* je odvodená z analýzy udržateľnosti dlhovej služby a ukazovateľa S1. Udržateľnosťou dlhovej služby sa posudzujú riziká pre udržateľnosť na základe niekoľkých kritérií: predpokladaná úroveň dlhu o 10 rokov, trajektória dlhu („rok s najvyššou úrovňou“), vierohodnosť fiškálnych predpokladov a priestor pre prísnejšie pozície v prípade potreby („priestor fiškálnej konsolidácie“), pravdepodobnosť, že dlh sa v nasledujúcich 5 rokoch nestabilizuje a veľkosť neistoty. *Kategória dlhodobého rizika* je založená na ukazovateli S2 a analýze udržateľnosti dlhovej služby.

Krátkodobé riziká pre fiškálnu udržateľnosť sú celkovo nízke. Ukazovateľ včasného zistenia Komisie (S0) nesignalizuje veľké krátkodobé fiškálne riziká (tabuľka A19.2).

Strednodobé riziká pre fiškálnu udržateľnosť sú vysoké. Na jednej strane analýza udržateľnosti dlhovej služby poukazuje na vysoké riziko. Vyplyva z nej, že verejný dlh by mal v základnom scenári zostať blízko svojej úrovne z roku 2022 (nad 60 % HDP) (tabuľka 1). Tento scenár vývoja dlhu je citlivý na možné otrasy vo fiškálnych, makroekonomických a finančných premenných, ako to ilustrujú alternatívne scenáre (poukazujúce na stredné až vysoké riziká) a stochastické simulácie (tabuľky A19.1 a A19.2). Okrem toho ukazovateľ medzery fiškálnej udržateľnosti S1 signalizuje, že na zníženie dlhu na 60 % HDP za 15 rokov by bolo potrebné konsolidačné úsilie vo výške 1,8 percentuálneho bodu HDP (tabuľka 2). Celkovo vysoké riziko odráža citlivosť na negatívne hospodárske šoky a prognózované zvýšenie nákladov na starnutie, najmä v súvislosti s verejnými dôchodkami.

Dlhodobé riziká pre fiškálnu udržateľnosť sú vysoké. Z dlhodobého hľadiska ukazovateľ medzery fiškálnej udržateľnosti S2 (na úrovni 9,6 percentuálneho bodu HDP) aj analýza udržateľnosti dlhovej služby poukazujú na vysoké riziká. Ukazovateľ S2 naznačuje, že na stabilizáciu dlhu z dlhodobého hľadiska bude potrebné riešiť tlaky na rozpočet vyplývajúce zo starnutia obyvateľstva, najmä v súvislosti s verejnými výdavkami na dôchodky, zdravotnú starostlivosť a dlhodobú starostlivosť (tabuľka 2).

Tabuľka A19.2: Teplotná mapa rizík fiškálnej udržateľnosti pre Slovensko

Krátkodobó	Strednodobó							Dlhodobó				
	Celkovo (S0)	Celkovo (S1+DSA)	S1	Celkovo	Analýza udržateľnosti dlhovej služby (DSA)					S2	Celkovo (S2+DSA)	
					Deterministické scenáre							Stochastické prognózy
					základný scenár	historické primárne štrukturálne saldo	nižšie primárne štrukturálne saldo	nepriaznivý rast úrok. miery	finančný stres			
NÍZKE	VYSOKÉ	STREDNÉ	VYSOKÉ	Celkovo	STREDNÉ	VYSOKÉ	STREDNÉ	VYSOKÉ	STREDNÉ	NÍZKE	VYSOKÉ	VYSOKÉ
				úroveň dlhu (2032), % HDP	61	65	75	65	61			
				rok najvyššej úrovne dlhu	2021	2032	2032	2032	2021			
				priestor fiškálnej konsolidácie	38 %	44 %	54 %	38 %	38 %			
				pravdepodobnosť, že miera zadlženosti prekročí v roku 2026 úroveň z roku 2021					19 %			
						rozdiel medzi 90. a 10. percentilom (percent. body HDP)						30

(1) Úroveň dlhu v roku 2032: zelená: menej ako 60 % HDP, žltá: od 60 % do 90 %, červená: viac ako 90 %. (2) Rok s najvyššou úrovňou dlhu naznačuje, či sa predpokladá celkový nárast dlhu v nasledujúcom desaťročí. Zelená: dlh dosiahne najvyššiu úroveň skoro; žltá: najvyššie úroveň k stredu prognózovaného obdobia; červená: neskorá najvyššia úroveň. (3) Priestorom fiškálnej konsolidácie sa meria podiel minulých fiškálnych pozícií v krajine, ktoré boli prísnejšie, ako sa predpokladalo v základnom scenári. Zelená: vysoká hodnota, t. j. predpokladaná fiškálna pozícia je podľa historických štandardov hodnoverná a v prípade potreby ponecháva priestor na nápravné opatrenia; žltá: stredná; červená: nízka. (4) Pravdepodobnosť, že pomer dlhu k HDP prekročí v roku 2026 úroveň z roku 2021: zelená: nízka pravdepodobnosť, žltá: stredná, červená: vysoká (zohľadňujúca aj počiatočnú úroveň dlhu). (5) Rozdielom medzi 90. a 10. percentilom sa meria neistota na základe rozloženia dlhu v rámci rôznych šokov v roku 2000. Zelené, žlté a červené polia naznačujú narastajúcu neistotu.

Zdroj: Európska komisia (ďalšie podrobnosti o viacrozmernom prístupe Komisie sú uvedené v Správe o fiškálnej udržateľnosti z roku 2021).